

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Tea Jevtić

**PROCES PODPORE IN POMOČI REJNIŠKIM DRUŽINAM V
KOROŠKI REGIJI**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Tea Jevtić

**PROCES PODPORE IN POMOČI REJNIŠKIM DRUŽINAM V
KOROŠKI REGIJI**

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana, 2017

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Avtorica: TEA JEVTIĆ

Naslov magistrskega dela: PROCES PODPORE IN POMOČI REJNIŠIM DRUŽINAM V KOROŠKI REGIJI

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Št. strani: 156

Št. slik: 0

Št. tabel: 3

Št. grafov: 0

Št. bibliografskih opomb: 11

Št. prilog: 3

Mentorica: doc. dr. NINA MEŠL

Ključne besede: socialno delo z družino, rejništvo, rejniška družina, otrok v rejništvu, matična družina, podpora in pomoč, projektna skupina za rejništvo

Povzetek: V magistrskem delu raziskujem procese podpore in pomoči, ki jih strokovne delavke na centrih za socialno delo v koroški regiji nudijo rejniškim družinam. V teoretičnem delu se osredotočam na družino v sodobnem času, kot obliko socialne družine predstavljam tudi rejniško družino. Na kratko predstavim pojem in namen ter pravno opredelitev rejništva. Opišem tudi koncepte socialnega dela z družino, ki so temeljni koncepti, na katere se opira strokovna delavka na področju rejništva. Prav tako predstavim matično družino, otroka v rejništvu, vlogo rejniške družine v procesu rejništva in pripravo rejniške družine ter otroka na rejništvo. Opišem tudi IPS-e kot prostor sodelovanja in iskanja skupnih rešitev ter pomembno obliko pomoči rejniškim družinam.

V raziskovalnem delu, ki temelji na štirih intervjujih s strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji, ter na štirih intervjujih z rejnicami, raziskujem procese podpore in pomoči rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva ter ob zaključevanju rejništva. Raziskujem tudi, kje strokovne delavke in rejnice vidijo prednosti in pomanjkljivosti IPS-ov ter kje rejniške družine potrebujejo še več podpore in pomoči s strani strokovnih delavk na centru in drugih strokovnih delavk.

Key words: social work with family, foster care, foster family, child in foster care, parent family, support and help, project group for foster care

Abstract: In my thesis I research the processes of support and help that social workers offer to foster families at social work centers in the Koroška region. In the theoretical part of my thesis I focus on the family in the modern times, I also introduce the foster family as a form of the social family. I briefly present the concept, purpose and the legal definition of foster care. I further describe the concepts of social work with family, which are the fundamental concepts that the social worker bases on. Next I introduce the parent family, a child in foster care, the role of a foster family in the process of fostering, and lastly the preparations of a foster family and the child to the foster care itself. I also focus on project group for foster care as a place to collaborate and to find common grounds, also to find an important form of assistance for the foster families. In my analysis, which is based on four interviews with social workers that work in the foster care area of social work centers in the Koroška region, and four interviews with foster care mothers, I discover the processes of support and help offered to the foster families before the accommodation of the child into the family; about, in between and at the end of foster care process. Finally, I explore what social workers and foster mothers see as advantages and perhaps weak points of project group for foster care, and if foster families need even more support and help from social workers at the center or any other social workers.

»Velik človek je tisti, ki ne izgubi srca svojega otroka.«

(Mengzi)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici doc. dr. Nini Mešl za vso podporo in pomoč, ki mi jo je nudila ob nastajanju magistrskega dela.

Posebna zahvala gre tudi vsem strokovnim delavkam in rejniciam, da so si vzele čas in odgovorile na moja zastavljena vprašanja.

Iskrena zahvala gre tudi moji družini, predvsem mami, babici in fantu, ki so me ob nastajanju magistrskega dela podpirali, verjeli vame in mi stali ob strani.

Zahvalo namenjam tudi Evi Ravlen za trud in slovnično ureditev magistrskega dela.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI DEL	1
1.1	DRUŽINE DANES	1
1.1.1	Definicije družine	2
1.1.2	Rejniška družina kot oblika socialne družine	4
1.1.3	Matična družina kot družina s številnimi izzivi in procesi krepitev odpornosti ..	5
1.2	REJNIŠTVO	9
1.2.1	Pojem in namen rejništva	9
1.2.2	Pravna opredelitev rejništva	10
1.3	SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA.....	12
1.3.1	Koncepti socialnega dela z družino.....	12
1.3.2	Matična družina.....	18
1.3.3	Otrok z in med obema družinama	20
1.3.4	Vloga in naloge rejniške družine.....	22
1.3.5	Priprava otroka in rejniške družine na rejništvo.....	27
1.3.6	IPS kot prostor sodelovanja in iskanja skupnih rešitev ter pomembna oblika pomoči rejniškim družinam	30
1.3.7	Skupnostne oblike pomoči rejniškim družinam	34
1.3.8	CSD kot varuh projektnih skupin.....	36
1.4	OTROK V SISTEMU REJNIŠTVA	38
1.4.1	Otrokovo doživljanje v procesu rejništva.....	38
1.4.2	Glas otroka v procesu rejništva	41
2	PROBLEM.....	45
3	METODOLOGIJA	46
3.1	Vrsta raziskave	46
3.2	Merski instrumenti ali viri podatkov	46
3.3	Opredelitev enot raziskovanja – populacija in vzorec	47
3.4	Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva	47
3.5	Obdelava in analiza podatkov.....	48
4	REZULTATI.....	49
4.1	Center za socialno delo Slovenj Gradec	49
4.1.1	Strokovna delavka	49
4.1.2	Rejnica.....	53
4.2	Center za socialno delo Dravograd.....	57

4.2.1	Strokovna delavka	57
4.2.2	Rejnica.....	61
4.3	Center za socialno delo Ravne na Koroškem	65
4.3.1	Strokovna delavka	65
4.3.2	Rejnica.....	71
4.4	Center za socialno delo Radlje ob Dravi	74
4.4.1	Strokovna delavka	74
4.4.2	Rejnica.....	79
4.5	Primerjava odgovorov strokovnih delavk in rejníc v koroški regiji	83
4.5.1	Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otrok v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva	83
4.5.2	IPS-i – prednosti in težave oziroma ovire	88
4.5.3	Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in s strani drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo	89
5	RAZPRAVA	92
6	SKLEPI	103
7	PREDLOGI.....	111
8	LITERATURA	113
9	PRILOGE.....	120
9.1	Vprašanja za intervju	120
9.1.1	Vprašanja za intervju s strokovnimi delavkami	120
9.1.2	Vprašanja za intervju z rejnícami	121
9.2	Odprto kodiranje.....	122
9.2.1	Odprto kodiranje intervjuja s strokovno delavko	122
9.2.2	Odprto kodiranje intervjuja z rejnico	139
9.3	Osno kodiranje.....	145
9.3.1	Osno kodiranje intervjujev s strokovnimi delavkami	145
9.3.2	Osno kodiranje intervjujev z rejnícami	152

KAZALO TABEL

Tabela 1 Primer odprtega kodiranja	48
Tabela 2 Odprto kodiranje intervjuja s strokovno delavko	139
Tabela 3 Odprto kodiranje intervjuja z rejnico	144

PREDGOVOR

Področje rejništva je v stroki socialnega dela eno izmed pomembnih področij, ki je ves čas pod drobnogledom javnosti. V procesu rejništva ni pomembno le to, da strokovna delavka otroku, ki zaradi najrazličnejših razlogov ne more živeti v svoji matični družini, najde rejniško družino kot nadomestno družino, ampak tudi, da poišče ustrezno družino, ki bo otroku omogočila pozitivno življenjsko izkušnjo in mu nudila podporo ter pomoč v obdobju odraščanja.

Rejniška družina je dragocena strokovna sodelavka centra za socialno delo. V procesu rejništva ima pomembno vlogo soustvarjalke opore otroku, ki ji je zaupan v vzgojo in varstvo. Imeti mora znanje, da omogoči otroku dobre izkušnje, ga zna socialno okrepiti, sprejeti in mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi ter zavzetega zanimanja (Čačinovič Vogrinčič 2008: 110).

V magistrskem delu se osredotočam predvsem na rejniško družino in na procese podpore ter pomoči rejniški družini s strani strokovnih delavk, ki delajo na področju rejništva. Čas, ko je otrok nameščen v rejniško družino, je stresen tudi za družino, ki izvaja rejniško dejavnost. Pomembno je, da rejniška družina ne ostane sama. Odgovornost strokovne delavke je, da kot spoštljiva in odgovorna zaveznica vzpostavi in vzdržuje delovni odnos, nudi ustrezno podporo in pomoč, odpira prostor za pogovor ter soustvarjanje najboljše možne rešitve za otroka.

Ker je socialno delo v rejništvu delo s sistemom vseh udeleženi v rejništvu – z matično družino, rejniško družino in otrokom v rejništvu, v magistrskem delu pišem tudi o matični družini, predvsem pa se osredotočam na otroka ter njegovo doživljanje v procesu rejništva. Osredotočam se tudi na koncepte socialnega dela z družino, ki so opora pri delu strokovne delavke na področju rejništva, in na individualno projektno skupino (IPS) kot na prostor sodelovanja in skupnega iskanja rešitev za otroka ter pomembno obliko pomoči in podpore rejniškim družinam.

Raziskovalni del magistrskega dela je sestavljen iz analize intervjujev s strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji, in z rejnicami. Slednje sem spraševala o procesih podpore in pomoči, ki jo prejemajo pred vstopom otroka v rejniško družino, med celotnim procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva.

V Sloveniji, sploh v določenih predelih, je na področju rejništva v primerjavi z drugimi področji socialnega varstva opravljenih malo raziskav. Koroška je območje, kjer zelo primanjkuje raziskav na področju rejništva, predvsem pa je to območje že nekaj časa prekrito s številnimi

negativnimi lisami, ki otežujejo razumevanja potreb otrok v rejništvu in pravilnega ravnanja v njihovo korist. Te negativne lise se kažejo predvsem v pritoževanju ljudi nad slabo odzivnostjo centrov in v nezakonitem delovanju strokovnih delavk, ki delajo na področju rejništva. Poleg tega sta zadnje čase področje rejništva in strokovnost podpore ter pomoči na centrih za socialno delo v medijih prikazana v precej negativni luči. Izhajajoč iz teh okoliščin sem želela v magistrskem delu raziskati, kako so rejniške družine podprte s strani CSD-ja, preden sprejmejo otroka v družino, med celotnim procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva, kje vidijo strokovne delavke in rejniške družine prednosti in kje pomanjkljivosti oziroma ovire IPS-ov, kdaj in kje v procesu rejništva rejniške družine potrebujejo še več podpore in pomoči ter k čemu bi po njihovem mnenju to prispevalo.

Treba je poudariti, da sem v svojem magistrskem delu za strokovnega delavca in strokovno delavko ter rejnika in rejnico uporabljala samo ženski spol. Vsekakor razlog za to ni diskriminacija moškega spola. Samo ženski spol sem uporabljala zato, ker sem v raziskovalnem delu opravila intervjuje s socialnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih v koroški regiji. Rejniško dejavnost v koroški regiji skoraj v vseh primerih opravljajo ženske, zato sem intervjuje opravila z rejniciami. Prav tako menim, da je moje delo lažje brati in razumeti, ker je uporabljen samo en spol.

1 TEORETIČNI DEL

1.1 DRUŽINE DANES

Kaj je družina? Pojem družine se na prvi pogled zdi zelo preprost, saj vsak misli, da zna definirati družino in je sam krojač svojega družinskega življenja. Kot pravi Satir (1988: 11): *»Družinsko življenje je podobno ledeni gori. Ljudje se večinoma zavedajo le desetino tega, kar se dejansko dogaja – in sicer tisto desetino, ki jo lahko vidijo in slišijo – ter mislijo, da je to vse, kar obstaja.«*

V času postmodernizma ne poznamo enotne definicije družine, saj obstajajo različne oblike družin, hkrati si vsak sam konstruira svojo definicijo družine. Meja med tem, kaj družina za nekoga je in kaj ni, je stvar lastne presoje ter odločitve. Oblike in hkrati definicije družine so se skozi zgodovino spreminjale, kljub temu pa družina ostaja še vedno pomemben družbeni sistem, saj se večina vsakodnevnih doživetij, močnih medosebnih vezi in odnosov izpolni prav znotraj nje. Za vsakega bi morala družina predstavljati varno zavetje, kjer je obdan z ljubeznijo, sočutjem, podporo in varnostjo. Žal vselej ni tako. V praksi se pogosto zgodi, da družina otroku ne zmore dati zadostnega občutka ljubezni in varnosti ter mu omogočiti pozitivne izkušnje, na katerih otrok gradi občutke lastne vrednosti. V takšnih primerih rejniška družina za otroka pogosto predstavlja pomemben sistem zaščite. Otroku z vstopom v rejniško družino družinsko skupino šele spoznava. Rejniška družina predstavlja otroku pomembno življenjsko izkustvo – novo izkustvo življenja v družini.

V nadaljevanju za lažje razumevanje pojma družine na kratko predstavljam psihološke in sociološke definicije družine. Hkrati se navezujem na rejniško družino kot obliko socialne družine in na družine s številnimi izzivi ter na soustvarjanje procesov podpore in pomoči tem družinam, saj se matična družina v procesu rejništva pogosto sooča s številnimi zahtevnimi izzivi in potrebuje veliko pomoči ter podpore, da te izzive premaga. S številnimi izzivi se v procesu rejništva pogosto soočajo tudi rejniške družine. Seveda to niso izzivi, s katerimi se soočajo matične družine (revščina, brezposelnost, nasilje, odvisnosti itd.). Sem spadajo namreč številni drugi izzivi in radosti, ki jih prinašajo otroci s prihodom v rejniško družino. O tem pišem več v poglavju 1.1.3.

1.1.1 Definicije družine

V zadnjih desetletjih smo priča številnim spremembam v družinskem življenju. Vedno znova so med nami vidne spremembe, kot so nove oblike družin in drugačni načini družinskega življenja. Pluralizacija (ali številčnost, množičnost) družinskih oblik pomeni soobstoj različnih oblik in načinov družinskega življenja glede na odločitev posameznika in predstavlja vez z modernim načinom življenja. Kanduč (1997: 275) trdi, da družina ni nikoli obstajala kot idealen, univerzalen in nespremenljiv tip oziroma homogen oblika. Pluralizacija družinskega življenja povzroča pluralizacijo življenjskih potekov, družinskih vrednot in spreminjanje sveta družin.

Različni avtorji, kot so Giddens (2001), Čačinovič Vogrinčič (1998), Renner (1993) in drugi, vidijo skrb za otroka kot glavni temelj definicij družine. Giddens (2001: 173) družino definira kot skupnost oseb, ki jih povezujejo sorodne vezi in znotraj katere odrasli skrbijo za otroke. Številni psihologi so zagovorniki tega, da je temeljna naloga družine na edinstven način omogočiti in obvladovati neskončno raznolikost med posamezniki ter ustvariti sistem, ki bo omogočil srečanje, soočenje in odgovornost za soočenje. To govori o podrobnostih socializacijskega procesa: »Družina je prostor, kjer se človek mora naučiti preživeti« in kjer »družina kot prvi socialni sistem s svojimi značilnostmi vpliva na osebnost otroka.« (Čačinovič Vogrinčič 1998: 19)

Lidz (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 132) v svoji definiciji družine izpostavi otroka, ki v družini potrebuje izkušnje, ki dajejo njegovi eksistenci smisel. Trdi, da se v družini soočajo nepotvorjene nagonске težnje otroka s potlačenimi vsebinami, strahovi in konflikti staršev.

Po Skynnerju (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 132) je družina interakcijski sistem tukaj in zdaj. Ta sistem uravnava zakonitosti homeostaze – pozitiven in negativen feedback, vzpostavljanje meje, podsistemi moči in hierarhija. Tej definiciji se pridružujeta tudi avtorja Kantor in Lehr (ibid.), ki opišeta družino kot sistem, ki ga uravnava mehanizmi feedbacka in sistematčne interakcije. Velik pomen dajeta sodelovanju in delitvi odgovornosti v družini.

Bion (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 220) opredeli družino kot delovno skupino, ki se skozi življenje sreča z vrsto nalog, ki jih mora opraviti. Te naloge so različne glede na življenjsko obdobje. Gre za »zavestno delitev dela, individualizacijo in diferenciacijo med člani za opravljanje tistega, kar je v družini in za družino treba opraviti.«

Mara Selvini Palazzoli (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 133) pravi, da je družina sistem, ki sam sebe regulira po zakonih, oblikovanih v zgodovini družine na osnovi poskusov in zmot skozi verbalno ali neverbalno komunikacijo. Poudarek daje predvsem komunikaciji med otrokom in starši.

L'Abate (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 105) se približa definiciji družine skozi opis funkcionalne družine, ki jo opiše kot *»določeno stopnjo kompetentnosti za doživljanje in izražanje čustev; zmožnost misliti različne, alternativne poti in izračunati možno ceno pri iskanju rešitev za družino; zmožnost družine, da se odzove na življenjske naloge, ki so ji postavljene.«*

Žmuc Tomori (1989) družino vidi kot skupnost oseb na različnih stopnjah razvoja, in skupnost, ki skrbi za otroke. Družinski člani so povezani in med seboj odvisni. Te povezave in odvisnosti ne izhajajo le iz osnovnih potreb za preživetje. Ves čas se sproti razvijajo in dopolnjujejo v čustvenem doživljanju, spoznanjih, izkušnjah, oblikovanju zunanje podobe ter osebne rasti vsakega člana družine.

Sociologi vidijo družino kot vsaj dvogeneracijsko skupnost in družbeno institucijo, v kateri sta udeležena vsaj en starš in vsaj en otrok. Družino od drugih oblik vsakdanjega življenja ljudi, kakršni sta npr. partnerstvo ali gospodinjstvo, razlikuje starševsko razmerje, ki je temeljni element družine. *»Družina je mesto dogajanj in odnosov, saj se dotika najglobljih oblik življenja.«* (Rener 1993: 15)

Novejši poskusi konceptualizacije razširjajo sociološko definicijo družine tudi na starševskega razmerja kot ekskluzivne skrbstvene vloge. Kot družino definirajo tudi druga skrbstvena razmerja, kot so partnerske skupnosti brez otrok, prijateljske skupnosti in druga razmerja (Cheal 2008: 2).

Rener (1993: 15) pravi, da je družina družbena institucija, v kateri se srečamo z dvema temeljnima socialnima neenakostma: spolno in generacijsko. Spolna razlika se v družini kaže kot socialna razlika skozi hierarhijo moči, vrednot in odgovornosti, generacije pa so element notranje diferenciacije družin, ki temeljijo na drugačnih osnovah kot spolna razlika: rojstvo, rast otroka in odhodi iz družine. Vse te razlike vedno znova spreminjajo strukturo družine in določajo njene meje. Tudi Tomori (1994: 10–13) vidi družino kot sistem, ki je močno povezan z okoljem. Pravi, da je družina odvisna od ekonomskih in socialnih zakonitosti. Označujejo jo notranji odnosi, ki vzbudijo močna intimna podoživljanja.

Holstein in Gubrium (v Švab 2010: 346) v socialno-konstruktivistični perspektivi razumeta družinske interakcijske prakse kot osnovo družinskih pomenov in družinske realnosti. Pravita, da družina ni zgolj objektivna družbena entiteta, ampak tudi entiteta, ki jo stalno soustvarjajo njeni člani, saj so družinske realnosti interakcijsko producirane.

Cilj strokovne delavke ni poiskati enoznačne definicije družine. Strokovna delavka se kot spoštljiva in odgovorna zaveznica približa družini takšni, kot je, in jo vidi kot pomembno skupnost. Cilj strokovnih delavk je skupno raziskovanje za odkrivanje več desetih razvidnosti družine ter »*odkrivanje boljših pogojev za življenje posameznika v družini ali zunaj nje oziroma za podporo družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide.*« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 27)

Vsem zgoraj izpostavljenim definicijam je torej skupno to, da avtorji družino opišejo kot edinstven, poseben sistem, ki naj bi otroku omogočal nekakšen smisel, eksistenco. Avtorji v svojih definicijah poudarjajo bistvene sestavine družinskega življenja. Te sestavine so: skrb za otroka, socializacijski procesi, meje, podsistem moči, hierarhija, komunikacija, čustva in življenjske naloge. Družina je močno povezana z okoljem, v določenem obdobju pa se mora soočiti z različnimi življenjskimi nalogami. Je pomemben element v življenju vsakega izmed nas, saj je prostor, kjer se človek mora naučiti preživeti in vzpostavljati medsebojne vezi. To, da družina omogoča preživetje, je pomembno predvsem za otroka v rejništvu. Rejniška družina mora ob podpori in pomoči strokovne delavke otroku omogočiti pozitivno življenjsko izkušnjo in kakovostno družinsko življenje.

1.1.2 Rejniška družina kot oblika socialne družine

Zaradi obstoja različnih oblik družbenih institucij so nastale številne tipologije družin. Rener in njeni sodelavci (2006: 17) družine razvrščajo v dve skupini. Prva je jedrna (dvostarševske, enostarševske in reorganizirane družine), druga skupina pa je razširjena družina, v katero spadajo klasično razširjene družine in razpršene družine (geografsko ločene družine, vendar vzdržujejo redne sorodniške stike in vzajemno oporo). Pojem jedrne družine se je skozi pluralizacijo družinskih oblik bistveno razširil, zato danes pod jedrno družino štejemo: dvostarševske in enostarševske družine, neporočene ali poročene pare brez otrok, reorganizirane družine oziroma na novo vzpostavljene družine, družine istospolnih partnerjev

in socialne družine, med katere spadajo tudi rejniške družine ter družine s posvojenimi otroki (Rener 2006: 17).

Socialno starševstvo definiramo kot »razmerje med odraslim in otrokom, ki temelji na dolgotrajnem, socialnem, ekonomskem in čustvenem odnosu, znotraj katerega odrasli opravlja starševske funkcije, ima starševske pravice in dolžnosti.« (Zaviršek 2012: 31) V procesu rejništva razmerje med rejniško družino in otrokom ne temelji na biološki povezanosti, pač pa na družbenem odnosu.

Rejništvo je zelo pogosta oblika socialnega starševstva, kjer rejniška družina za določen čas izvaja skrbstvo nad otrokom. Po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. l. RS, št. 110/02 z dne 18. 12. 2002, zad. spr., Ur. l. RS, št. 109/12 z dne 31. 12. 2012, v nadaljevanju ZIRD) se v rejniški družini izvaja rejniška dejavnost. Sestavljajo jo rejnica in vse osebe, ki živijo z rejnico. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. l. RS, št. 15/76 z dne 4. 6. 1976, zad. spr., Ur. l. RS, št. 82/15 z dne 3. 11. 2015, v nadaljevanju ZZZDR) pojasnjuje, da je rejništvo začasen ukrep za otroka, ki mu matična družina ne more zagotoviti varnosti in zdrave rasti, izobraževanja, skladnega osebnostnega razvoja ter usposobitve za samostojno življenje ter delo. Ta ukrep je začasen, kar pomeni »dokler matična družina ne bo zmogla sprememb, ki jih otrok potrebuje, da bo lahko varno živel doma.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 108)

1.1.3 Matična družina kot družina s številnimi izzivi in procesi krepitev odpornosti

Družine s številnimi izzivi se stalno soočajo z doživljanjem stresa na različnih področjih, to pa lahko privede do različnih tveganj, kot so nasilje, depresija, zlorabe. Družba družine s številnimi izzivi pogosto ocenjuje na podlagi pomanjkanja in težav, s katerimi se družine soočajo. Za tovrstne družine je pogosto značilno, da se soočajo s tveganjem revščine, diskriminacijo, razvezami, posledično z izčrpanostjo, boleznimi, izgorelostjo in v končni fazi s samomori. Te družine so ranljive, njihova ranljivost pa se s seštevkom stresnih dejavnikov večja (Madsen 2007: 10).

Družine s številnimi izzivi se v vsakodnevem življenju srečujejo s številnimi notranjimi in zunanji stresorji, ki so pogosto povezani s težkimi življenjskimi pogoji. Ti pogoji povzročijo preobremenitev in destabilizacijo družine. Mnoge od teh družin nimajo zadovoljenih osnovnih potreb, nenehno so izpostavljene določenim izzivom (npr. nenehno iskanje službe, nizki

dohodki, revščina, nezmožnost pomagati otrokom pri šolskih zadevah itd.) (Mešl, Kodele 2016: 43). *»Govorimo o kompleksnih in večkratnih problemih, ki posegajo drug v drugega in vplivajo drug na drugega.«* (Bouwkamp in Bouwkamp 2014: 301)

Tudi matične družine se pogosto soočajo s številnimi izzivi. Zaradi različnih razlogov otroku pogosto ne znajo ali ne zmorejo zagotoviti pravice do otroštva. Življenjske okoliščine matičnih družin so pogosto zelo zahtevne, družine se spopadajo s številnimi stiskami in problemi, ki jih same ne zmorejo rešiti. Pogosto so z odvzemom otroka povezani različni izzivi, s katerimi se te družine soočajo: alkoholizem in druge odvisnosti, nasilje in zanemarjanje otrok, revščina itd. *»Z izjemo zlorab in nasilja, ko morajo strokovne delavke odvzeti otroka brez sodelovanja družine, morajo strokovne delavke v delovnem odnosu zagotoviti pripravo tako otroka kot tudi matične in rejniške družine na prehod otroka iz matične družine v rejniško.«* (Čačinovič Vogrinčič 2008: 102)

V matični družini otrok stke vezi, ki zadovoljujejo njegove potrebe po pripadnosti, povezanosti in navezanosti. Če otrok sprejema sprejetost in ljubezen staršev, ampak slednji zaradi določenih razlogov (duševna bolezen itd.) zanj ne morejo skrbeti, je otrok nameščen v rejniško družino. Takrat je treba poskrbeti za redne stike z njegovimi starši ter sorodniki. Otroka je pomembno izločiti iz okolja, ki ne izpolnjuje njegovih temeljnih potreb, ga zlorablja, ponižuje ali celo odklanja (Kuzmanič Korva 2008: 15). Socialno delo v rejništvu vključuje delovni odnos strokovne delavke z matično družino, rejniško družino in otrokom hkrati. Skozi delovni odnos omogoči instrumentalno definicijo problema in skupno soustvarjanje rešitev ter tako zavaruje koristi vseh udeležениh v procesu podpore in pomoči.

»Cilj sodelovanja z družino v socialnem delu je krepitev moči družinskih članov, da bi lahko v prihodnje oblikovali svojo pot zelenih izidov neodvisno od pomoči strokovnih služb.« (Mešl, Kodele 2016: 45) Torej je cilj sodelovanja in skupnega soustvarjanja v procesu rejništva krepitev moči matične družine ter podpora in pomoč, da matična družina začne reševati probleme, s katerimi se sooča, ter se usposobi za otrokovo vrnitev v družino.

Življenjske okoliščine družin s številnimi izzivi lahko v človeku, ki se pridruži v kompleksno družinsko realnost, sprožijo občutke, kot so skrb, občutek nemoči, strah ali obup. Lahko pa skozi spoznavanje življenjske zgodbe in načinov spoprijemanja z izzivi človek občuti navdih in izkusi, kako odpornost družine in določenih družinskih članov prispeva k uspešnemu iskanju poti za pozitivno delovanje kljub številnim tveganjem in stresorjem. Zametki razumevanja odpornosti segajo že v sedemdeseta leta prejšnjega stoletja. Koncept odpornosti se je do danes

razvil skozi meje razumevanja pojava k razvitemu znanju o procesih krepitve odpornosti v kontekstu pomoči ljudem. Različni avtorji, kot so Walsh (2003), Moore (2014) in drugi, pišejo o osebni in družinski odpornosti ter jo opredelijo kot človekovo sposobnost, da se upre in odskoči od neugodnih življenjskih izzivov. Odpornost je sposobnost za uspešno prilagajanje in pozitivno delovanje kljub tveganjem, stresu ali travmi (Farrel, Bowen in Goodrich 2015: 13). Moore (2014: 13) pravi, da imajo odporni ljudje izkoriščene in neizkoriščene rezerve, ki jim omogočijo spoprijemanje z neuspehi, izzivi in strahovi.

Družine s številnimi izzivi so odporne. Po Walsh (2003: 400) je odpornost človekova sposobnost, da se ogradi od neugodnih življenjskih razmer. Viri moči družinam s številnimi izzivi omogočajo uspešno odzivanje na krize in neugodne okoliščine. Tako se družine zmorejo okrepiti ter zrasti na podlagi izkušenj.

Družine lahko krepijo odpornost na več načinov. Ključni so procesi na treh področjih delovanja družine. Področja, ki krepijo odpornost družine, so organizacijski vzorci, družinski sistem prepričanj in komunikacija. V socialnem delu se ti vzorci umeščajo na drugo raven socialnega dela, zato je zelo pomembno, da socialna delavka dela na obeh ravneh (ibid.). Mešl (2013: 375) meni, da družinski sistemi prepričanj vplivajo na odzive posameznika in družine na krizne situacije. Če v družini prevladuje negativna prepričanje, da se ni vredno truditi, se bodo družinski člani v skladu s temi prepričanji tako tudi vedli. Če pa v družini prevladuje pozitivno prepričanje, da na svetu ni nič tako groznega, kar se ne bi dalo rešiti, se bodo v dani situaciji tudi vedli bolj optimistično. Oviro bodo videli kot izziv, ki jih bo dodatno okrepil.

Soočenje družine z raznovrstnimi izzivi pa pomeni, da se družina mora organizirati na določene načine. Moč za okrevanje družin se poveča s fleksibilno strukturo družine, s povezanostjo družinskih članov ter z dostopom družin do socialnih in ekonomskih sredstev (ibid.). Skozi družinske rutine in skupne dogodke je družina povezana in jih ohranja kljub krizam in stiskam. Sem spada praznovanje rojstnih dni, skupne počitnice, skupni obroki, skupni sprehodi, igranje iger itd. (Ganong *et al.* 2012: 2–3).

Kadar se družina sooča s stisko skupaj, je veliko bolj verjetno, da bo dosegla rešitev in svoje cilje. Odpornost družine je mogoče okrepiti s sodelovanjem, medsebojno podporo in družinsko zavezo za skupno reševanje problemov (Walsh 2003). Bistvenega pomena je pozitiven odnos med otroci in starši, predvsem v družinah, ki se soočajo s številnimi izzivi. Pozitiven odnos in prisotnost staršev pri dejavnostih otroka bistveno vplivata na izboljšanje otrokovega šolskega

uspeha, njegovo samozavest, odnos z vrstniki in na znižanje stopnje asocialnega vedenja in doživljanje čustvenih stisk (Benzies, Mychasiuk 2008: 107).

Pomembno je zavedanje, da so družine s številnimi izzivi odporne. Naloga strokovne delavke, ki dela z družino, je, da prepozna odpornost družine in družinskih članov ter jo krepi. Tako lahko poseže v začaran krog dominantnih zgodb o družinski izključenosti in nemoči, v katerega so pogosto ujete družine s številnimi izzivi. Pri tem je zelo pomembna podpora družinskih članov, da lahko želene spremembe dosežejo (Mešl, Kodele 2016: 62).

Vsekakor pa se mi zdi smiselno poudariti, da se tudi rejniška družina v procesu rejništva sooča s številnimi izzivi. Seveda tu ne gre za razumevanje številnih izzivov, ki sem jih izpostavila pri matični družini kot družini s številnimi izzivi (npr. revščina, brezposelnost itd.). Raziskava Izzivi najstništva v rejništvu, ki jo je leta 2015 izvedlo Rejniško društvo Slovenije (Bizant 2015: 17–18) je pokazala, da rejniške družine spremlja veliko izzivov in radosti, ki jih prinašajo otroci. Prvi pomembni izziv je že sama namestitev otroka v rejniško družino. Več kot tretjina rejnic, ki so sodelovale v raziskavi, je opazila, da otroci ob namestitvi doživljajo stiske, veliko jokajo, so nebogljeni in potrebujejo tolažbo. Stiska se sčasoma umiri, nadaljujejo pa se nemirne noči in nočne more. Rejnice se morajo dobro pripraviti na dogodke ob prihodu otroka v rejniško družino, saj pomembno vplivajo na trdne medsebojne odnose.

Poseben izziv rejniške družine, ki jo naredi specifično in posebno, je njena pripravljenost in sposobnost sprejeti medse otroka, ki potrebuje pomoč, varstvo, oskrbo, ter zanj prevzeti tako rekoč celotno skrb in odgovornost. Rejniška družina mora biti zmožna razumeti potrebe otroka in mu znati ponuditi ustrezno pomoč (Mali 2008: 115). Pomemben izziv za rejniško družino se mi zdi tudi ta, da se rejniška družina zna in zmore približati matični družini otroka, jih sprejeti takšne, kot so, in razumeti njihov način življenja. Bistvenega pomena se mi zdi, da je rejniška družina sama sebi razvidna, da so družinski člani med seboj povezani, se nenehno izobražujejo in imajo ob sebi dovolj podpore ter pomoči.

Na področju rejništva je pomembno tudi poznavanje družin s številnimi izzivi in koncepta odpornosti, saj strokovni delavki znotraj individualne projektne skupine omogoča razumevanje obeh družin v sistemu rejništva, predvsem matičnih družin. Tako strokovna delavka verjame, da se matične družine zmorejo soočiti z določenimi izzivi na svoji življenjski poti. Verjame in stremlji k temu, da so spremembe znotraj matičnih družin možne in da se jih s skupnim soustvarjanjem da uresničiti. Prav tako je pomembno, da je strokovna delavka pozorna tudi na izzive, s katerimi se v rejniškem procesu soočajo rejniške družine. Rejniško družino mora na

določene izzive pripraviti že pred vstopom otroka v družino, jo usmerjati in jo podpreti ter nuditi pomoč, kjer jo rejniška družina potrebuje.

1.2 REJNIŠTVO

Rejništvo je posebno področje socialnega dela z družino. Ker je osrednja tema mojega raziskovanja socialno delo na področju rejništva, najprej na kratko opredeljujem pojem »rejništvo« in njegov namen. V nadaljevanju predstavljam pravno podlago, ki ureja področje rejništva v Republiki Sloveniji. Pravna podlaga je zelo obširna, zato na kratko predstavljam tiste temeljne zakone, ki urejajo rejništvo.

1.2.1 Pojem in namen rejništva

V preteklosti je bil pojem »rejništvo« bolj zasebne narave, stvar posamezne družine. Danes ne gre več zgolj za usmerjanje k posamezniku in odpravi njegovih težav, ampak za sistem sodelovanja in soustvarjanja rešitev. Socialno delo v rejništvu je delo z vsemi, ki so udeleženi v procesu rejništva. Rejništvo je pomemben ukrep države, s katerim zavaruje otroka tako, da poseže v pravico staršev. Država prevzame skrb za otroka tako, da ga namesti v drugo družino – rejniško družino. Odločitev za rejništvo sprejme center za socialno delo.

ZIRD opredeli rejništvo kot posebno obliko varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, ali drugega zakona. Sistem rejništva je namenjen otrokom, ki iz različnih razlogov začasno ne morejo živeti v svoji matični družini. Državi predstavlja odgovornost, da otroku najde družino, v kateri bo pridobil pozitivno družinsko izkušnjo. Namen rejništva je, da se otroka zavaruje, se mu omogoči zdrav, nemoten razvoj, ki mu ga matična družina v določenem trenutku ni zmožna zagotoviti (Kuzmanič Korva 2012: 5). Otroku se morajo v rejniški družini ustvariti pogoji, ki mu omogočajo zdravo rast in osebnostni razvoj, izobraževanje in usposobitev za samostojno delo ter nadaljnje življenje.

Repotočnik (2013: 48–49) pove, da je bil osnovni namen rejništva včeraj, je danes in bo tudi jutri ostal enak. Otroku je treba zagotoviti varno in ljubeče okolje, v katerem ga bodo opazili, mu prisluhnili, verjeli vanj in v njegove sposobnosti, ga sprejeli takšnega, kot je, ter ga obravnavali enakovredno drugim družinskim članom. Udeleženi v rejniškem sistemu morajo

razumeti, da otrok že ima družino, ki bo za zmeraj ostala pomemben del njegove identitete. Rejniška družina mora otroka sprejeti z vedenjem, da v rejniško družino ni prišel za zmeraj in da bo odšel, ko bodo njegovi starši spet zmogli skrbeti zanj.

»Na področju socialnega dela najdemo definicije, ki rejništvo opredeljujejo kot kratkotrajno namestitev, dober ukrep pomoči, ki otroku omogoči uspešno in učinkovito samorealizacijo ter razvoj njegovih možnosti skladno z osnovnimi sposobnostmi.« (Cvetko et al. 2011: 245)

Sodobno socialno delo je razvilo popolnoma drugačen okvir razumevanja rejništva, kot smo ga poznali v preteklosti. V preteklosti so na rejništvo gledali kot na popolno osnovno skrbništvo otroka, ki nima staršev ali ti zanj ne morejo skrbeti (Sitar Surič 2014: 109). Danes ni več dovolj, da strokovna služba in rejniška družina za otroka priskrbita le toplo posteljo in hrano. Pričakuje se, da je rejniška družina sestavljena iz odgovornih odraslih, ki imajo več čustvenih, intelektualnih in kognitivnih kompetenc na področju razumevanja otrok, travm, zlorab in medosebnih odnosov. Otroci, ki pridejo v rejniško družino, niso več »rejenci«, ki se jih »redi« malo za svoje, malo za otrokove potrebe. To so otroci, ki so prišli v rejniško družino prestrašeni, obupani, depresivni, z oznako, da so »težko obvladljivi«, včasih lačni in brez primerne obleke ali fizično in spolno zlorabljeni. Ti otroci potrebujejo kakovostno družinsko okolje, v katerem ga bodo imeli odrasli radi, ga bodo spoštovali in skrbeli zanj, dokler se ne vrnejo v matično družino ali dokler ne bodo posvojeni (Zaviršek 2012: 13).

»Danes stroka socialnega dela pojmuje rejništvo kot skrbno načrtovan sistem sodelovanja, kjer nihče od udeležениh ničesar ne dela sam in kjer nihče od udeležениh ne ostane brez pomoči in podpore.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 104)

1.2.2 Pravna opredelitev rejništva

V Sloveniji imamo dva zakona, **ZZZDR** in **ZIRD**, ki sistemsko urejata izvajanje rejniške dejavnosti, operacionalizirata vsebino dela in naloge udeležencev v procesu rejništva. **Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti** (Ur. l. RS, št. 54/03, 78/08 in 18/13) vsebuje pogoje in postopke za izvajanje rejniške dejavnosti (Rakar et al. 2010: 11).

ZZZDR rejništvo opredeljuje kot obliko družbenega varstva mladoletnikov, ki se izvaja z nego, vzgojo in oskrbo v tuji družini pri osebah, ki niso mladoletnikovi starši ali posvojitelji ali skrbniki, lahko pa so sorodniki (Tomec 2012: 20).

ZIRD ureja pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, če želi izvajati rejniško dejavnost, postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti in pogoje ter postopek za izvajanje rejniške dejavnosti kot edini poklic. Določa tudi normative za izvajanje rejniške dejavnosti in ureja financiranje rejniške dejavnosti ter nekatera druga vprašanja, vezana na izvajanje zakona (Rakar *et al.* 2010: 11).

Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti določa kriterije za sestavo komisij, imenovanje članov in način dela komisij. Prav tako določa tudi natančnejši postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, pogoje in postopek za znižanje normativa in zvišanje plačila dela, pogoje za zvišanje oskrbnine. Osredotoča se tudi na delo individualne projektne skupine, vsebino in trajanje usposabljanja in natančnejše pogoje za podelitev priznanj ter predpisuje vsebino obrazcev vlog, ki so sestavni del tega pravilnika (*ibid.*).

Republika Slovenija je ena od podpisnic Konvencije o otrokovih pravicah (Združeni narodi, št. 44/25 z dne 20. 11. 1989), kjer je zapisano, da ima *»otrok, ki je začasno ali stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država.«* (Rakar *et al.* 2010: 7) Konvencija o otrokovih pravicah zavezuje vse države podpisnice, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju, v ozračju ljubezni, sreče in razumevanja (Tomec 2012: 20).

Rejniška družina oziroma rejnica mora otroku omogočiti pozitivno življenjsko izkušnjo in nuditi podporo ter pomoč v obdobju odraščanja. Po zakonu mora oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost, izpolnjevati naslednje pogoje: imeti mora stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, dokončano vsaj poklicno ali strokovno izobrazbo in biti polnoletna. Zakon dopušča izjeme, če je to v korist otroka (Rakar *et al.* 2010: 13). Rejnica ne more biti oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica ali poslovna sposobnost. Prav tako ne more biti oseba, ki živi skupaj z osebo, ki ji je odvzeta roditeljska pravica. Rejništvo lahko izvaja tudi otrokov sorodnik, če je to v otrokovo korist (*ibid.*).

Po ZIRD (28. člen) se mora rejnica najmanj enkrat v petih letih udeležiti usposabljanj, katerih vsebino, izvajalca in trajanje predpiše minister. To velja tudi za sorodnico otroka, ki izvaja

rejniško dejavnost. Rejnica se mora enkrat letno udeležiti tudi usposabljanja, ki ga organizira in financira center za socialno delo v skladu z 42. členom tega zakona, razen če se udeleži drugega usposabljanja po svoji izbiri. Prav tako se je rejnica dolžna vključevati v dejavnosti, ki jih v zvezi z izvajanjem rejniške dejavnosti organizira center rejnika.

1.3 SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA

V socialnem delu na področju rejništva so strokovnim delavkam v delovnem odnosu z uporabniki glavna opora teoretična znanja in koncepti socialnega dela z družino. V tem poglavju najprej predstavljam definicijo in predmet socialnega dela z družino, povzemam elemente delovnega odnosa po Čačinovič Vogrinčič (2008: 17–21) ter jih umeščam na področje rejništva. Osredotočam se predvsem na socialno delo z rejniško družino, saj je to osrednja tema mojega raziskovanja in tudi v empiričnem delu raziskujem proces podpore ter pomoči rejniškim družinam. Ker pa je socialno delo v rejništvu delo s celostnim sistemom vseh udeleženi v rejništvu – z matično družino, rejniško družino in otrokom v rejništvu, v tem poglavju pišem tudi o matični družini in otroku v rejništvu ter o projektni skupini kot prostoru sodelovanja in iskanja skupnih rešitev.

1.3.1 Koncepti socialnega dela z družino

Socialno delo z družino je pomembno področje socialnega dela. Predmet socialnega dela z družino definiramo kot soustvarjanje pomoči in podpore družini pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. *»Vzpostavljeni delovni odnos zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev tako, da se v procesu sodelovanja mobilizira moč družine. Socialno delo z družino je izvirni delovni projekt pomoči, ki ga soustvarimo na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem oblikovanju rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi.«* (Čačinovič Vogrinčič 2008: 25)

Pomembno je, da zna strokovna delavka v družini aktivirati pozitivne vire moči in možnosti za želene spremembe. Družinski člani pogosto izgubijo stik z njimi. Vidijo samo probleme in nezmožnosti. Sami ne vedo več, koliko pozitivnih sprememb še lahko naredijo (Bouwkamp in Bouwkamp 2014: 326). Avtorja Constable in Lee (2004: 261) vidita socialno delo z družino

kot odnosno delo, kjer strokovna delavka pomaga družinskim članom rekonstruirati njihove odnose s pomočjo komunikacij in interakcij. Poudarjata, da družine živijo v multikulturnem svetu, kjer nenehno oblikujejo svoje kulture odnosov.

V socialnem delu je glavno orodje jezik socialnega dela, s katerim dosegamo spremembe in želene premike. Jezik socialnega dela je pozitiven, spoštljiv in varuje enkratnost ter dostojanstvo človeka. Jezik ne razvrednoti, ocenjuje, stigmatizira in ne obsoja. V jeziku, ki omogoči in varuje soustvarjanje, je uporabnik ekspert iz izkušenj, udeležen v problemu in rešitvi, sogovornik, sopotnik, sodelavec. Z jezikom socialnega dela ne govorimo o »problematičnih« družinah, govorimo o družinah s problemi. Madsen (v Čačinovič Vogrinčič 2003: 243) družine s problemi poimenuje tudi družine, ki doživljajo veliko stresnih situacij. *»Soustvarjanje pomoči v socialnem delu ni mogoče, če ne zagotovimo spoštljivega sodelovanja z uporabniki, ki so eksperti iz izkušenj.«* (ibid.)

Osrednji prostor v procesu pomoči družinam v socialnem delu je pogovor, kjer se raziskujejo in soustvarjajo spremembe, premiki. Pogovor omogoči srečanje ljudi z različnimi osebnimi zgodovinami, izkušnjami, kompetencami, ki soustvarjajo svojo udeležnost v rešitvah. Tako dobimo pomembno izkušnjo spoštovanja in osebnega dostojanstva (Čačinovič Vogrinčič 2008: 8). Delovni odnos varuje pogovor tako, da se pomoč raziskuje in soustvarja skupaj. Naloga strokovne delavke je, da se v delovnem procesu pridruži uporabniku, ustvari varen prostor, kjer lahko uporabnik pove, kdo je in kaj si želi (ibid.). Na področju rejništva je glavna naloga projektne skupine ta, da vzpostavlja in vzdržuje skupno sodelovanje ter zavaruje koristi vseh udeleženi. Znotraj sistema projektne skupine se udeleženi v procesu rejništva učijo soustvarjati sodelovanje v delovnem odnosu (Čačinovič Vogrinčič 2008: 101).

Pri delu z družino je pomembno, da ima strokovna delavka znanja in koncepte, zna poslušati in se je pripravljena skupaj z družino učiti in jo spoznati. Strokovna delavka mora biti tudi dober učitelj. Družini mora znati pokazati drugačne medsebojne načine ravnanja in nove načine sodelovanja. Pomembno je, da sodeluje z vso družino in pri tem upošteva potrebe ter želje vseh članov družine. Pomembno je tudi, da se hkrati hitro odziva, krepi socialno mrežo družine ter pričakuje pozitivne spremembe družine (Doel, Best 2008: 102–115).

V nadaljevanju na kratko povzemam elemente delovnega odnosa po Čačinovič Vogrinčič (2008: 17–21), ki so opora strokovni delavki pri delu z družino, da lahko vzpostavi pogovor in omogoči skupno raziskovanje ter sooblikovanje dobrih izidov. Isti elementi so tudi opora in

vodilo na področju rejništva, zato jih sproti umeščam v kontekst rejništva. Elementi delovnega odnosa so:

- dogovor o sodelovanju,
- instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev,
- osebno vodenje,
- perspektiva moči,
- etika udeležnosti,
- znanje za ravnanje,
- ravnanje s sedanostjo ali koncept soprisotnosti.

Dogovor o sodelovanju je pomemben uvodni ritual, ki omogoči vzpostavitev delovnega odnosa. Dogovor vsebuje dvoje: pristanek na sodelovanju tu in zdaj in o času, ki ga imamo na voljo, in dogovor o delovnem odnosu – način dela. Strokovna delavka opiše svojo vlogo in vlogo vseh udeleženi v procesu. Dogovor vzpostavi socialnodelovni okvir, ki že vsebuje koncept »biti udeležen v definiciji problema in soustvarjanju rešitev« in sporočilo, da je pomembno začeti s procesom soustvarjanja rešitev tukaj in zdaj (Čačinovič Vogrinčič 2008: 17). V procesu rejništva se dogovor o sodelovanju sklene z vsemi udeleženi v sistemu rejništva – z matično družino, rejniško družino in otrokom. Dogovor vsebuje čas in prostor sodelovanja ter opis načina, kako bomo delali. V dogovoru o sodelovanju strokovna delavka pojasni koncept soustvarjanja, predstavi in zagotovi instrumentalno definicijo problema, ki že oblikuje delež posameznika v skupnem projektu (Čačinovič Vogrinčič 2008: 102).

V dogovoru o sodelovanju v individualni projektni skupini se udeleženi v procesu rejništva dogovorijo, da se bodo poskušali izogniti sedmim pogubnim navadam, ki uničujejo odnose in onemogočajo sodelovanje. Pogubne navade, kot so kritiziranje, obtoževanje, pritoževanje, sitnarjenje, grožnje, kaznovanje, podkupovanje in nagrajevanje zaradi nadzora se nadomestijo s povezovalnimi navadami, ki izboljšujejo odnose, omogočajo dogovarjanje in iskanje rešitev, ki vodijo k zastavljenim ciljem. Te navade so: podpiranje, opogumljanje, poslušanje, sprejemanje, zaupanje, spoštovanje in usklajevanje (Bole Finžgar 2008: 133).

Naloga strokovne delavke, da soustvari proces pomoči, v katerem udeleženi v problemu raziskujejo svoj delež v rešitvi, je bistvo instrumentalne definicije problema in soustvarjanja rešitev. V proces vstopi vsak uporabnik s svojo definicijo problema, strokovna delavka doda

svoje videnje in tako se začne oblikovanje definicije uresničljivega. V središču sta dialog in sodelovanje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 18). V procesu instrumentalne definicije problema in soustvarjanja rešitev se udeleženi v procesu rejništva pridružimo, da bi razumeli njihov pogled, razlago, obup, strahove, nemoč, odpore, jezo, vire moči, upanja, želje itd. Delo na dobrih izidih je hkrati konkretno delo na sodelovanju v rejniškem sistemu in pogovor o spremembah (ibid.).

Osebnostno vodenje razumemo kot nalogo strokovne delavke, da pogovor vodi k dogovorjenim, uresničljivim izidom. Strokovna delavka v neposredni komunikaciji z uporabniki raziskuje skupaj z njimi, tako da s pomočjo pogovora pride do postopnega oblikovanja zaželenih izidov. Strokovna delavka se odziva osebno, podeli svoje izkušnje ali zgodbo, ki odpira alternativni pogled na možne rešitve. Ravna empatično in se osebno odzove na dogajanje v odnosu (Čačinovič Vogrinčič 2008: 19). V procesu podpore in pomoči znotraj projektne skupine se osebno odziva, podeli svoje izkušnje na področju rejništva z drugimi družinami in hkrati vodi pogovor tako, da pride do želenih izidov.

Perspektiva moči prispeva drugi pomembni paradigmatški premik v sodobno socialno delo. V procesu podpore in pomoči spoštljivo iščemo vire moči uporabnikov. Saleebey (v Čačinovič Vogrinčič, 2008: 20) trdi, da strokovna delavka pomaga pri uresničevanju uporabnikovih sanj in razbijanju ovir ter nesreč z namenom, da bi pomagala odkriti, urediti in raziskati uporabnikovo moč.

Saleebey (ibid.) k temu doda še leksikon moči, ki strokovni delavki omogoča boljše razumevanje, kakšno in kako težko delo jih čaka. Leksikon vsebuje sedem temeljnih konceptov: dodajanje moči (empowerment), včlanjenost (membership), moč okrevanja (resilience), zdravljenje in celostnost (healing, wholeness), dialog in sodelovanje (dialogue, collaboration), odpoved nejevernosti (suspension of disbelief). Delo iz perspektive moči na področju rejništva omogoča, da vedno znova zberemo vire moči vseh udeleženi, pripravljenost in znanje vsakega, da bi ustvarili otrokovo nosilno socialno mrežo. Menim, da je iskanje virov moči poseben izziv predvsem za matično družino, saj ta pogosto nima pozitivnega pogleda nase. Pogosto tudi ne vidi izhoda iz problema. Zato je pomembno, da skupaj iščemo tiste svetle, pozitivne točke v matični družini in jih tudi podpremo. Treba je tudi krepiti moč družine in jo podpreti pri tem, da se dovolj usposobi in zmore nuditi otroku podporo ter pomoč na njegovi poti odrasčanja.

Etika udeležnosti usmeri strokovno delavko k temu, da objektivnega opazovalca nadomesti sodelovanje, v katerem nihče nima zadnje besede in nihče ne potrebuje zadnje besede, ampak

pogovor, ki se nadaljuje. Tako se strokovna delavka odpove svoji moči, njeno moč pa nadomesti občutljivo skupno raziskovanje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 19). Strokovna delavka je v projektni skupini udeležena kot raziskovalka obstoječe zgodbe in soustvarjalka nove rejniške zgodbe. V procesu rejništva vnaša nove ključne besede: rešitve se soustvarjajo z udeleženo vseh (Čačinovič Vogrinčič 2008: 127).

Znanje za ravnanje govori o posebnosti v socialnem delu razvitega znanja in o posebnosti ravnanja z njim. Ta koncept predstavlja znanje, ki ga je mogoče pretvoriti v akcijo. Strokovna delavka, ki ima znanje za ravnanje, zna dvoje: vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in kontekst socialnodelovnega pogovora ter v procesu soustvarjanja interpretacij v pogovoru z uporabnikom podeliti strokovno znanje in tako omogočiti »prevajanje« v osebni ali lokalni jezik in nazaj v jezik stroke (Čačinovič Vogrinčič 2008: 21). Koncept podpre strokovna delavka, da znotraj projektne skupine podeli, predstavi in opiše strokovne koncepte z vsemi udeleženi v rejništvu. Pri delu uporablja pravna, sociološka, psihološka in druga znanja, ki prispevajo k dobrim izidom (Čačinovič Vogrinčič 2008: 131). Vsekakor mora strokovna delavka oskrbeti rejniško družino z dovolj znanja, da bo znala otroku stati ob strani, mu nuditi pozitivno življenjsko izkušnjo. K temu pripomorejo tudi razna izobraževanja in usposabljanja rejnikov.

Ravnanje s sedanostjo usmeri delovni odnos med strokovno delavko in uporabnikom v sedanost. To je najbolj dragocen čas, ki ga v procesih podpore in pomoči uporabimo. V socialnodelovnih pogovorih varujemo čas, da se pogovor zgodi, razvije in konča tako, da se lahko nadaljuje. Koncept soprisotnosti pomeni biti na voljo za sočutje in razgovor. Poslušalec ni le sprejemnik zgodbe, ampak tudi spodbujevalec za ustvarjanje zgodbe (Čačinovič Vogrinčič 2008: 20–21). V projektni skupini ravnanje s sedanostjo predstavlja varovalni okvir, da si strokovna delavka in udeleženi v rejništvu vzamejo čas za soustvarjanje. Pomembno je, da strokovna delavka ne zanika preteklosti, ampak iz nje uporabi vire moči. Strokovna delavka je na voljo za razgovor in sočutje z vsemi udeleženi – matično družino, rejniško družino in otrokom. Pomembno je, da sliši tudi glas otroka, ki je v procesu rejništva najbolj pomemben in dostikrat preslišan.

Z razvojem strokovnih konceptov v sodobnem socialnem delu so se na področju rejništva razvili pomembni premiki. Razvilo se je soustvarjanje znotraj projektnih skupin. Socialno delo v rejništvu je kompleksno socialno delo z vsemi udeleženi v rejniškem sistemu: z matično družino, otrokom in rejniško družino. *»Rejniški sistem je ustvarjen za otroka, da mu zagotovi dobre življenjske pogoje, ko mu jih matična družina ne more.«* (Čačinovič Vogrinčič 2008: 104)

Strokovna delavka s centra za socialno delo na začetku vzpostavi delovni odnos z vsemi udeleženi v sistemu rejništva. V dogovoru o sodelovanju pojasni koncept soustvarjanja, predstavi instrumentalno definicijo problema, ki že oblikuje delež posameznika v skupnem projektu. Delo iz perspektive moči omogoči, da vedno znova zberemo vire, pripravljenost in znanje vsakega z namenom, da se ustvari otrokova nosilna socialna mreža. Otrok v rejništvu živi z dvema družinama, zato potrebuje pomoč in podporo socialne službe, da bi bil dobro opremljen za življenje med njima ter z njima (Čačinovič Vogrinčič 2008: 102). Otrok ima rad obe družini – matično in rejniško. Ena izmed najpomembnejših nalog strokovne delavke znotraj individualne projektne skupine je vzpostavljanje dialoga in sodelovanje med obema družinama. Prav vzpostavljanje in vzdrževanje sodelovanja med matično in rejniško družino pa pogosto zahteva mnogo napetosti in bojazni. K temu pogosto, morda nezavedno, prispevata obe družini. Rejniška družina pogosto zameri matičnim staršem njihov odnos do otroka pred prihodom v rejniško družino. Matični starši pa zamerijo rejniški družini, da so prevzeli njihovo vlogo. Pomembno je zavedanje strokovnih delavcev, da se da s strpnostjo in z veliko truda most med rejniško in matično družino vseeno postaviti (Repotočnik 2001: 8–9).

V delovnem odnosu med strokovno delavko in družino se soustvarijo izvirni delovni projekti pomoči (IDPP), ki soustvarjajo rešitve. Želeni razpleti, ki se oblikujejo v delovnem odnosu, se prevajajo v akcijo, v konkretne korake. Ti projekti so izvirni, ker se oblikujejo vsakokrat na novo za vsakega človeka/družino posebej. Projekti so delovni, ker v vsakdanjem jeziku konkretizirajo dogovorjene spremembe, naloge, deleže posameznikov. Tečejo v času in so usmerjeni k dobrim izidom ali razpletom (Čačinovič Vogrinčič 2008: 22). Na področju rejništva se izvirni delovni projekti pomoči ustvarjajo v okviru individualnih projektih skupin (IPS). IPS je bolj podrobno opisan v poglavju 1.3.5.

Socialno delo z družino je delo na dveh ravneh. Strokovna delavka, ki dela z družino, mora v delovnem odnosu z družino voditi dva procesa. Prvi je stabilizacija za instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje dobrih izidov. Tako vzpostavlja izviren delovni projekt pomoči. Drugi je proces raziskovanja, samoraziskovanja, soraziskovanja družine in z družino. Govor o pravilih, ciljih, načinu odločanja ali vlogah prinaša nove poglede (Čačinovič Vogrinčič 2008: 28). Izvirni delovni projekti pomoči zajamejo naloge na obeh ravneh dela z družino: skrbno zbiranje instrumentalnih definicij problemov vseh članov družine, ki govorijo o rešitvah in mobilizaciji zanje, in hkrati skrbno raziskovanje za razvidnost in ubesedenje sprememb, ki jih družina soustvarja na ravni odnosov, v smeri zelenih sprememb (Mešl, Kodele 2016: 24).

V socialnem delu na področju rejništva se opiramo na koncepte socialnega dela z družino, hkrati pa potrebujemo tudi znanja iz psihologije družine. To nam omogoči prepoznati in razumeti družinsko strukturo, ki se postopoma oblikuje skozi zgodovino družinskega življenja. Ta znanja so nam v pomoč pri delu z družino na drugi ravni, ko nagovarjamo družinsko dinamiko ter se odzivamo na to, kako v družini člani ravnaajo drug z drugim. Družina potrebuje spodbudo, da lahko nadaljuje proces učenja (Mešl 2007: 276–277).

Raziskovanje kompleksnih socialnih problemov je vedno raziskovanje potrebnih in možnih sprememb v družini. Instrumentalna definicija problema je vedno tudi redefinicija družine in odnosov med člani glede na problem in rešitev. Več istega, spremembe prvega reda so lažje. Vzpostavljjanje dialoga, zlasti tam, kjer družina teh izkušenj nima, je trdo delo (Čačinovič Vogrinčič 2008: 28-29).

Pomembno je, da strokovna delavka, ki dela na področju rejništva, v delovni odnos in dialog z vsemi udeleženiimi v sistem rejništva vnaša znanja o družini, hkrati pa dela na obeh ravneh. To omogoča razvidnost, sprejemanje skupnih dogovorov, ki prispevajo k stabiliziranju želenih sprememb. Le tako je mogoče soustvarjati in dosegati želene dogovorjene spremembe, ki so najboljša možna rešitev za otroka. Znotraj individualnih projektnih skupin je potrebno sodelovanje vseh udeleženiimi v sistemu rejništva. V procesu raziskovanja morata za pozitivne izide postati obe družini bolj razvidni. Govor o pravilih, ciljih, načinih odločanja in nalogah prinaša nove izkušnje, nove poglede ter spremembe.

1.3.2 Matična družina

»Matična družina je družina, v kateri se je otrok rodil in v njej živel, dokler družina sama ali strokovnjaki niso ugotovili, da otroku ne more dati tistega, kar je razumno pričakovati, da bo mogla zagotoviti za otrokovo rast in razvoj.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 107–108)

Matična družina je tista, v kateri otrok doživi svoje prve trenutke življenja, začne svojo življenjsko pot. Tu se začnejo tudi prve izkušnje navezanosti. Otrok skozi svoje oči doživlja svojo družino kot svoj svet, po katerem hrepeni in mu zaupa. Pomembno je, da strokovnjaki vztrajajo pri sodelovanju z matično družino in se zavedajo, da s tem, ko pomagajo matični družini, pomagajo tudi otroku. Začetek sodelovanja z matično družino pogosto bremenijo številni problemi, ki jih družina sama ne zna ali ne zmore razrešiti. Spremljajo jih močna čustva,

kot so občutki razgaljenosti in krivde, samorazvrednotenje, sram, depresija, jeza, obup, samopomilovanje, sovraštvo, želja po maščevanju, strah zase in za otroka, žalovanje, negotovost, občutki olajšanja in razbremenitve itd. (Maj 2012: 110). *»Vzpostavljanje delovnega odnosa z matično družino zato zahteva potrpežljivo filigransko delo. Za vse v projektni skupini je pomembno, da matična družina sodeluje.«* (Čačinovič Vogrinčič 2008: 108)

Delo z matično družino mora biti usklajeno s potrebami otroka. Sodelovanje z matično družino je zelo pomembna strokovna naloga na področju rejništva. Carbonneau in Klaplan (v Kufeldt 2003: 118–119) trdita, da mora delo z matično družino strokovnim delavkam postati norma, ki jo morajo sprejeti v korist otroka. Zavedanje in znanje o koreninah otroka ter njegovih družinskih vezeh sta opozorilo, da je treba s temi odnosi ravnati spoštljivo.

V procesu instrumentalne definicije problema se matični družini pridružimo, da bi razumeli njen pogled, razlago, obup, nemoč, odpore, jezo in strahove. O odločitvi za rejništvo se ne pogajamo, hkrati pa raziskujemo podrobnosti življenjske situacije, v kateri se je matična družina znašla. Skupaj iščemo vire, da bi utemeljili prihodno sodelovanje. Delo je zelo konkretno in temelji na dobrih izidih in pogovoru o spremembah, ki bodo prinesle olajšanje v stiski (Čačinovič Vogrinčič 2008: 108).

Delo z matično družino ni le nudenje pomoči družini. Zajema tudi druge strokovne naloge. Te naloge so (Škerlj 2012: 115–116):

- vzpostavitev sodelovanja, dejavno sodelovanje matične družine v rejniškem sistemu;
- koordiniranje in neposredno dajanje podpore, svetovanje in nudenje drugih oblik pomoči;
- nadaljnje preverjanje razmer in sprememb v družini zaradi potreb otroka v rejništvu ter zaradi potreb otrok, ki so morda še v družini.

Treba se je zavedati, da so se matične družine že v preteklosti soočale s številnimi problemi, ki jih same niso znale ali zmogle rešiti, ker niso imele dovolj znanja in virov. Da bi dobile dovolj moči za razvoj svojih možnosti, potrebujejo veliko pomoči in podpore v IPS ter v sklopu socialno-varstvenih storitev. Matične družine imajo pomembno nalogo, in sicer napredovanje za boljše, uspešnejše starševstvo (Škerlj 2012: 126).

Matična družina potrebuje pomoč, da začne reševati svoje probleme in se usposobi, da se lahko otrok vrne nazaj v družino. Pomembna naloga strokovne delavke v projektni skupini je, da vzpostavi sodelovanje med matično in rejniško družino. Hkrati je treba soustvarjati pomoč za

matično družino, da se uči živeti z otrokom, ki je v rejniški družini (Čačinovič Vogrinčič 2008: 110).

1.3.3 Otrok z in med obema družinama

Rejniški sistem je ustvarjen za otroka, da mu zagotovi boljše pogoje za življenje v trenutku ali obdobju, ko mu jih matična družina ne zna ali ne zmore. Rejniška družina mora ob podpori strokovne delavke imeti znanje, da omogoči otroku dobre izkušnje, ga zna socialno okrepiti in mu nuditi pozitivno družinsko izkušnjo. Pri tem je vsekakor pomembno, da strokovna delavka skupaj z rejniško družino vzdržuje odprt prostor za sodelovanje z matično družino. Otrok v rejništvu je otrok med obema družinama – med matično in rejniško družino. Pomembno je, da se otroku omogoči razumeti, zakaj je odšel v rejništvo, in da mu rejniška družina ob podpori strokovne delavke omogoči pogoje, da bo njegova izkušnja rejništva pozitivna.

»Otrok je človeško bitje, na to pozabljamo, ker je majhen.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 106)

Vsak človek je družinski človek. Tudi otroci hrepenijo po družinskih odnosih in odzivnosti ter funkcionalnosti svojih staršev. V matični družini otrok začne svojo življenjsko pot, si nabira prve izkušnje življenja. V tej družini se pojavijo tudi prvi stili navezanosti. Vsekakor se strinjam z Čačinovič Vogrinčič (1998: 129), ki pravi, da odnos med otrokom in odraslimi, med generacijo staršev in generacijo otrok, določa dogajanje v družinski skupini in predstavlja bistvo psihodinamskih procesov v njej. Ta odnos je treba v družini vedno znova razreševati in okoli njega se mora družina vedno znova organizirati.

Bowlby (v McAuley 1997: 40) trdi, da funkcionalen odnos med otrokom in staršem pomembno vpliva na otrokov nadaljnji psihološki razvoj. Posledice ločitve tega odnosa se pogosto kažejo v vedenjskem in čustvenem razvoju otroka. Otrok se lahko v odnosu s staršem varno ali nevarno naveže. Bouwkamp in Bouwkamp (2014: 23) pravita, da je dobra navezanost temelj za otrokov nadaljnji razvoj. Stil otrokove navezanosti in pri tem razviti vzorci vedenja v veliki meri določajo, kako bo otrok v nadaljnjem življenju ravnal s seboj in z drugimi.

Bizant (2015: 17–20) pravi, da otroci v rejništvu velikokrat ponavljajo vzorce nevarne navezanosti. Vzroke vidi že v človeških možganih, saj si naše telo vse zapomni. Pri tem se opre na rezultate sodobnih raziskav (Ogden, Minton in Pain, 2006; Schore, 2003; Siegel, 2007, 2011, Rotschild, 2006, 2010; Repič, 2008; Stern *et al.*, 2010; Fanagy in dr., 2007; Kaplowin Widom,

2007; *et al.* v Gostenčnik 2012), ki kažejo na močno povezavo med delovanjem možganov in telesom. Ta povezava se ustvari že takoj pri rojstvu otroka in se razvija v prvih mesecih in letih otrokovega življenja. Razvija se na podlagi otrokovih doživetij, zato je pomembno, kakšna so ta doživetja. Otrokovi možgani so v primerjavi z možgani odraslih bolj prilagodljivi, možgani odraslih pa bolj stabilni in organizirani. Možganski razvoj je v veliki meri odvisen od odnosov, ki jih otrok ima s svojimi starši, predvsem v prvih fazah odraščanja. Iz tega razloga sta dom in družina, kjer otrok odrasča, zelo pomembna, saj se bo otrok pozneje odzval na tiste senzacije, ki bodo najgloblje vrisane v njegovem somatskem spominu. Okolje, v katerem se otrok razvija, je bistvenega pomena za njegov razvoj. Nevarno okolje pusti močne nepopravljive sledi na otrokovih možganih, ki so v fazi razvijanja. Zanimarjenost in zloraba, ki sta velikokrat prisotni pri otrocih, odvzetih iz matične družine in danih v rejništvo, pustita na otrokovih možganih nepopravljive vtise. *»Ko utihne telo matere, ko njeni desnohemisferski možgani ne sporočajo več, da je otrok ljubljen in hoten, utihnejo tudi otrokovi možgani in se ne razvijajo v načrtano smer.«* (ibid.) Posledično se razvijeta dva vzorca vedenja otrok kot odziv na odraščanje v nevarnem okolju. Prvi je visoka vzdraženost, drugi pa disociacija – otrok pobegne v svoj svet in tam zamrzne. Ti odzivi s seboj prinesejo nezaupanje v okolico, strah, obup (Bizant 2015: 21).

Takšni vzorci vedenja so zelo pogosti pri otroku, ki živi v rejniški družini. Takrat otrok živi med dvema družinama, v vmesnem prostoru. Potuje od ene družine do druge in nazaj. Je človek – sogovornik, ekspert iz izkušenj (Čačinovič Vogrinčič 2008: 106–107). Sodelovanje z otrokom začnemo v težkem času zanj in za njegovo družino, praviloma sredi hude stiske in težke krize. Doma so prisotni trpljenje, negotovost, bolečina ali nemoč, ki jih otrok pogosto ne more razumeti ali ubesediti. Obljuba ali vabilo za lepše in boljše življenje v drugi družini vzbudi v otroku ambivalentna čustva, predvsem pa strah in negotovost pred neznanim (Čačinovič Vogrinčič 2008: 105).

Otrok ima zaradi razpetosti med matično in rejniško družino nizko samozavest in nima občutka varnosti. Velikokrat ga spremlja občutek, da je on kriv, kar pa seveda nikoli ni res (Perpar 2008: 23). Bizant (2015: 22–23) doda, da se otroci v biološki družini ob vseh zlorabah in zanemarjenosti naučijo zanesti le nase, saj se skozi travme naučijo, da svet ni tak, kot se kaže. Pogosto razvijejo nadzor nad svojimi čustvi, drugimi ljudmi in so zelo zaprti. Dojemajo se kot individuum in so velikokrat osredotočeni le na svoje potrebe, saj jim je to v matični družini pomagalo preživeti.

»V procesu rejništva je pomembno, da otrok razume, zakaj je odšel v rejništvo. S tem otroku pomagamo, da sprejme nujnost namestitve, ustvarjamo temeljni pogoj za to, da bo otrok imel možnost ugodno izkoristiti svojo rejniško izkušnjo. V nasprotnem primeru otrok novi položaj zanika, njegova energija pa ostaja usmerjena v preteklost, kar pa ne daje ustreznega prostora in pogojev za otrokov razvoj ter napredek v rejništvu.« (Cvetko et al. 2011: 255)

Čačinovič Vogrinčič (2008: 106) pravi, da otrok potrebuje prostor in varno spodbudo, da sodeluje in pove. V procesu rejništva se otrok uči živeti z in med dvema družinama. Potrebuje možnost, da razvije občutek lastne vrednosti. Otrok ima pravico, da svojo resničnost vidi in jo ubesedi. Prav tako potrebuje dobre izkušnje za razvoj samostojnosti, avtonomije, neodvisnosti, povezanosti, bližine, ljubezni in prijateljstva, možnosti za učenje, kako obvladati konflikt ter kako se pogajati.

Tudi Bowlby (1991) trdi, da je bistvenega pomena to, da je otrok deležen razumevanja odraslih, ki so ob njem. Pomembna sta strokovna pomoč in razumevanje odraslih, da so otroci lojalni, vdani svojim staršem in da imajo potrebo videti svoje starše kot dobre. To je treba upoštevati in spoštovati, če hočemo otroku pomagati, da odraste v samostojno osebnost. Menim, da otrokovo spoznanje, da ga razumemo in ne obsojamo, prispeva k temu, da zmore govoriti o svojih občutkih in čustvih. V procesu rejništva je pomembno, da strokovna delavka otrokov položaj čim bolje razume, ima veliko znanja, je občutljiva in potrpežljiva. Tako lahko rejniško družino podpre in ji pomaga pri sprejemanju otroka ter razumevanju njegovih doživetij in občutkov.

1.3.4 Vloga in naloge rejniške družine

Rejniška družina je družina, v kateri se po zakonu izvaja rejniška dejavnost. Otroku mora nuditi pozitivno življenjsko izkušnjo, podporo in pomoč v obdobju odraščanja. V procesu rejništva se od rejniške družine veliko zahteva, zato je zelo pomembno, da ni sama in dobi dovolj podpore ter pomoči s strani strokovnih delavk. Koliko podpore in pomoči so rejniške družine deležne s strani strokovnih delavk na centrih v koroški regiji, je tudi osrednja tema mojega dela.

Pri razumevanju rejniške družine so nam v pomoč določena psihološka znanja o družini. Po Ackermannu (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 49–50) naj bi družina vsakemu posamezniku zagotovila zaščito pred nevarnostmi in materialni obstoj. Pripadala naj bi skupnosti in bila vanjo

integrirana. Pomembno je, da je družina navznoter enotna in sposobna, da se sama stabilizira in raste ter ohranja sposobnost, da se prilagaja spremembam. Imela naj bi cilje in uresničljive vrednote. Pomembno je zagotoviti vzdušje, v katerem se bo psihološka identiteta njenih članov uskladila z identiteto družinske skupine in pri tem omogočala individualizacijo družinskih članov. Pomembno je tudi, da družinske vloge zadovoljujejo temeljne potrebe vseh članov družine. Kadar pride do konfliktov, naj bi družina bila sposobna najti rešitev, ki zadovolji potrebe in omogoča rast njenih članov. Vzgoja otrok naj bi znotraj družine upoštevala telesne in duševne potrebe otrok in preprečila tekmovalnost med potrebami staršev in potrebami otrok. Mali (2008) k temu doda, da je dobro, da člani rejniške družine znajo sprejemati spremembe in si upati, celotna rejniška družina pa je v temelju pozitivna in prijateljsko naravnana, demokratična ter odprta. V rejniški družini prevladuje odprta komunikacija, kjer ni prepovedanih čustev. Med čustveno neodvisnostjo, intimnostjo in ločenostjo vlada zdrava in primerna skladnost. Starša rejniške družine naj bi bila močna, njuna odločitev je enakopravna, vsi člani družine pa morajo znati ravnati s čustvi.

Rejniška družina potrebuje v procesu rejništva veliko pomoči in podpore s strani strokovnih delavk predvsem pri vzpostavljanju ter ohranjanju odnosa z otrokom. Pogosto otroci, ki pridejo v rejniško družino, s seboj prinesejo negativne izkušnje iz življenja v matični družini. Ti otroci so bili pogosto žrtve hudih zlorab, zanemarjanj in raznih drugih travmatičnih izkušenj. Njihove pretekle izkušnje imajo pomemben vpliv na njihove vedenjske vzorce v rejniški družini in na soočenje z lastnimi občutki ter čustvi (Simms *et al.* 2000: 910–912). Otroci, ki pridejo v rejniško družino, so v veliki meri že oblikovani posamezniki s svojo zgodbo in močnimi preteklimi družinskimi vzorci. Ti otroci so pogosto ranljivi na različnih področjih, imajo težave v čustvenem, vedenjskem, možganskem in nevrobiološkem razvoju. Posledično imajo slabše spominske sposobnosti, nižje rezultate na testih inteligentnosti in pogosto tudi manj razvito jezikovno zmogljivost (Pears, Heywood, Kim, Fisher 2011). Vse to pomembno vpliva na njihovo uspešnost v šoli ter na njihov kognitivni razvoj (Leve *et al.* 2012: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3505234/>).

Sodelovanje rejniške in matične družine je za otroka zelo pomembno, saj mu obe družini predstavljata pomemben sistem, v katerem otrok, ki je v stiski in ima težave, išče podporo in pomoč. Če sta si družini nasprotni in druga v drugi vidita sovražnika, otroku le še dodatno škodujeta. To pa nikakor ni želen izid v procesu rejništva. Pri tem je bistvenega pomena podpora strokovne delavke, ki vodi k sodelovanju in iskanju najboljših možnih rešitev.

Rejniška in matična družina se pogosto močno razlikujeta v družinskih vlogah, mejah, hierarhiji odnosov, načinu vzdrževanja ravnotežja itd. Zaradi teh razlik pogosto druga drugo doživljata kot grožnjo, otrok pa je zaradi tega zmeden in ima frustracije (Križnik Novšak 2009: 42). Za otroka je pomembno, da se rejniška družina dojema kot komplementarna matični družini. Spoštovati mora otrokov izvor, njegovo preteklost, njegov odnos do matične družine in mu dati možnost, da o njej spregovori, saj preteklih izkušenj otroka ni mogoče izbrisati (Cvetko *et al.* 2011: 254).

Rejnice so dragocene strokovne sodelavke centrov za socialno delo. V procesu rejništva imajo pomembno vlogo soustvarjalk opore otroku, ki jim je zaupan v vzgojo in varstvo. *»Kot sodelavke morajo imeti znanje, da omogočijo otroku dobre izkušnje, ga znajo socialno okrepiti, ga zmorejo sprejeti in mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi ter zavzetega zanimanja.«* (Čačinovič Vogrinčič 2008: 110) Vloga sodelavk pomeni tudi dejavno in strokovno sodelovanje rejnic v sistemu pomoči otroku v rejništvu, kar jih postavlja v enakovredni položaj vsem drugim strokovnim delavkam, ki sodelujejo v projektu pomoči otroku (Mali 2008: 115).

Ker je oseba ali družina, ki izvaja rejniško dejavnost, dragocena sodelavka, je pomembna odgovornost strokovnih delavk ta, da se rejniškim družinam približajo, vzpostavijo in vzdržujejo odprt prostor za pogovor ter nudijo ustrezno podporo ter pomoč. Pomembno je medsebojno sodelovanje in nadzor pri skrbi za otroka ter skupno soustvarjanje najboljše možne rešitve za otroka. Otrok v rejniškem sistemu potrebuje varnost, stabilnost, ljubezen in močan občutek pripadnosti ter identitete. Osrednjo vlogo pri tem imajo rejniške družine, ki morajo imeti strokovno podporo, da lahko vse to zmorejo (Brown, Sebba, Luke 2014: 7).

Mali (2008) meni, da družba do rejniške družine postavlja vrsto zahtev in nalog. Tako se rejnica znajde v vlogi menedžerke, saj mora biti zmožna tako vodenja kot sodelovanja v timskem delu. Hkrati se znajde tudi v vlogi učiteljice (pomoč pri šolskem delu), prijateljice, tolažnice, skrbnice in zagovornice. V individualni projektni skupini in drugih strokovnih skupinah prevzema vlogo sodelavke strokovnih delavk. Nenehno se mora izobraževati in pridobivati nova znanja, zato je tudi v vlogi učenke. Ne nazadnje pa mora biti tudi pobudnica pozitivnih sprememb, novih načinov delovanja, ki so v korist otroku in njegovi družini. Biti rejnica ne pomeni le biti eden od staršev. *»To je torej zelo kompleksna naloga, primerna le za tiste, ki so temu delu resnično predani.«* (Cuddeback *et al.* 2007)

Tudi sama vidim vlogo rejniške družine v sistemu rejništva kot zelo zahtevno in kompleksno, a hkrati zelo pomembno. Rejniška družina mora otroka podpreti, da sprejme pomoč in nov dom,

a hkrati mora vzpostaviti in vzdrževati sodelovanje z matično družino. Ima pomembno vlogo v sistemu rejništva, zato je pomembno, da od strokovnih delavk dobi pomoč in podporo.

Rejniška družina ima v sistemu rejništva dve pomembni nalogi. Prva naloga je, da otroku predstavlja družino kot fizično in čustveno bližino odraslih ljudi (socialna družina), v kateri odrasli v ekonomskem (deloma jih podpira država), socialnem in čustvenem pomenu skrbijo za otroka, mu dajejo čustveno in socialno oporo ter spoštovanje. Druga pomembna naloga je ta, da rejniška družina otroku predstavlja skupino, ki kompenzira otrokove izkušnje izgube in poškodovanosti. V ta namen mora biti tudi bolj usposobljena in bolj reflektirana, kot so običajne družine (Zaviršek 2012: 17).

Zelo pomembno je, da rejniška družina zna povezati in uskladiti svoje delovanje tako, da je v korist otroku, ki ga je sprejela v rejništvo, in pri tem ne izloči, ne prizadene, ne obremeni katerega od družinskih članov. Za vse naloge potrebuje rejniška družina veliko moči, energije, preglednosti v svojem delovanju, zavedanja o svojih odzivih in odločitvah ter navsezadnje tudi znanje in sposobnost nenehnega izobraževanja (Mali 2008: 115–116). Cairns (2002: 7) opozarja, da življenje z otrokom v rejništvu v rejniški družini pogosto vzbuja zelo intenzivna čustva in dinamiko. V rejništvu se pogosto dogaja, da otroci v svoje rejnice projicirajo svoja negativna občutja do bioloških staršev. Da bi rejnice lahko razumele to dinamiko in imele priložnost predelati svoj lastni emocionalni odziv, potrebujejo ustrezno strokovno pomoč.

Vsekakor pa rejniške družine potrebujejo podporo in pomoč tudi na pomembnih drugih področjih, ki jih morajo obvladovati, da pripomorejo k uspešnosti rejniške dejavnosti. Ta področja so: zagotavljanje varnega, zanesljivega okolja in primarne nege ter vzgoje; spodbujanje otroka pri izobraževanju in uspehih; zadovoljevanje otrokovih fizičnih in psihičnih potreb; razvijanje otrokovega socialnega in čustvenega razvoja; podpiranje otrokovih kulturnih potreb; kljub začasnosti rejništva vzpostavljanje varnega in pristnega odnosa z otrokom; osebna rast, ki je pridobljena z učenjem in treningi, ter razvijanje potrebnih sposobnosti in obvladovanje kompleksnosti vloge rejnice. Vsekakor mora strokovna delavka spodbujati odnose med otroki v rejništvu in njihovimi matičnimi starši ter z drugimi osebami v rejništvu (Cuddeback *et al.* 2007).

Dolžnosti rejniške družine opredeljuje tudi ZIRD (25. člen). Osnovne dolžnosti so:

- pripraviti sebe in družino na prihod otroka;

- truditi se za čim hitrejšo prilagoditev otroka v rejnikovem domu in za ustrezno ravnanje vseh članov rejnikove družine z otrokom;
- nuditi pomoč otroku ob prilagajanju na novo okolje;
- otroka pravilno negovati, vzgajati in mu nuditi primerno nastanitev, prehrano, obleko, obutev, šolske ter osebne potrebščine;
- nuditi otroku primerne igrače, osnovne športne pripomočke in druge pripomočke manjše vrednosti za različne aktivnosti;
- skrbeti za krepitev in ohranjanje zdravja otroka ter mu, če je to treba, priskrbeti ustrezno zdravstveno oskrbo pri izbranem osebnem zdravniku;
- pridobivati informacije in sprejemati odločitve, ki so povezane z otrokovim vsakdanjim življenjem (vpogled v ocene, seznanitev s šolskim uspehom, odhod v šolo v naravi, odhod na počitnice, izbira osebnega zdravnika, seznanitev z informacijami o otrokovem osebnem zdravstvenem stanju itd.);
- zastopati otroka v postopku izdaje osebne izkaznice;
- skrbeti za otrokov pravilen odnos do učenja in dela ter za privzgojitev delovnih navad;
- skrbeti za vključitev otroka v poklicno usposabljanje ali ustrezno zaposlitev;
- skrbeti za izoblikovanje otrokove lastne identitete;
- pripraviti otroka na odhod iz rejniške družine.

Po ZIRD (26. člen) je dolžnost rejniške družine omogočati in spodbujati stike med otrokom in matično družino. Izjema so primeri, ko so staršem stiki omejeni ali prepovedani na podlagi odločbe pristojnega organa. Prav tako je pomembna naloga rejniške družine tudi sodelovanje v individualni projektni skupini ter udeleževanje na obveznih usposabljanjih. V obvezna usposabljanja se je dolžan vključiti tudi sorodnik otroka, če izvaja rejniško dejavnost.

Zdi se mi pomembno poudariti dve sposobnosti, ki ju potrebujejo rejniške družine pri izvajanju rejniške dejavnosti. Prva je sposobnost prositi za pomoč. Rejniška družina mora znati pravi čas presoditi, da potrebuje pomoč, se odkrito pogovoriti o težavah in zaprositi za pomoč, saj so posledice nereševanja težav lahko za vse člane rejniške družine usodne. Prav tako je pomembna sposobnost ta, da rejniška družina sprejema močan družbeni nadzor nad svojim delovanjem. V dom rejniške družine pogosto vstopajo predstavniki mnogih institucij. Rejniške družine se

pogosto znajdejo pod stalnim »sosedskim nadzorom«, nadzorom šole in drugih družbenih dejavnikov. Prav zato mora rejniška družina ob podpori strokovnih delavk imeti sposobnost, moč in energijo, da brez prevelikih naporov sprejema te vidike rejništva (Mali 2009: 117).

1.3.5 Priprava otroka in rejniške družine na rejništvo

V tem poglavju pišem o izbiri ustrezne rejniške družine za otroka. Osredotočam se tudi na pripravo otroka in rejniške družine na rejništvo, saj menim, da je to zelo pomembna oblika pomoči pred vstopom otroka v rejniško družino.

Pomembna naloga centrov za socialno delo poleg nalog pri izvajanju rejništva in drugih nalog, ki izhajajo iz izvajanja rejniške dejavnosti, je izbor kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti (Rakar *et al.* 2010: 13). Rejniške družine potrebujejo že pred vstopom otroka v družino veliko pomoči in informiranja s strani strokovnih delavk, da se usposobijo za prihod otroka v družino. Križnik Novšak (2012: 61–64) trdi, da je pomembno, da strokovne delavke pri izbiri primerne rejniške družine sledijo naslednjim smernicam:

- rejnikom zagotoviti pomembno znanje (izobraževanje rejnikov);
- rejnikom podati popolno informacijo o otroku, njegovem trenutnem vedenju, potrebah in željah ter o predvidenih in mogočih odzivih;
- rejnikom dati informacijo o predvidenih načinih pomoči in sodelovanja.

Pri izbiri ustrezne rejniške družine morajo biti strokovne delavke pozorne na naslednje dejavnike: okolje rejniške družine (mesto/podeželje), oddaljenost od doma bioloških staršev, oddaljenost rejniške družine od šole, starost rejnikov, velikost družine, starost in spol otrok v rejniški družini, prisotnost drugih otrok v rejniški družini, način življenja družine (*ibid.*).

Pri izbiri rejniške družine je bistvenega pomena, da je izbrana rejniška družina čim bliže otrokovemu domu. Tako imajo starši manj težav s prevozom in stroški, to pa ima pomembno vlogo pri ohranjanju vezi otroka s starši (Zakšek 2006/2007: 17). Pomembno je, da so otroci nameščeni na lokalna geografska območja, da lahko obdržijo stike z družino, skupnostjo in kulturnim okoljem (Groza *et al.* 2011: 163). Izjema so primeri, kjer so stiki s starši prepovedani in je oddaljenost od otrokovega doma nujna.

Priprava otroka in rejniške družine na rejništvo mora vsebovati jasen in konkreten načrt namestitve, da se preprečijo dodatni občutki zmedenosti in izgube varnosti. Tomec in

Hudobivnik (2012: 71–74) predstavi, kako bi potekala priprava otroka na rejništvo v idealnih razmerah. Otrok bi moral imeti priložnost:

- Spoznati in vzpostaviti odnos s socialno delavko, ki bo odgovorna za delo z otrokom in ga bo spremljala med njegovim bivanjem v rejništvu. Otroka je treba spodbuditi, da izrazi svoje želje in mnenja. Otrok se mora počutiti varnega, da spregovori. K temu pripomorejo odprta komunikacija, jasnost v pravilih in pričakovanjih, prijetna interakcija in paleta izražanja čustev ter empatični odgovori.
- Imeti čas in priložnost razumeti svoj novi položaj. Pomembno je, da otrok ve, kaj se bo z njim zgodilo in razloge za to. Otrokovi starosti primerno je treba pojasniti, zakaj gre v rejniško družino. Pomemben je pogovor z otrokom o čustvih, ki jih lahko izkusi pred in ob namestitvi. Otroka je treba spodbuditi, da spregovori o problemih in čustvih, ga pripraviti na spremembe, ki prihajajo.
- Spoznati prejšnjo družino, ki bo v prihodnosti poskrbela za otroka. Skupna srečanja med matičnimi starši, otrokom in rejniško družino otroka potolažijo, umirijo in pomagajo, da se otrok počuti kar se da udobno.
- Pripraviti svoje najljubše osebne predmete, oblačila in druge potrebščine, slike družinskih članov, ki mu pomagajo, da ohrani del domačnosti ter kontinuitete.
- Sodelovanja pri pripravi sobe ali svojega kotička.
- Spoznati svoje prihodnje šolsko okolje ali vrtec in druge otroke, ki imajo izkušnjo rejništva.

Pri izbiri ustrezne rejniške družine je bistveno, da se upoštevajo lastnosti otroka, njegove posebnosti in njegova zgodovina. Na prvo mesto se postavijo otrokove potrebe in interesi. Strokovna delavka mora slišati otrokov glas in skozi procese pomoči iskati najboljše možne rešitve zanj. Pomembna naloga strokovne delavke je, da otroku najde družino, v kateri bo pridobil pozitivno družinsko izkušnjo (Rakar *et al.* 2010: 6). Otrok potrebuje za življenje z rejniško družino veliko raziskovalnih pogovorov, da bi mu družina postala dovolj razvidna in bi se lahko v njej znašel. Sodelavci v rejniški družini ga učijo o njem in o sebi. Odrasli, ki so v podporo otroku, ne smejo pozabiti, da otrok potrebuje čas za raziskovanje in učenje ter dobre sogovornike pri tem (Čačinovič Vogrinčič 2008: 106).

Izvajanje rejniške dejavnosti ni preprosto niti za rejniško družino. Rejniška družina se mora pred izvajanjem rejniške dejavnosti soočiti s pomembnimi spremembami, nalogami in

odgovornostmi. Ne sme ostati sama in brez ustrezne podpore ter pomoči, ki ju potrebuje. Priprava družine na prihod otroka v družino mora zajeti naslednje elemente (Tomec in Hudobivnik 2012: 77–79):

- Pogovor z družino, ki izvaja rejniško dejavnost, o otroku, ki potrebuje rejništvo. Družini je treba dati čim več informacij o razlogih za namestitvev, o otroku in njegovih potrebah, da se lahko pripravi na ustrezno skrb in nego otroka. Pomembno je, da pogovor z družino vključuje pogovor o otrokovi matični družini in njegovem okolju, o razlogih, zakaj otrok potrebuje rejniško družino, o otrokovem zdravstvenem, telesnem, čustvenem in intelektualnem razvoju ter o njegovih učnih in delovnih navadah. Opredeliti je treba časovni okvir rejništva, načine stikov z matično družino ter pričakovanja vseh udeleženih v rejniškem sistemu. Pomembno je predstaviti tudi oblike pomoči, ki jih bodo strokovni delavci nudili rejniški družini.
- Pogovor z osebami, ki izvajajo rejniško dejavnost, o njihovih strahovih, čustvih, dilemah pred otrokovo namestitvijo. Družina mora znati oceniti svojo zmogljivost in moč.
- Čas za razmislek o tem, ali zmorejo sprejeti otroka in ali so s tem soglasni vsi v družini.
- Pogovor z osebami, ki izvajajo rejniško dejavnost, o vseh podrobnostih priprave na sprejem otroka in izvedbi namestitve.

Otrokova izkušnja pred namestitvijo v rejniško družino ima pomembno vlogo pri otrokovih nadaljnjih odnosih, čustvih in vedenjskih vzorcih v rejniški družini. Prav zato je pomembno, da sta tako otrok kot tudi rejniška družina deležna dovolj podpore in pomoči s strani strokovnih delavk že pred namestitvijo otroka v rejniško družino. Strokovna delavka mora rejniško družino oskrbeti s čim več informacijami in znanjem o otrokovi pretekli izkušnji ter njegovih stilih navezanosti, ki jih je razvil v matični družini, saj to pomembno vpliva na vzpostavitev in ohranjanje odnosa otroka z rejniško družino. Pomembno je, da tako strokovna delavka kot tudi rejniška družina razumeta položaj otroka in njegove vedenjske vzorce, odzive in čustva (Simms *et al.* 2000: 911).

1.3.6 IPS kot prostor sodelovanja in iskanja skupnih rešitev ter pomembna oblika pomoči rejniškim družinam

Projektna skupina je sistem, ki omogoči celostno socialno delo na področju rejništva, kjer strokovne delavke soustvarjajo delovni odnos z vsemi udeleženi v rejništvu – z matično družino, rejniško družino in otrokom. Je prostor sodelovanja, raziskovanja, dogovarjanja in iskanja skupnih rešitev. Projektna skupina predstavlja tudi pomembno obliko pomoči in podpore rejniškim družinam. Pomembno je, da imajo rejniške družine stalno podporo in možnost stalnega izobraževanja ter samoizobraževanja.

Center za socialno delo je v skladu z ZIRD za izvajanje konkretnega primera rejništva dolžan ustanoviti individualno projektno skupino (IPS) (Škerlj 2012: 121). Zakon o rejništvu in Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti opredeljujeta projektne skupine kot nujen in zahteven način socialnega dela v rejništvu. Žal se v praksi zaradi ohlapnosti zakona glede pogostosti projektних skupin lahko onemogoči kakovostno delo. Vsekakor se strinjam s Čačinovič Vogrinčič (2008: 101), ki trdi, da projektna skupina ne more biti enkratni dogodek v letu. V projektni skupini se soustvarjajo projekti pomoči, ki zahtevajo pogovore in nove dogovore v procesih, ki tečejo iz meseca v mesec.

Pomembna naloga centra za socialno delo je, da po namestitvi otroka v rejniško družino sestavi IPS, kjer sodeluje strokovna delavka centra otroka, strokovna delavka centra rejnice, rejnica, matična družina in otrok, ki je v rejništvu. Delo IPS koordinira strokovna delavka centra otroka. Namen IPS je celostno spremljanje otroka v skladu s skupnim načrtovanjem in konkretnimi dogovori. V okviru IPS se spremljajo predvsem čustveni razvoj in vedenje otroka, zdravje otroka, odnosi v rejniški družini, odnosi z matično družino, odnosi z vrstniki ter skrb za izobraževanje oz. poklicno usposabljanje (Rakar *et al.* 2010: 14).

Otrok v rejniškem sistemu potrebuje sodelovanje vseh udeleženi v procesu rejništva. IPS je namenjen otroku, hkrati pa sta pomembni tudi rejniška in matična družina. Glavna naloga strokovne delavke znotraj IPS je, da povezuje in usklajuje skupino. Odgovorna je za to, da poteka delo v skupini v smislu koncepta etike soudeležnosti, v katerem nima nihče končne besede. Gre za pogovor, ki se nadaljuje. V skupini mora imeti vsak udeleženi svoj prostor, da se vsi udeleženi med seboj slišijo in dogovarjajo v okviru mogočega. Izid soustvarjanja delovnega procesa znotraj IPS so dogovori, v katerih vsak udeleženi nosi svoj delež nalog in odgovornosti. Naloge morajo biti konkretizirane, časovno dorečene in v pisni obliki. Znotraj

IPS je treba pregledati dosežke, učinke in izide dogovorjenega dela (Škerlj 2012: 122). Čačinovič Vogrinčič (2008: 103) k temu doda, da morajo biti strokovne delavke pri zagotavljanju odprtega prostora za pogovor v IPS posebej občutljive za odpiranje in varovanje prostora za besede otroka. Otroka morajo sprejemati kot eksperta iz svojih izkušenj in ga podpreti pri iskanju besed za njegovo doživljanje.

IPS je skupina, ki je odprta za vse, ki so potrebni v izvirnem delovnem projektu. Če je treba, v IPS sodelujejo tudi učiteljice, razredničarka otroka, psihologinje s šole, zdravnice, psihiatrinje, družinska terapevtka, druge strokovne delavke, sošolci ali prijatelji otroka in vsi otroku pomembni ljudje. Pomembna naloga strokovne delavke je, da udeležene povabi v socialnodelovni način dela, ki je za marsikatero strokovno delavko nov način dela. Strokovna delavka mora znati vzpostaviti in varovati delovni odnos, saj otrok in družina potrebujeta delež povabljenih sodelavk ter njen prispevek k soustvarjanju rešitve. Myriam David (v Čačinovič Vogrinčič 2008: 103) opozarja, da se pogosto podceni potreba po psihoterapevtski pomoči otroku, ki je nujno potrebna zaradi travm, ki jih je otrok doživel doma. Ob otrokovi bolečini, izgubi, soočenju s tujim in neznanim pomoč pogosto potrebuje tudi rejniška družina, saj sama ne zna pomagati otroku.

Rejniška in matična družina imata znotraj IPS pomembni vlogi. Naloga matične družine je napredovati za boljšo, uspešnejšo družino. Pogosto se v praksi zgodi, da se je mogoče v začetnih dogovorih v IPS dogovoriti le za najmanjši obseg stikov med otrokom in matično družino. Treba se je zavedati, da pozornost matičnih staršev, ki so je deležni otroci, in ustrezno vedenje staršev rodita nove dogovore, premišljeno ter načrtno sodelovanje. V praksi je znotraj IPS pogosto prisotno dejstvo, da matični starši ne sprejemajo odgovornosti za storjena neprimerna dejanja v odnosu do otroka. Pomembno se je zavedati, da je ozaveščanje in sprejemanje odgovornosti ter urejanje in spreminjanje vedenja matičnih staršev pogosto dolgotrajen proces (Škerlj 2012: 126). Vloga rejniške družine znotraj IPS je pomembna predvsem v predlaganju rešitev, ki so v korist otroku. Delo rejniške družine z otrokom je zelo zahtevno, zato potrebuje družina znotraj IPS stalno podporo, informiranje ter usmerjanje (ibid.).

Vsi udeleženi v rejništvu potrebujejo za sodelovanje dobro izkušnjo in varen prostor, to pa omogoča socialno delo, ki dela iz perspektive moči. Pomembna naloga strokovne delavke je ta, da skupaj z vsemi udeleženi v sistemu rejništva naredi individualni načrt za vsakega otroka posebej, ki je prilagojen otrokovi starosti in stopnji razvoja. Če je otrok dovolj star, da razume individualno projektno skupino, je povabljen in vključen v skupno dogovarjanje ter postavljanje ciljev. Načrt omogoča, da se vsi udeleženi v procesu rejništva zavedajo, kaj delajo in v katero

smer gredo. Načrt se kasneje po potrebi tudi dopolni, dogradi ali spremeni (Cvetko *et al.* 2011: 256). Vsebuje dogovore o konkretnih nalogah vsakega posameznega udeleženca individualne projektne skupine. Načrt dela in vsi dogovori morajo biti v pisni obliki. V individualnem načrtu je poleg otrokove namestitve vključeno še (Bole Finžgar 2009: 135–136):

- Otrokovo zdravje. Odgovornost za njegovo zdravje se po namestitvi otroka v rejništvo porazdeli na vse: matično družino, rejniško družino in socialno službo.
- Izobraževanje, usposabljanje, zaposlitev. To je pomembno predvsem za otrokove boljše življenjske možnosti in lažje osamosvajanje. Poleg šolskega uspeha sem spadajo tudi uspehi na glasbenem, likovnem in športnem področju. Pri starejših otrocih je treba biti pozoren tudi na poklicno usposabljanje in zaposlitev.
- Čustveni in vedenjski razvoj. Motnje v vedenju na čustvenem in vedenjskem področju so pogosto razlog, da je otrok vključen v obravnavo. Otroci v rejništvu so bolj izpostavljeni javnosti. Jeza, maščevalnost in žalost so pogosto normalen odziv otroka po namestitvi v rejništvo. Rejniki se morajo že pred odločitvijo za opravljanje rejniške dejavnosti vprašati in razčistiti, ali so se pripravljeni učiti in usposabljati za delo z otroki, se soočati s težavami ter sodelovati v timu s strokovnimi delavci, ki otroku pomagajo.
- Odnosi do družine in vrstnikov.
- Skrb zase in doraslost samostojnemu življenju. Otroci se morajo naučiti sprejemati odgovornost zase in za svoje vedenje. Rejniki si morajo ves čas prizadevati, da otrok pridobi vse spretnosti, ki so potrebne za samostojno življenje.
- Otrokova identiteta. Otroci imajo pravico vedeti, kdo so in od kod prihajajo. Razumeti morajo, zakaj živijo ločeno od svojih staršev. Vedenje o sebi in svoji preteklosti je pomemben del njihove identitete. Otroci morajo znati svoj položaj primerno pojasniti drugim, kar je odločilno za njihovo lastno mnenje in samospoštovanje.
- Družbeni vtis. V praksi je temu velikokrat posvečeno premalo pozornosti. Vsi skupaj si moramo prizadevati za čim boljši družben vtis pri otroku. Pri tem je pomemben celosten pogled na otroka.

IPS v sistemu rejništva predstavlja tudi pomembno obliko pomoči, kjer imajo rejniške družine stalno podporo, ustrezno strokovno znanje in možnost stalnega izobraževanja ter samoizobraževanja. Rejniške družine so v procesu rejništva dragocene strokovne sodelavke centrov za socialno delo in imeti morajo znanje, da omogočijo otroku dobre izkušnje, ga znajo socialno okrepiti, mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi in zavzetega zanimanja. So soustvarjalke opore otroku, ki jim je zaupan v vzgojo in varstvo. Upajo si videti otrokove rane in znajo

zaprošiti za pomoč, kadar same ne morejo dovolj dobro pomagati (Čačinovič Vogrinčič 2008: 110). Rejniške družine morajo kot kompetentne sodelavke v procesu rejništva in imeti tudi same dovolj podpore ter pomoči, da zmorejo izpolnjevati svoje naloge in prevzeti odgovornost za svoj delež v procesu rejništva

V socialnem delu z družino gre pri procesih podpore in pomoči predvsem za reševanje kompleksnih socialnih problemov. Družini pomagamo tam, kjer sama ne zmore. Gre za projekte skupnega sodelovanja, kjer skupaj raziskujemo, se dogovarjamo in delamo na tem, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi.

Individualna projektna skupina je oblika podpore in pomoči, kjer se rejniške družine učijo jezik socialnega dela in odkrivajo možnosti sodelovanja v delovnem odnosu, ki zajame vse, ki so povezani v rejniškem sistemu, v koncept soustvarjanja dobrih izidov. Rejniške družine od centrov za socialno delo potrebujejo kontinuirano izobraževanje, podporo in pomoč pri problemih, s katerimi se srečujejo, in zagotovilo, da obstaja ekipa strokovnih delavk, ki jih podpirajo in jim bodo pomagali, ko otroku ali njegovim staršem sami ne bodo znali pomagati (Čačinovič Vogrinčič 2008: 112). V individualni projektni skupini dobi rejniška družina sogovornike za podporo in pomoč otroku, pridobi nova znanja za reševanje otrokovih stisk in varen prostor za sodelovanje (Škerlj 2012: 127). IPS rejniškim družinam predstavlja varen prostor, kjer skozi delovni odnos predstavijo in ubesedijo svoje strahove, stiske, želje, potrebe, upanja in dvome.

Rejniška družina mora razumeti koncept socialnega dela v rejništvu. V projektni skupini dobi rejniška družina sogovornika za podporo in pomoč otroku. Prav tako pridobi tudi nova znanja za reševanje problemov z otrokom in varen prostor za sodelovanje z matično družino. Rejniška družina mora verjeti, da je matična družina zmožna spremembe, ki ni opazna takoj. To je proces, ki ga s svojim prispevanjem pomaga usmerjati (Bole Finžgar 2008: 134).

Posebej pomembni temi v rejniških družinah sta zaveznitvo med starši in njihova sposobnost, da ohranijo generacijske razlike. Po Lidzu (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 53–54) si vlogi staršev in partnerjev ne smeta nasprotovati, starši morajo upoštevati drug drugega pri ravnanju z otrokom. Morajo biti enotni in povezani ter se podpirati pri svojih vlogah. Tako vzajemno povečujejo občutke varnosti in gotovosti pri otroku. Starševska koalicija prispeva k razvoju otrokovega ega. Ohranitev generacijskih razlik pomeni, da starši v zadovoljevanju svojih potreb ne smejo biti odvisni od otrok. Odvisni morajo biti drug od drugega. Otrok potrebuje svojo

odvisnost od staršev, da bi se počutil varnega in da bi lahko mobiliziral vse svoje moči za lastni razvoj.

Izkušnja staršev, ki zajema tako zavezništvo med starši kot tudi ohranitev generacijskih razlik, je za otroka v rejništvu še posebej dragocena, saj otroci pogosto prihajajo v rejniško družino s slabimi izkušnjami, v vlogi krivca za konflikte in probleme staršev ter spore med njima. Rejniška družina tako potrebuje zavezništvo in ohranitev generacijskih razlik, da bi zmogla posebno starševstvo (v Čačinovič Vogrinčič 2008: 112). Prav tu je pomembno, da strokovni delavci znotraj IPS omogočijo varen prostor, kjer se v teh dveh pomembnih temah rejniški družini pridružijo, z njimi podelijo potrebno znanje, osebne izkušnje in podporo ter pomoč. Prav v tem nikoli ne smemo rejniške družine pustiti samo, saj tako ogrozimo zdrav razvoj otroka.

IPS je dragocen prostor v sistemu rejništva, ki omogoča pomoč otroku in vsem udeleženi v rejniškem sistemu priložnost za sodelovanje ter soustvarjanje zaupanja. Otrok, ki je v rejništvu, potrebuje sodelovanje vseh udeleženi v sistemu rejništva, saj sodelovanje vseh omogoča soustvarjanje najboljše rešitve za otroka. V IPS je pomembno, da se sliši tudi glas matične in rejniške družine. Rejniška družina otroku predstavlja novo družino, ki je večino časa z njim in mu mora omogočiti ustrezne pogoje za zdrav razvoj ter ga usposobiti za nadaljnje življenje. Prav zato je zelo pomembno, da se znotraj IPS sliši glas rejniške družine, se omogoči odprt varen prostor, kjer rejniška družina lahko izpostavi svoja stališča, mnenja, dileme in čustva.

1.3.7 Skupnostne oblike pomoči rejniškim družinam

V procesu rejništva je pred rejniško družino postavljenih veliko nalog in dolžnosti. V prvi vrsti mora biti družina dovolj izkušena, da otroku omogoči pogoje za zdravo rast in razvoj ter pozitivno življenjsko izkušnjo, za katero je bil v matični družini prikrajšan. Prav tako mora biti pripravljena stopiti v stik in komunicirati z različnimi ljudmi, ustanovami ter strokovnimi delavkami. Najpomembnejše je, da rejniška družina zna in zmore komunicirati z otrokom in njegovo matično družino. Ker je rejniška družina v procesu rejništva za otroka zelo pomembna in ima pred seboj vrsto zahtev, potrebuje veliko energije ter moči. Iz teh razlogov se mi zdi pomembno, da je v procesu rejništva slišan in upoštevan tudi glas rejniške družine, hkrati pa mora dobiti tudi ustrezno podporo in pomoč, ki jo potrebuje. Podporo in pomoč dobi rejniška družina skozi projektne skupine, kjer skupaj sodelujejo in soustvarjajo želene izide. Zdi se mi

pomembno omeniti tudi druge oblike dela, kjer rejniška družina dobi dodatno pomoč in je njen glas slišan ter upoštevan.

Tomec in Hudobivnik (2012: 104–105) predstavita dodatne skupnostne oblike dela, v katerih lahko rejniške družine skupaj pridobivajo nove kompetence in znanja ter sodelujejo in iščejo svoje vire moči. Skupnostne oblike dela so:

- Skupine oseb, ki izvajajo rejniško dejavnost. Skupine so namenjene izmenjavi izkušenj, medsebojni pomoči, čustveni razbremenitvi in vzajemnemu učenju oseb, ki izvajajo rejniško dejavnost. Vsebina dela zajema delovanje rejniških družin, njihove medsebojne odnose, ozračje in čustveno navezanost med družinskimi člani, vzgojo otrok in mladostnikov, za katere skrbijo, zagotavljanje pogojev za zadovoljevanje potreb otrok v rejništvu, odnose z matično družino itd. Delo poteka v manjših skupinah (do 10 oseb), ki jih vodi strokovni delavec. Skupine se srečujejo vsaj enkrat na mesec v prostorih centra za socialno delo.
- Redno izobraževanje oseb, ki izvajajo rejniško dejavnost, in njihovih partnerjev. Namen te oblike dela je pridobivanje in spremljanje znanja s področja razvoja otroka ter družine. Vsako leto je organizirano vsaj eno predavanje za vse osebe, ki izvajajo rejniško dejavnost. Zaželena je tudi navzočnost njihovih partnerjev.
- Supervizija za osebe, ki izvajajo rejniško dejavnost, in njihove zakonce. Ta oblika dela je zaželena predvsem takrat, ko se rejniška družina znajde v stiski kljub pomoči socialnih delavcev, psihologov in drugih strokovnih delavcev.
- Usposabljanje in letovanje družin, ki izvajajo rejniško dejavnost, usmerjeno v razvijanje ter krepitev spretnosti za zdrav življenjski slog otrok iz družin, ki izvajajo rejniško dejavnost. To je dobra praksa dela v obliki enotedenskega skupnega življenja družin, ki izvajajo rejniško dejavnost. Temelji na ustvarjanju okoliščin, v katerih dobijo otroci in mladostniki spontano in sproščeno priložnost za konstruktivno socialno delovanje. Projekt pomembno prispeva h kakovosti življenja vseh udeležениh in k razvoju stroke rejništva.
- Knjižnica za družine, ki izvajajo rejniško dejavnost, je dobra priložnost in pomoč rejniškim družinam, kjer si lahko člani družin, ki izvajajo rejniško dejavnost, izposodijo strokovno literaturo.

Skupnostne oblike pomoči rejniškim družinam predstavljajo pomemben vir pomoči predvsem zato, ker omogočajo srečanja rejniških družin, izmenjavo njihovih izkušenj in medsebojno učenje. To jim omogoča skupno učenje novih poti in reševanje problemov. Tako imajo družine, ki opravljajo rejniško dejavnost, priložnost, da predstavijo svoj problem, so slišane in lahko izrazijo tudi svoja stališča.

Kot pomembno obliko pomoči rejniškim družinam se mi zdi pomembno poudariti supervizijo za rejniške družine, ki so jo na osnovi švedskih izkušenj leta 2006 začeli izvajati tudi na Hrvaškem, rejnicam priznava vlogo strokovnih delavk in sodelavk. Je proces učenja, strokovne rasti in razvoja ter razvijanja zavedanja o svojem delu. Pomembno je, da zna rejnica razmišljati strateško, saj kot starš otroka, s katerim je v komunikaciji, ne more uporabiti svojega intuitivnega starševstva. Rejnica mora o svoji vlogi v procesu rejništva razmišljati pred izbruhom negativnih čustev ali vedenj. Supervizija rejniškim družinam omogoči videnje in vpogled v smeri nudenja skrbi in kakovostne storitve (Jeđud *et al.* 2010: 228). Menim, da je supervizija rejniškim družinam resnično zelo ustrezna oblika pomoči, saj ob ustrezni strokovni pomoči delo rejniških družin postane bolj reflektirano in s tem pogosto bolj kakovostno.

1.3.8 CSD kot varuh projektnih skupin

Rejništvo je proces, kjer se rešitve soustvarjajo in nihče ničesar ne dela sam. Znotraj procesa rejništva se načrtujejo in soustvarjajo možnosti za otroka z namenom, da bo dobro opremljen za življenje. Vsak udeležen prispeva svoj delež k rešitvi, ki je dobra za otroka.

Delo centra za socialno delo na področju rejništva je trdno delo, ki zahteva potrpežljivost in pogum za vztrajanje. To je pomembno zlasti tam, kjer je sodelovanje udeleženih v sistemu rejništva težavno. V praksi se pogosto zgodi, da rejniška in matična družina težko sodelujeta, matična družina zavrne vse, kar se je v rejniški družini dobrega zgodilo (Čaćinović Vogrinčič 2008: 113). Iz tega razloga je zelo pomembno, da strokovni delavci zagotovijo varen prostor, kjer je možen pogovor, ki se nadaljuje in nihče nima zadnje besede. Potrebno je zagotovilo o vztrajnem iskanju najboljše možne rešitve.

Temeljna naloga centra za socialno delo je vzpostavljanje, vzdrževanje in razvijanje sodelovanja med vsemi udeleženi v projektu tako, da postane načrt pomoči uresničljiv. Projekt mora temeljiti na perspektivi moči, ki prinaša vsakemu udeležnemu v procesu rejništva

več moči. Znotraj IPS mora strokovni delavec omogočiti delovni odnos, kjer postane vsak udeleženi v problemu tudi udeleženi v rešitvi (Škerlj 2012: 127). Repotočnik (2001: 4) pravi, da sta temeljna naloga in poslanstvo centra za socialno delo oziroma strokovnih delavk, ki delajo na področju rejništva, narediti vse, kar je v njihovi strokovni in človeški moči, da bo rejniška družina vredna otroka, ki ji je dodeljen.

Kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2008: 114), morajo centri kot varuhi projektnih skupin skrbno spremljati nastajanje in uresničevanje izvirnih delovnih projektov ter angažirati dodatne strokovnjake. Omogočiti morajo reševanje problemov na socialnodelovni način – kot soustvarjanje rešitev. Centri lahko vedno zagotovijo nevtralni teren in prostore, ki omogočijo trdno delo v projektu pomoči. Socialne delavke kot udeleženke projektnih skupin morajo zagotoviti varen vmesni prostor, kjer lahko rejniška družina, matična družina in otrok pogledajo svoje deleže k rešitvi tudi z zornega kota stroke in drugega udeleženca.

Vsekakor pa je pomembno zavedanje, da strokovne delavke niso na voljo le znotraj IPS-ov. Strokovne delavke morajo biti rejniškim družinam vedno na voljo, ko pride do določenih stisk in stresnih situacij. Podporo in pomoč jim nudijo tudi z obiski na domu, telefonskimi klici in drugimi oblikami pomoči.

Strokovno socialno delo se je skozi čas spreminjalo, prav tako tudi koncept rejništva. S spreminjanjem koncepta se spreminja tudi vloga centrov za socialno delo in strokovnih delavk, rejniških ter matičnih družin. Rejništvo postaja sistem soustvarjanja, sistem skupne pomoči in podpore otroku ter njegovi družini. Pri tem se je povečala potreba po osveščenih, šolanih, postmodernih rejnicah, ki bodo, enako kot socialne delavke, znale opustiti vlogo ekspertov ter znale in zmogle prevzeti vlogo soustvarjalk (izraz v Čačinovič Vogrinčič 2008) v projektu pomoči otroku in njegovi družini (Sitar Surič 2014: 113). Menim, da bi se morali centri za socialno delo v vlogi varuha projektnih skupin in vsi udeleženi v sistemu rejništva boriti za nov izraz »soskrbništvo«. Strinjam se s Sitar Surič (2014: 113), ki meni, da bi ta izraz prinesel veliko dobrega, predvsem zaradi lepšega poimenovanja in večjega poudarjanja tistega, kar se je spremenilo v konceptih socialnega dela – usmerjenost od problema k soustvarjanju v skupnem projektu podpore in pomoči. To bi omogočilo podporo matičnim družinam tam, kjer same ne zmorejo, rejnice pa bi postale aktivne sodelavke v projektu pomoči, spodbudile bi sodelovanje vseh udeleženih. Izraz bi otroku odvzel breme oziroma stigmo današnjega izraza »rejništvo«. Z novim izrazom bi rejništvo lahko lažje premostilo prehod iz modela popolne skrbi za otroka, kadar starši tega ne zmorejo, v postmoderno soustvarjanje projekta pomoči družini. Za otroke,

za katere starši ne morejo skrbeti, poznamo druge oblike varstva in pomoči, to sta skrbništvo in posvojitve.

1.4 OTROK V SISTEMU REJNIŠTVA

1.4.1 Otrokovo doživljanje v procesu rejništva

Otrok hrepeni po dobri izkušnji v svoji matični družini. Hrepeni po ljubezni in odzivnosti svojih staršev ter ima močno notranjo željo, da jih spoštuje, saj s tem spoštuje tudi sebe. Želi si, da je ob njem nekdo, ki ga brezpogojno sprejema in podpira. Z namestitvijo otroka v rejništvo se odpirajo novi pogledi, nove možnosti in posledično tudi novi odnosi. Otrok je nameščen v rejniško družino s ciljem, da se mu omogočita zdrav osebnostni razvoj in napredek. Poznavanje otrokovega razvoja in njegovega doživljanja je temeljno za razumevanje otroka in iskanje najboljših možnih rešitev zanj. Naloga strokovne delavke je, da podpre vse udeležene: otroka, matično in rejniško družino, ter skrbi za medsebojno sodelovanje vseh udeležencev v procesu rejništva.

Otroci potrebujejo ob prihodu v rejniško družino veliko podpore strokovne delavke in rejniške družine, da zmorejo izraziti in ubesediti svoja čustva, doživljanja, želje in poglede. Z namestitvijo otroka v rejništvo se začne nov sistem otrokovih družinskih odnosov. Otrokova prvotna družinska izkušnja se dopolni z izkušnjo življenja v rejniški družini. Tako nastane celosten sistem otrokovih pomembnih odnosov (Križnik Novšak 2012: 60).

»Doživljanje ločitve od 'svoje' osebe v prvih treh letih otrokovega razvoja, ko ponotranjenost izkušenj še ni dosežena, lahko otrok izkusi tako neugodno, da ga strah in tesnoba, ki ju izkuša, ogrožata in spremljata pozneje v življenju v vseh položajih, ki vsebujejo prvine ločitve ter izgube.« (Križnik Novšak 2009: 19) Avtorja Bouwkamp in Bouwkamp (2014: 271) trdita, da se otroku ob namestitvi zunaj matične družine porajajo najrazličnejši pomembni občutki. Pogosto je prisotna jeza – otrok se počuti pahnenega iz družine. Jezo spremlja strah pred tem, kar ga čaka. Najpogosteje otroci vidijo v sebi krivca – »zgaga sem, zato me bodo dali stran«. Takšni občutki ne krepijo občutka lastne vrednosti in apelirajo na občutke krivde pri matičnih starših.

Položaj otroka v rejništvu je kompleksen. Otrok pride v rejniško družino s svojo preteklostjo. Svoji prvi družinski izkušnji doda še novo, rejniško. Za ustrezno podporo otroku je pomembno, da skušamo vzpostaviti medsebojno podporo obeh družin. Tako otroka razbremenimo, hkrati pa ima možnost koristno izrabiti nove izkušnje. Bowlby (1991) meni, da je pri delu nujno treba upoštevati vsaj tri principe:

- Ni mogoče narediti »čistega reza« med otrokom in njegovo družino. Če hočemo razumeti in sprejeti otroka, ki prihaja v rejništvo, moramo skupaj z njim sprejeti in razumeti njegovo biološko družino ter pretekle izkušnje.
- Rejniški domovi in institucije ne morejo otrokom v celoti zagotoviti občutka varnosti in toplote, ki ju potrebuje. Pomembno je zavedanje, da te namestitve za otroka predstavljajo le začasno kvaliteto.
- Namestitve (od dneva do dneva) brez konkretnega vnaprejšnjega načrta ustvarjajo v otroku dodatne občutke negotovosti. Občutljivi dolgoročni načrti so bistvenega pomena, da otroku olajšamo trpljenje.

Vsako doživljanje otroka, ki je ločen od svoje biološke družine, je vedno individualno in se razlikuje glede na otrokovo razvojno obdobje. Križnik Novšak (2012: 85–86) izpostavlja pomembne značilnosti doživljanja rejniškega položaja otroka, ki jih je zapisala raziskovalka Vere Fahlberg (1993, v *ibid.*):

- **Zgodnje otroštvo.** Za to obdobje je značilno, da otroci, ki so dani v oskrbo in nego drugim staršem takoj po rojstvu, z njimi razvijejo običajen odnos in še ne zmorejo razumeti povezave s svojo biološko družino, s katero ne živijo. Pri 9 mesecih otrokovega življenja je odnos z rejniško družino že dobro postavljen. Travmatični dogodki v tem obdobju imajo dolgoročne posledice. Za predšolske otroke (nekje do 5. leta starosti) je značilno magično mišljenje. Otroci verjamejo, da so vse njihove izkušnje norme, ki veljajo za vse.
- **Čas od 5. ali 7. leta do 9. leta starosti.** Za to obdobje je značilno zrelejše razmišljanje. Nekje do 7. leta starosti otroci za svojo družino identificirajo tisto družino, s katero živijo. Po 7 letih starosti spoznajo, da je družina navadno opredeljena s krvnim sorodstvom.
- **Čas od 9. leta do adolescence.** Za to obdobje je značilno, da si otroci želijo biti kot drugi. Dejstvo, da ne živijo s svojimi biološkimi starši, jih izpostavlja in ima zanje negativen pomen. Za to obdobje sta pogosto značilna občutek izgube in žalovanje. Žalost se kaže v zmedenosti, potrnosti, socialnem umiku, frustracijah, jezi in v občutku zavrnitve. Pogosto otroci usmerijo jezo v svoje matične starše. Če se počutijo ukradeni ali odvzeti staršem, jezo

usmerijo v rejniško družino. Otroci pogosto mislijo, da je z njimi nekaj narobe in jezo usmerijo sami vase.

- **Čas adolescence.** V tem obdobju ima ločitev od matične družine pomembno razvojno nalogo. Bistri se fizična identiteta, ki vključuje telesno pojavo, zdravje in telesno zrelost. Bistrita se tudi psihološka identiteta (osebnostne značilnosti, inteligenca, različni talenti) in socialna identiteta (odnosi z drugimi) ter dosežki in vrednote. Šele med adolescenco lahko razumejo zakonsko podlago sistema rejništva in razlikovanje od posvojitve.

Otrok je v sistemu rejništva razpet med dvema družinama in ne ve, kje je njegovo mesto. Posledično nima občutka dolgotrajne varnosti. Razpetost med matično in rejniško družino, večkratna selitev, vrtenje v krogu upanj, obljub in razočaranj slabo vplivajo na otrokovo samozavest ter občutek varnosti (Berglez 2008: 74–75). Otrok na podlagi preteklih odnosov v nove odnose vstopa z zelo ozkim in največkrat popačenim načinom doživljanja sebe in drugih ali z *»nefunkcionalnim načinom navezovanja stika in iskanjem bližine.«* (Erzar in Kompan Erzar 2011: 8)

Znotraj projektnih skupin je treba graditi sodelovanje tako, da je otrok vabljen v obe družini, da ima dovoljenje, da odide k drugi družini, in spodbudo, da pove, pojasni, kako živi z družinama in med njima (Čačinovič Vogrinčič 2008: 107). Bouwkamp in Bouwkamp (2014: 25) pravita, da je za otrokov uravnoteženi razvoj bistvenega pomena dobivati signale povezanosti in avtonomije. Tako se hkrati nauči biti povezan, varen in avtonomen, njegovo iskanje povezanosti in lastne avtonomije pa je v ravnovesju. Tudi Čačinovič Vogrinčič (1998: 10) trdi, da mora otrok znotraj svoje družine imeti zadovoljeni dve temeljni potrebi. Prva je potreba po avtonomiji – upoštevanje neskončne raznolikosti individualnih razlik, druga pa je potreba po povezanosti – nuja, da je otrok umeščen v skupino, povezan z njo, da zna skrbeti za druge. Bouwkamp (1995) v sistemski družinski teoriji obe potrebi definira na naslednji način:

- potreba po avtonomiji zajema zadovoljitev lastnih potreb (samoizpolnitev), zagovarjanje lastnih interesov (samozaščita), osebni razvoj v skladu z lastnimi potenciali in željami (samospoznavanje in samouveljavitev), biti neodvisen in biti svoboden v odgovornosti zase ter biti zadovoljen s seboj in svojo dejavnostjo (integriteta);
- potreba po povezanosti zajema željo biti dragocen drugemu, biti drugemu v pomoč, sodelovati z drugimi, izpolnjevanje potrebe drugih in zaščititi drugega ter biti ljubljen in cenjen.

Pomembno je usklajevanje obeh potreb. Rejniška družina mora otroku predstavljati funkcionalno družino ter zagotoviti ustrezne pogoje za zadovoljevanje njegovih potreb. V praksi se pogosto zgodi, da rejniška družina prav tu potrebuje veliko strokovne pomoči (ibid.). Otrok, ki ima možnost prehajanja iz ene družine v drugo, ima omogočeno pravico do resničnosti, dobre možnosti za zagotovitev potrebe po povezanosti in možnost razvijanja sposobnosti za konflikt, pogajanje in ljubezen. Iz vsega tega pa se krepi njegov občutek lastne vrednosti (Bole Finžgar 2008: 134).

Zelo uporaben model na področju socialnega dela v rejništvu je model »team parenting«,¹ katerega cilj je otroku zagotavljati terapevtsko okolje, razvoj lastne identitete in večanje njegove samozavesti. Model temelji na tem, da se otroku pridružimo, ga poslušamo in se tudi učinkovito odzivamo na njegove potrebe. Vključuje rejniško družino, otroka v rejništvu, matično družino, socialno delavko, druge strokovne delavke (psihologinje, učiteljice, terapevte, predstavnice šol itd.) ter druge pomembne osebe v otrokovem življenju. Vsakemu otroku se približamo na način, ki je otroku blizu in se počasi prilagodimo ritmu, ki ga otrok zmore. Zelo pomembno je, da ne obupamo prehitro, da vzpostavimo zaupen odnos z otrokom in se odpovemo svojim definicijam ali sodbam. Pri delu z otrokom poskrbimo za varno in prijetno okolje za otroka (uporaba knjig, lego kock, balonov, barvic, igrač itd.) (Hek *et al.* 2010: 39, v Caw in Sebba 2014: 62).

Otrok potrebuje veliko pogovorov z rejniško družino, da mu postane nova družina bolj razvidna in se lahko v njej znajde. Treba mu je dati možnost, da postopoma razvije občutek lastne vrednosti, in dovolj časa za raziskovanje ter učenje. Otrok potrebuje sogovornike, ki ga jemljejo resno. Vse to je za rejniško družino lažje, če ima pri tem podporo strokovnih delavk.

1.4.2 Glas otroka v procesu rejništva

Rejniški sistem je ustvarjen za otroka. Zelo pomembno je, da je za otroka ustvarjen takšen prostor, kjer je otrok vključen v sodelovanje in kjer se sliši njegov glas. Vključiti otroka vsekakor ne pomeni le to, da je otrok prisoten na IPS-ih, temveč da se upoštevajo njegov glas, potrebe in želje. Pomembno se je zavedati, da je otrok pomemben sogovornik in da se je treba z njim pogovarjati na drugačen način. Otrok pogosto nima tako razvitega besednega zaklada in

¹ Sodelujoče starševstvo.

verbalnih sposobnosti, kot jih ima odrasla oseba. Pogosto težko izrazi in ubesedi določene občutke. Jenkole (2008: 35) pravi, da se pri delu z otrokom pogosto srečamo z njegovo stisko in nemočjo, ko skuša povedati svoje mnenje, a njegov glas ni slišan. V takšnih primerih se otroka pogosto ne opremi z ustreznimi informacijami, se ga ne vključi v reševanje problema, ne upošteva se drugačnost njegovega čutenja in dojemanja stvarnosti. Prav zato se pogosto glas otroka presliši ali se ne razume na pravi način. Pri procesih podpore in pomoči rejniški družini je zelo pomembno, da strokovna delavka ustvari in vzdržuje tudi prostor za glas otroka, ki naj bo slišan in upoštevan.

Konvencija o otrokovih pravicah (1989, Ur. l. SFRJ; Mednarodne pogodbe št. 15/90) v tretjem členu narekuje državam podpisnicam, da je otrokova korist glavno vodilo skozi vse postopke, ki se tičejo otroka. V praksi se žal prevečkrat zgodi, da otrok ostane preslišan in nima možnosti aktivnega sodelovanja. V primerih, ko starši ne zmorejo ali ne morejo sodelovati v korist otroka, je treba otroku nujno zagotoviti zagovornika, ki je glas otroka. Zagovornik mora otroku omogočiti spoštovanje njegovih pravic, želja in pogledov. Konvencija o otrokovih pravicah in evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic državi nalagata dolžnost, da poskrbi za ustrezno zastopanje in da se otroku omogoči tisto, kar mu pripada (Jenkole 2008: 373). V tem primeru center za socialno delo v procesu rejništva postavi mladoletnemu otroku kolizijskega skrbnika (213. člen ZZZDR). Otrok, ki dopolni 15 let, pridobi delno poslovno sposobnost v postopkih, ki ga zadevajo, in lahko nastopi kot samostojna stranka v postopku. Kljub temu potrebuje otrok varnost in oporo (Kuzmanič Korva 2012: 125).

V praksi se prevečkrat zgodi, da odrasli v otrokovem življenju mislijo, sklepajo in se odločajo brez upoštevanja otrokovih želja in potreb. Pomembni odrasli se morajo znati otroku pridružiti, ga slišati in razumeti. Otroci imajo pogosto pred seboj postavljene cilje in željo, da svoje cilje uresničijo. Potrebujejo le podporo in pomoč, mobilizacijo in krepitev njihove moči za uresničevanje svojih ciljev. Welbourne (2012: 5–6) pravi, da odrasli pogosto niso navdušeni nad idejo delati v smeri otrokovega interesa, njegovih želja in občutkov. Izpostavi pet značilnosti dela z otrokom, kjer ni upoštevan glas otroka. Te značilnosti so: strokovne delavke ne posvečajo dovolj pozornosti otroku ali ga ne vprašajo po njegovih občutkih in mnenjih; organizacije ne prisluhnejo drugim odraslim, ki imajo pomembne informacije za delo z otrokom in želijo otroku pomagati; starši ali skrbniki preprečujejo strokovni delavki, da bi videla in slišala otroka; strokovna delavka se preveč osredotoča na potrebe odraslih in pozablja na potrebe otrok; organizacije ne pojasnijo dovolj svojih ugotovitev za zaščito otroka. Te

značilnosti vidim kot primere, kako strokovna delavka in drugi udeleženi v procesu rejništva ne smejo ravnati z otrokom.

Otrok je v procesu rejništva pomemben sogovornik, žal pa je njegov glas pogosto preslišan. To se pogosto zgodi takrat, ko si matična in rejniška družina nista enotni in ne sodelujeta. Pomembna naloga odraslih, ki imajo pomembno vlogo v otrokovem življenju, je, da ustvarijo varen odprt prostor, kjer se glas otroka, njegove želje in mnenja slišijo in upoštevajo.

Govoriti otroku znamo odlično, govoriti z otrokom pa je nujna dragocena izkušnja. Moramo jo raziskati in utrditi. Ni pomembno le to, da se z otrokom pogovarjamo. Pomembno je, da ustvarimo pogovor, s katerim se otroku pridružimo, da bi slišali njegov glas in skupaj raziskovali želene izide (Rakar *et al.* 2010: 83). Avtorja Kelly in Gilligan (2000: 43) trdita, da se z upoštevanjem otrokovega glasu zagotavljajo njegove temeljne pravice in dostojanstvo. Tako se spodbujata njegov razvoj in občutek lastne vrednosti. V procesu rejništva avtorja zagovarjata upoštevanje otrokovih čustev do matične družine, saj ima otrok rad svoje biološke starše in tega ne smemo zanemariti.

Gehart (2007: 186–190) predstavi nekaj temeljnih izhodišč, na podlagi katerih lahko prepoznamo, kako pomembno je ustvariti odprt prostor za glas otroka. Izhodišča so:

- **Ustvariti dialoški prostor za otroka.** To izhodišče pomeni zagotoviti otroku prijazen prostor, kjer se počuti varno in znotraj katerega se lahko giblje. K temu pripomorejo igrače, risbe, ples, igrice, petje, knjige itd. Dialoški prostor sestavljata tudi čas in potrpežljivost, da otrok pove in razloži, ne da bi mu pri tem vedno znova skočili v besedo.

- **»Ne vedeti«.** To izhodišče nam omogoči, da otroku ne vsilimo svojih odgovorov in dobrih namenov prehitro. Počakati moramo, da otrok sam izrazi svoje mišljenje in razlage.

- **»Biti radoveden«.** To izhodišče dodatno okrepi in razširi prostor za otrokov glas. Radovedni smo za otrokove razlage in njegove resnice, ki jih vedno dodamo k resnicam odraslih ljudi.

Menim, da opisana izhodišča predstavljajo smernice za dober proces dela z otrokom, kjer slišimo in upoštevamo glas otroka. Upoštevanje perspektive otroka pomaga pri večanju občutka otrokove vrednosti in zmanjšanju negativnih občutkov, s katerimi se sooča v procesu rejništva. Otroci v rejniškem sistemu so še posebej ranljivi in pogosto iščejo sogovornike, ki se jim znajo pridružiti pri izražanju njihovih misli, čustev ter želja. V procesu podpore in pomoči rejniškim družinam mora strokovna delavka vedno ustvarjati prostor za glas otroka. Ustvariti se morajo

razmere, v katerih se bo otrok počutil dovolj varnega, da bo lahko napredoval in v rejništvu pridobival. Pri tem je potrebna strokovna podpora vseh udeleženihi v rejniškem sistemu.

Treba se je zavedati, da so otroci z izkušnjo rejništva pogosto nemi. Za besedno frazo »ne vem« se skriva občutek nemoči ali izkušnja, da njegove besede ne štejejo. Zaradi tega je treba pogovor z otrokom v rejništvu zastaviti na drugačen način, saj otroci drugače ustvarijo pomene kot odrasli ljudje. Prav tako niso večji jezika in diskurza odraslih, saj so njihove predstave drugačne, pogosto odraslim nerazumljive (Rakar *et al.* 2010: 84). Pri pogovoru z otrokom je lahko strokovni delavki v pomoč to, da uporablja enostaven jezik, tvori kratke stavke in uporablja otroku že znane, razumljive besede. Pomembno je, da strokovna delavka uporablja ustaljen način komuniciranja v procesu pomoči, uporablja izraze, ki jih lahko otrok vizualizira, in je pozorna na otrokove izkušnje (Spray, Jowett 2012: 47). Vsekakor je pri pogovoru z otrokom pomembno upoštevati tudi njegovo govorico telesa. Če vemo, kaj nam želi sporočiti s svojo govorico telesa, potem ga bolje razumemo, lahko se mu pridružimo in mu pomagamo. Otroci se govora in pomena besed nauči nekje pri 2. letu starosti, nebesedno komunikacijo pa uporablja že takoj po rojstvu. Z govorico telesa otrok pogosto izraža svoja osebna občutja, čustva in doživetje medsebojnih odnosov (Mali 2014: 30–32). Vsa ta znanja na področju upoštevania glasu otroka so lahko strokovni delavki v pomoč, da v procesih podpore in pomoči rejniški družini otroka sliši, upošteva njegov glas ter ga sprejema kot pomembnega sogovornika.

2 PROBLEM

V magistrskem delu raziskujem prakse nudenja podpore in pomoči strokovnih delavk, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji. Pri tem se osredotočam na nudenje podpore in pomoči rejniškim družinam. Zadnje čase je področje rejništva in strokovnost podpore ter pomoči strokovnih delavk v medijih prikazano v precej negativni luči, še posebej na območju Koroške. Ljudje se množično pritožujejo nad slabo odzivnostjo, nestrokovnim in nezakonitim delovanjem ter odločanjem centrov. Menim, da pri nas na Koroškem tema rejništva še vedno velja za tabu temo, za katero je bolje, da se o njej ne govori.

Za izbrano temo sem se odločila na podlagi lastnega zanimanja za to področje socialnega dela, saj se sama skozi študijsko prakso na Centru za socialno delo Slovenj Gradec nisem nikoli srečala s področjem rejništva, vsekakor pa me to področje zelo zanima, zato si želim pridobiti dodatno znanje in kompetence na tem področju.

Pomembno se mi zdi poudariti, da sam proces rejništva ni stresen samo za otroka, ampak tudi za družino, ki izvaja rejniško dejavnost. Pomembno je, da rejniška družina ne ostane sama, da strokovna delavka kot spoštljiva in odgovorna zaveznica vzpostavi in vzdržuje odnos, kjer nudi ustrezno podporo in pomoč, odpira prostor za pogovor ter vztrajno iskanje najboljše možne rešitve za otroka.

Raziskati sem želela, kako so rejniške družine podprte s strani CSD-ja pred sprejemom otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva. Raziskati sem želela tudi, kje rejniške družine in strokovne delavke vidijo prednosti IPS-a in katere so najpogostejše težave ter ovire v IPS-ih. Ugotoviti sem želela tudi, kje rejniške družine potrebujejo še več podpore in pomoči ter k čemu bi po mnenju strokovnih delavk in rejniških družin to prispevalo.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativne narave, saj je izkustveno gradivo, ki je bilo zbrano v raziskovalnem procesu, sestavljeno iz besednih opisov in je tudi obdelano in analizirano na besedni način, brez uporabe merskih postopkov, ki vsebujejo števila (Mesec 2007: 11). Z raziskavo sem želela ugotoviti, kako so rejniške družine podprte s strani strokovnih delavk na centrih za socialno delo pred sprejemom otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva. Zbirala sem besedne opise strokovnih delavk in rejnic, na podlagi katerih sem raziskovala, kje rejnice in strokovne delavke vidijo prednosti IPS-ov, katere so najpogostejše težave in ovire, s katerimi se srečujejo v IPS-ih, ter kje rejniške družine potrebujejo še več podpore in pomoči.

Raziskava je empirična, saj temelji na izkustvenem gradivu, ki sem ga dobila s pomočjo intervjujev s štirimi strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji, in s štirimi rejnicami.

Raziskava je tudi eksplorativna oz. poizvedovalna, saj gre za prvo tovrstno raziskavo na tem področju, torej prvi korak na neznanem področju, zato na začetku raziskovanja tudi nisem postavila hipotez.

3.2 Merski instrumenti ali viri podatkov

Merski instrument je pripomoček, ki ga uporabljamo pri merjenju. Z njim pri opazovanju izzovemo vedenje, ki je indikator lastnosti, ki jo želimo meriti (Mesec 2009: 119). Merski instrument, s katerim sem zbirala podatke, je vodilo za poglobljen intervju s polstrukturiranim vprašalnikom.

Uporabila sem dva različna vprašalnika² – enega za strokovne delavke in enega za rejniške družine. Osnovna vprašalnika sem imela sestavljena vnaprej. Vsa vprašanja sem imela urejena v določenem vrstnem redu, saj sem želela dobiti zanesljive in primerljive podatke. Intervjuje sem v skladu z dovoljenjem sogovornic tudi snemala ter tako lažje sledila pogovoru.

² Oba vprašalnika imam shranjena v osebni arhivu.

3.3 Opredelitev enot raziskovanja – populacija in vzorec

Populacija ali statistična množica je skupina množičnega pojava, ki ustreza določenim opredeljujočim pogojem (Mesec 2009: 134). V raziskovalnem delu sem raziskovala dve populaciji. Prvo populacijo predstavljajo strokovne delavke, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji, drugo populacijo pa predstavljajo rejnice v koroški regiji.

Vzorec predstavljajo štiri strokovne delavke, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji (CSD Slovenj Gradec, CSD Dravograd, CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi) in štiri rejnice, ki opravljajo rejniško dejavnost na Koroškem po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD).

Vzorec je neslučajnostni, saj enote v populaciji niso imele enakih možnosti, da bi bile zbrane v vzorec (Mesec 2009: 138). Vzorec je priložnostni, saj sem intervjuje opravila z ljudmi, ki so mi bili dostopni in so privolili v sodelovanje v raziskavi.

3.4 Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva

Za zbiranje podatkov sem uporabila metodo spraševanja – polstrukturirani intervju.³ Ena izmed prednosti te metode je, da omogoča odkriti in odpraviti nesporazume v zvezi z zastavljenimi vprašanji. Pri tem lahko opazujemo neverbalno vedenje sogovornika (Mesec 2009).

Marca, aprila in maja 2017 sem opravila štiri intervjuje s strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji (CSD Slovenj Gradec, CSD Dravograd, CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi) ter štiri intervjuje z rejniškimi družinami (rejnici), ki spadajo pod pristojnost teh štirih centrov. Intervjuje sem izvedla individualno z vsako strokovno delavko in z vsako rejnico posebej. Pri izbiri termina in prostora sem upoštevala želje sogovornic. Intervjuje s strokovnimi delavkami sem izvedla na centru, kjer so zaposlene. Z dvema rejnicama sem intervjuje prav tako izvedla na centru, z dvema pa na njunem domu. Najprej sem sogovornicam pojasnila, kakšna je tema mojega raziskovanja in kaj točno me zanima. Vprašalnike sem jim predhodno poslala po elektronski pošti, da so se lahko na intervju pripravile.

³ Intervjuji s strokovnimi delavkami in rejnicami niso dodani v prilogo. Shranjene imam v osebni arhivu.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Način obdelave gradiva je kvalitativen, saj sem podatke pridobila s spraševanjem. Sedem intervjujev sem z dovoljenjem sogovornic snemala in jih po zaključenem pogovoru transkribirala. En intervju sem si sproti zapisovala, saj se sogovornica s snemanjem ni strinjala. Intervjuje sem kasneje pretipkala in jih parafrazirala. Napisala sem jih v knjižnem jeziku in izpustila mašila ter narečne besede.

V vsakem intervjuju sem podčrtala dele, ki so smiselni za mojo raziskavo, in jim pripisala kode (npr. A1, A2, A3). Za intervjuje s strokovnimi delavkami sem uporabila črke A, B, C, D, za intervjuje z rejniškimi družinami pa črke E, F, G, H.

Nato sem enote kodiranja še odprto in osno kodirala. Pri odprtem kodiranju⁴ sem v prvem stolpcu zapisala številko izjave, v drugem stolpcu pa še izjave iz intervjujev. Vsaki izjavi sem pripisala pojem in kategorijo. Ker intervjuji vsebujejo veliko število kod, sem zaradi boljše preglednosti naknadno dodala še en stolpec s podkategorijami.

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
G1	Sama sem veliko brala o rejništvu in zasledila, da je v Sloveniji premalo rejniških družin.	Branje in razmišljanje o opravljanju rejniške dejavnosti	Odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka

Tabela 1 Primer odprtega kodiranja⁵

⁴ Primera odprtega kodiranja intervjuja s strokovno delavko in rejnico sta dodana v prilogi 9.2. Odprto kodiranje ostalih intervjujev imam shranjeno v osebnem arhivu. Osno kodiranje intervjujev s strokovnimi delavkami in rejnicami je dodano v prilogi 9.3.

⁵ Navajam le izsek pripisovanja pojma, podkategorijo in kategorijo določene izjave sogovornice.

4 REZULTATI

Rezultati, ki sem jih pridobila iz intervjujev s strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji, in z rejnicami, se glede na pristojni center razlikujejo. Zaradi boljše preglednosti sem rezultate razdelila na štiri sklope, ker je toliko tudi centrov za socialno delo v koroški regiji. Razdelila sem jih na naslednje sklope: Center za socialno delo Slovenj Gradec, Center za socialno delo Dravograd, Center za socialno delo Ravne na Koroškem in Center za socialno delo Radlje ob Dravi. Znotraj vsakega sklopa so v prvem delu prikazani odgovori strokovnih delavk, ki delajo na področju rejništva na določenem centru, v drugem delu pa odgovori rejnic, ki spadajo pod pristojnost določenega centra.

Vsakega od štirih sklopov sem razdelila še na tri dele, kot so bila zastavljena tudi raziskovalna vprašanja. Nato sem odgovorila na svoja raziskovalna vprašanja tako, da sem združila in primerjala odgovore strokovnih delavk in rejnic. Za boljšo preglednost sem dele poimenovala glede na raziskovalna vprašanja:

- I. Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva.
- II. IPS – prednosti in težave oziroma ovire.
- III. Kje rejniške družine potrebujejo še več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo.

4.1 Center za socialno delo Slovenj Gradec

4.1.1 Strokovna delavka

- I. Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva**

Pred namestitvijo otroka v družino

Strokovna delavka je najprej omenila, da na njihovem območju primanjkuje rejniških družin. Pri izbiri ustrezne rejniške družine se opira na smernice, opredeljene v **biltenu Kaljenje**⁶ (*pri nas imamo vse rejniške družine sorodnike, tako da je pogosto celoten postopek isti kot v*

⁶ O izbiri rejniške družine s pomočjo smernic v biltenu Kaljenje sem pisala v poglavju Priprava otroka in rejniške družine na rejništvo.

literaturi, vendar skrajšan – A1). Pri izbiri ustrezne rejniške družine si pomaga **s pogovori z rejniško družino** in **z obiskom na domu rejniške družine** (*z družinami opravimo nekaj razgovorov – A2), (in obisk na domu – A3).*

Strokovna delavka je povedala, da so vse rejniške družine sorodniki otrok, zato jih otroci poznajo že pred vstopom v družine. Pomoč in podpora rejniškim družinam pred namestitvijo otrok v družine poteka predvsem v smeri **informiranja rejniških družin**, kjer strokovne delavke opremijo rejniške družine s čim več informacijami o otrocih. Strokovna delavka kot vir pomoči rejniškim družinam vidi tudi **svojo odzivnost in razpoložljivost v primeru, da družine potrebuje pomoč** (*smo jim na razpolago, če karkoli potrebujejo – A8).* Priprava otrok na vstop v rejniško družino poteka **postopoma**, saj se pogosto zgodi, da otroci niso takoj nameščeni iz matičnih v rejniške družine (*pogosto so vmes institucije; mladinski domovi, zavodi, krizni center itd., kjer se otroka že postopoma pripravlja na odhod v rejniško družino – A6).*

Med procesom rejništva

Strokovna delavka nudi **individualne projektne skupine, obiske na domu in sodelovanje v različnih timih s strokovnimi delavkami iz drugih institucij.** Povedala je, da so **rejniškim družinam vedno na razpolago, tako po telefonu kot tudi osebno na centru.** Rejniške družine vključi **v socialnovarstvene storitve**, če je to potrebno. Kot pomembni obliki pomoči vidi **redno obveščanje in napotitev rejniških družin na usposabljanje.**

- Srečanja z rejniškimi družinami

Srečanja **so odvisna od primera in potreb v družini** (*drugače pa so srečanja z rejniškimi družinami približno na pol leta ali na tri mesece – A20).* **Obiske na domu strokovna delavka izvaja enkrat na leto.** Meni, da so srečanja dovolj pogosta, saj je dom zasebnost rejniških družin, kjer živijo svoje privatno življenje. Po njenem mnenju **pogostejša srečanja niso potrebna**, saj so vse rejniške družine sorodnice otrok. Strokovna delavka je povedala, da se na srečanjih z rejniškimi družinami, kjer so v rejništvu večji otroci, pogovarjajo predvsem **o težavah pri odraščanju.** Pri družinah, kjer so v rejništvu mlajši otroci, pa se pogovarjajo predvsem **o težavah pri vzgoji** (*meje, red, disciplina, spoštovanje drug drugega, zdravstvene težave itd. – A24).* Strokovna delavka na srečanjih rejniške družine podpre predvsem tako, da **vzpostavi odkrit in zaupen odnos**, kjer se družine počutijo varno. Poleg tega **ustvari prostor za sodelovanje, kjer imajo rejniške družine občutek, da so sodelavci** (*da smo tu, da skupaj sodelujemo in da so naši sodelavci – A18).*

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Strokovna delavka na področju rejništva najpogosteje sodeluje z **vzgojno-izobraževalnimi zavodi** (šole in vrtci) in **zdravstvenimi ustanovami**. Če je treba, omenjene institucije **povabi k sodelovanju v IPS-e**. Pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa z določeno institucijo **pomaga predvsem kot posrednik**, kjer rejniškim družinam pomaga navezati stik z določeno institucijo. Strokovna delavka je povedala, da rejniške družine v praksi v večini same navežejo stik z določeno institucijo (*menim, da so druge institucije naklonjene rejništvu in razumejo rejniške družine – A30*).

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Strokovna delavka je povedala, da **pomoč pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov otrok s preostalimi člani rejniške družine ni potrebna**, saj so vse rejniške družine sorodnice in otroci te ljudi poznajo (*pogosto že rejniki sami pripravijo svoje otroke na prihod otroka v rejniško družino – A31*).

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovna delavka nudi največ pomoči in podpore pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov med matičnimi družinami, otroki ter rejniškimi družinami v okviru **IPS-ov ali na timskih sestankih**, kjer so prisotne tudi matične družine (*vedno povabimo tudi matično družino – A33*). Matične in rejniške družine podpira, **kadar se med seboj same dogovarjajo glede stikov**, če to zmorejo.

- Usposabljanja

Strokovna delavka je povedala, da obvezna usposabljanja za rejniške družine potekajo **vsakih pet let**. Rejniške družine, ki niso sorodniki otrok, se morajo usposabljanj udeležiti že pred prihodom otrok v družino. **Enkrat na leto mora pristojni center organizirati regijsko usposabljanje za rejniške družine na določeno tematiko**. Strokovna delavka pri usposabljanjih rejniške družine **informira in napoti na usposabljanja** (*na začetku vsaki rejniški družini posredujemo celoten razpored usposabljanj – A41*).

Zaključevanje rejništva

Strokovna delavka je v svoji praksi dela do sedaj zaključila en primer rejništva, kjer je bil rejnik stric otrok. Povedala je, da v tem primeru pri zaključevanju rejništva **ni bilo potrebe po podpori in pomoči** (*ves čas so bili tudi stiki, poleg tega stric živi čisto blizu otrok, zato ni bilo*

potrebe po posebni podpori ob zaključevanju rejništva –A43). Strokovna delavka meni, da se odnosi med rejniškimi družinami in otroci nadaljujejo tudi po prekinitvi rejništva, saj so vse rejniške družine sorodnice in ni potrebe po posebni podpori *(ker so pri nas rejniki sorodniki, se odnosi z rejniškimi družinami nadaljujejo tudi po prenehanju rejništva, zato določena podpora tudi ni potrebna – A44).* Po zaključenem rejništvu se strokovna delavka z rejniškimi družinami **v večini ne srečuje več, jih pa obvesti, da se lahko kadar koli obrnejo po pomoč na center.**

II. IPS – prednosti in pomanjkljivosti oziroma ovire

- Prednosti

Strokovna delavka vidi prednost IPS-ov v **srečanju vseh udeležениh v procesu rejništva**, kjer lahko vsak udeležen **prispeva svoj delež k rešitvi** *(si izmenjamo razna mnenja, informacije, težave, dileme, dogovore glede stikov itd. – A48).* IPS-e vidi kot **odprt in varen prostor za pogovor**, kjer udeleženi ustvarjajo rešitve za določene probleme ali dileme *(sproti razrešujemo težave ali dileme – A57).*

- Težave oziroma ovire

Strokovna delavka je kot najpogostejšo oviro v IPS-ih izpostavila **oddaljenost rejniških ali matičnih družin**. Kot težavo pri svojem delu je omenila **sprotno zapisovanje zapisnika** *(saj tako težje sodelujem v pogovoru – A51).*

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

Strokovna delavka je povedala, da potekajo IPS-i vsaj **enkrat na leto** ali **na pol leta** na centru. Če je treba, so IPS-i tudi pogostejši *(v skladu z določenimi potrebami ali težavami otroka, matične ali rejniške družine ga skličemo prej – A52).* Znotraj IPS-ov se odpirajo različne teme, ki so **odvisne od potrebe udeležениh**. Kadar ni prisotnih težav znotraj družine, poteka pogovor predvsem **o vsakdanjih, splošnih stvareh**. Kadar udeleženi izpostavijo problem ali stisko, se vsi skupaj o tem **pogovorijo in iščejo najboljšo možno rešitev** *(če so težave, pa seveda te težave sproti skupaj razrešujemo – A61).* Strokovna delavka skrbi, da se **sliši in upošteva glas vseh udeležениh** *(med pogovorom skrbim, da vsak pride do besede in da vsak sodeluje – A55).* Strokovna delavka **vzpostavi pristen odnos, kjer se vsi udeleženi počutijo varno.**

III. Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Po mnenju strokovne delavke rejniške družine **ne potrebujejo več pomoči ali podpore** (v praksi nisem prejela odziva rejniških družin, da bi potrebovale še več dodatne pomoči – A66). Strokovna delavka je povedala, da je le ena rejnica izrazila potrebo po dodatnem izobraževanju, vendar ji pri tem ni mogla pomagati (*vendar to žal ni v naši moči in si mora organizirati v lastni režiji* – A67).

- Potrebna podpora s strani drugih strokovnih delavk

Strokovna delavka je povedala, da se v procesu podpore in pomoči rejniškim družinam **vedno vključijo vse institucije, ki lahko pomagajo. Rejniške družine pri sodelovanju z institucijami nimajo težav.**

4.1.2 Rejnica

I. Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka v družino

Rejnica, s katero sem opravila intervju in ima trenutno v rejništvu nameščene štiri otroke (moževne nečake), je povedala, da se je za opravljanje rejniške dejavnosti odločila, ko je preko družabnega omrežja Facebook izvedela, da so moževi nečaki vzeti iz matične družine (*prej nisva nič razmišljala o rejništvu niti se nisem nikoli srečala z rejništvom* – E2). Pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti je dobila **podporo predvsem s strani družine. Rejnica je povedala, da na začetku pri sprejemanju odločitve o opravljanju rejniške dejavnosti z možem nista dobila podpore s strani centra (njihov odziv je bil precej negativen in so se nekaj časa odločali, ali sva midva dovolj ustrezna za otroke ali ne – E7). Na začetku je imela rejniška družina s strokovno delavko na centru **sestaneke, kjer so se pogovarjali o namestitvi otrok.** Rejnica je omenila, da je **strokovna delavka pred namestitvijo otrok prišla na obisk v rejniško družino in si ogledala bivalne prostore** (*s strani centra na začetku ni bilo ustrezne podpore, pomoči in informiranja* – E8).**

Med procesom rejništva

Rejnica je povedala, da ji strokovna delavka nudi podporo in pomoč predvsem s **pogovori v IPS-ih**, kjer je **slišan in upoštevan glas rejniške družine** (*ko smo imeli težave pri stikih z očetom, so pri dogovarjanju glede stikov poslušali moja opažanja in mnenje ter niso več silili v nujnost stikov – E11*). Žal pa rejnica s strani strokovne delavke **ne dobi potrebne pomoči, kadar se obrne na center po strokovno pomoč zaradi vedenjskih težav otrok**. Rejnica meni, da pri iskanju ustrezne terapevtske pomoči pri vedenjskih težavah otrok dobi **s strani strokovne delavke premalo podpore, informiranja in usmerjanja**, kje lahko poišče potrebno pomoč (*nanje sem se tudi obrnila, ker otroci nujno potrebujejo terapevtsko pomoč, ampak ne znajo in ne morejo pomagati; strokovno pomoč za otroke si moram sama poiskati – E12*).

- Srečanja s strokovno delavko

Rejnica je povedala, da so srečanja s strokovno delavko **v okviru IPS-ov vsakih 6 mesecev**. Če so težave, so srečanja **pogostejša**. Strokovna delavka rejniško družino **obišče na domu enkrat na leto**. Veliko časa na srečanjih posvetijo tudi **pogovoru glede pomoči očetu pri odvisnosti od alkohola**. Strokovna delavka rejnico na srečanjih podpre predvsem tako, da **ji prisluhne in ustvarja odprt prostor za pogovor**. Rejnica je povedala, da strokovna delavka zdaj bolj **išče rešitve v korist otrok** (*trenutno tudi bolj gleda na korist otroka – E17*). Hkrati pa ima rejnica še vedno občutek, da ima strokovna delavka **negativen pristop, kadar rejnica potrebuje pomoč**.

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Rejnica je povedala, da z vsemi potrebnimi institucijami **stike navezuje sama in pri tem ni deležna pomoči strokovne delavke** (*z drugimi institucijami stike navezujem sama, center mi pri tem ne pomaga – E22*).

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Rejnica je povedala, da se strokovna delavka **ne vključuje in ne pomaga pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosa otrok s preostalimi člani rejniške družine**. Strokovna delavka se v **odnose tudi ni vključevala na začetku rejništva** (*pri odnosih ne pomaga E23*), (*na IPS le vpraša, kako se otroci razumejo z mojima dvema hčerkama – E24*), (*tudi ob vstopu otrok v družino ni bilo kakšne priprave in podpore – E25*).

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Rejnica dobi podporo in pomoč strokovne delavke predvsem **pri dogovarjanju glede stikov in odnosov otrok z matično družino** (*pri tem upošteva želje otrok, očeta in matere – E27*).

Meni, da bi morala strokovna delavka pri stikih s starši **bolj gledati na korist otrok** (*čeprav mislim, da bi morala bolj gledati na otroke in njihovo korist, saj so otroci po stikih čisto drugi in se njihovo vedenje negativno spremeni, postanejo žalostni ali zelo agresivni – E29*). Povedala je, da zaradi suma spolne zlorabe otroci trenutno nimajo stikov z očetom, mama pa živi v Mariboru in jih zaradi strahu pred očetom ne obiskuje. Poudarila je, da **center ne ukrepa in ne pomaga, kadar oče otrok grozi otrokom ali rejniški družini**.

- Pomoč in podpora rejniški družini pri težavah z otrokom

Kadar nastopijo težave pri učenju, rejnico podprejo **svetovalna delavka na šoli in učitelji otrok**. Rejnica obiskuje tudi **psihologinjo v zdravstvenem domu**, kjer dobi pomoč predvsem v smeri krepitve moči.

- Usposabljanja

Rejnica je povedala, da se **redno udeležuje vseh usposabljanj za rejnice** in se sama **dodatno izobražuje**, kolikor je to v njeni moči. Rejnica dobi s strani strokovne delavke podporo pri usposabljanjih predvsem v **obveščanju in napotitvi na usposabljanja** (*redno nas vabijo na usposabljanja – E37*). Meni, da **potrebuje več usposabljanja, a pri tem ne dobi ustrezne podpore in pomoči** (*sama iščem informacije in se obračam na različne vire, saj sem mnjenja, da bi potrebovala več srečanj in usposabljanj – E38*), (*naš center se na izobraževanja drugih centrov ne vključi – E39*), (*na center sem se velikokrat že obrnila, da potrebujem več usposabljanj in podpore, njihov odgovor je bil, da se moram sama znajti – E40*).

Zaključevanje rejništva

Rejnica do sedaj **ni zaključila rejništva**, zato na vprašanja o podpori in pomoči strokovne delavke pri zaključevanju rejništva z otrokom ni mogla odgovoriti.

II. IPS - prednosti in pomanjkljivosti oziroma ovire

- Prednosti

Rejnica vidi prednosti IPS-ov v tem, da omogočajo **sodelovanje in sprotno reševanje težav pri stikih z matično družino** (*skupno srečanje s strokovno delavko, kjer sprotno rešujemo težave pri stikih z matično družino – E42*).

- Težave oziroma ovire

Kot težavo je rejnica izpostavila predvsem to, da strokovna delavka **premalo prisluhne otrokom in premalo upošteva glas otrok** (*sem mnenja, da center včasih premalo prisluhne otrokom, premalo gledajo na njihovo korist in so otroci v vlogi »pingpong žogice«* – E43), (*strokovna delavka ves čas zahteva stike z očetom in pri tem ves čas upošteva očeta, ne vidi pa, kako stiki negativno vplivajo na otroke* – E44). Kot težavo je rejnica poudarila, da je **oče na IPS-ih pod vplivom alkohola** (*oče na IPS-e in tudi na stike pogosto pride pod vplivom alkohola in nima lepega odnosa do mene in otrok* – E45).

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

Rejnica je povedala, da IPS-i potekajo **vsakih 6 mesecev**, po potrebi so tudi pogostejši, ne čuti pa potrebe po pogostejših IPS-ih. Na IPS-ih se odpirajo predvsem **teme o stikih z očetom in zdravstvenem stanju otrok**. Najpogosteje so v IPS-ih prisotni ona in mož, otroci, oče otrok, strokovna delavka za rejništvo in strokovna delavka, ki dela z očetom. **Če je treba, se vključijo tudi druge institucije** (*ko je bil sum spolne zlorabe, so se vključili tudi drugi strokovni delavci* – E52). Rejnica dobi v IPS-ih podporo s strani strokovne delavke predvsem takrat, **kadar izrazi svoje mnenje ali opažanja glede stikov otrok z očetom** (*v zadnjem času se bolj ozira na moje mnenje in informacije glede otrok, ko povem, kaj menim, da je dobro za otroke; bolj me upošteva, ni več tako, kot na začetku, ko so upoštevali samo očeta* – E55).

III. Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Rejnica je povedala, da bi s strani strokovne delavke na centru potrebovala **več pomoči predvsem pri informiranju in usmerjanju**, kam naj se obrne po potrebno pomoč, kadar so težave pri otrocih. Želi si **bolj spoštljiv odnos in večje razumevanje s strani strokovne delavke** (*želim si, da bi bilo manj pritiska s strani centra in več razumevanja, tako bi tudi bolj pomagali otrokom, otroci bi manj trpeli* – E62), (*včasih dobim zelo dvomne informacije in veliko negativnih odgovorov s strani centra, tako da več ne vem, kaj je prav in kam naj se obrnem na informacije in po potrebno pomoč* – E63), (*želim si tudi drugačen odnos s strani strokovnih delavk, občutek, da smo res sodelavci v tem* – E67). Rejnica je izpostavila, da si želi **srečanja rejniških družin**, kjer bi si lahko rejniške družine izmenjale svoje izkušnje in se tako medsebojno učile ter si pomagale. Rejnica meni, da bi strokovna delavka morala nuditi **več pomoči tudi matični družini, predvsem očetu, saj bi tako otroci manj trpeli** (*tudi ko oče*

hodi pod vplivom alkohola na stike in na obravnave sodišča glede suma spolne zlorabe, nihče ne naredi nič; takšne stvari bi bilo potrebno razrešiti, očeta usmeriti v oblike pomoči, ki so nujne – E59). Več podpore s strani strokovne delavke rejnica vidi predvsem v tem, da bi strokovna delavka **bolj upoštevala glas rejniške družine** (*da bi bolj poslušali moje želje in opažanja, saj sem z otroki ves čas – E61).*

- Potrebna pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Rejnica je povedala, da potrebuje **več podpore in pomoči tudi s strani drugih strokovnih delavk**, predvsem s strani **psihologinje** (*sama hodim k psihologinji, da me okrepi, vendar potrebujem dodatno strokovno pomoč, da me okrepi – E65).* Izpostavila je, da **otroci potrebujejo strokovno pomoč predvsem pri vedenjskih težavah**. Pri iskanju ustrezne podpore in pomoči za otroke je rejnica **premalo informirana in usmerjena s strani strokovne delavke na centru** (*center mi pri iskanju pomoči za otroke, predvsem v smeri vedenjskih težav, ne zna pomagati niti ne vedo, kateri strokovnjaki bi otroku lahko pomagali – E68).*

4.2 Center za socialno delo Dravograd

4.2.1 Strokovna delavka

I. Podpora in pomoč rejniškim družinam s strani strokovne delavke pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka v družino

Strokovna delavka je povedala, da je pri izbiri ustrezne rejniške družine treba najprej **poiskati prosto rejniško družino**, ki je pripravljena sprejeti otroka. Dodala je, da trenutno na njihovem območju primanjkuje rejniških družin. Najprej opravi **pogovor s celotno rejniško družino** in **obisk na domu**, kjer predstavi otroka in njegovo družinsko situacijo. Hkrati tudi otroku **predstavi rejniško družino**, za katero meni, da je ustrezna zanj. Strokovna delavka je povedala, da pred namestitvijo otroka nudi podporo in pomoč **s pogovori in obiski na domu**. Rejniške družine **opremi s čim več informacijami o otrocih, obveznostih opravljanja rejniške dejavnosti ter pričakovanjih in načinu sodelovanja** (*rejniško družino opremimo s čim več informacijami o otroku in njegovi družinski situaciji, otrokovem načinu funkcioniranja*

in vedenja, njegovih težavah, stiskah in matični družini ter o naših pričakovanjih o načinu sodelovanja – B9).

Med procesom rejništva

Strokovna delavka med procesom rejništva nudi redne **IPS-e** kot obliko pomoči (*znotraj IPS-a naredimo skupaj načrt za otroka v rejništvu – B10*), **obiske na domu, pogovore na centru, telefonske pogovore** z rejniškimi družinami in **usposabljanja**. Dodala je, da se trudi, da so rejniškim družinam **ves čas na razpolago za pomoč** (*skrbimo, da ima center vedno odprta vrata za rejniške družine – B15*).

- Srečanja z rejniškimi družinami

Strokovna delavka je povedala, da potekajo **srečanja z rejniškimi družinami v okviru IPS-ov** (*IPS je v skladu z zakonom minimalno enkrat na leto, po potrebi večkrat – B20*) in **v okviru obiskov na domu** (*obiski v rejniški družini so odvisni od potreb rejniške družine in seveda našega časa – B21*). Trudi se, da rejniško družino obišče vsaj enkrat na leto. **Želi si, da bi bila srečanja z rejniškimi družinami bolj pogosta**, saj bi to pozitivno prispevalo v odnosu z rejniškimi družinami (*tako bi rejniška družina vedela, da smo skupaj z njimi in jih podpiramo tudi kadar ni težav ali stisk in bi to pozitivno prispevalo k odnosu – B24*). Na srečanjih z rejniškimi družinami se odpirajo različne teme (*odvisno od potreb otroka in problematike v družini B29*). Najpogosteje se pogovarjajo o šolanju **otrok, odraščanju in stikih ter odnosih z matičnimi družinami**. Na srečanjih strokovna delavka **vzpostavi socialnodelovni odnos in odprt prostor za pogovor** (*vzpostavi se sodelovanje in medsebojno zaupanje – B17*), (*pomembno je, da vzpostavim odprt odnos, da rejniška družina čuti, da je center prostor za podporo, diskusijo, pomoč in se lahko vedno obrne na nas – B18*). Strokovna delavka ozavešča vse udeležene v procesu rejništva, da je sodelovanje vseh pomembnih odraslih v življenju otrok nujno za otrokovo dobro.

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Strokovna delavka največ sodeluje z **vzgojno-izobraževalnimi zavodi in psihologi** (*z vrtcem, šolo – B30*), (*s psihološkimi posvetovalnicami – B31*). Rejniške družine **podpira in usmeri**, kje lahko poiščejo potrebno pomoč pri določeni instituciji (*včasih je potrebno, da rejniško družino v okviru pogovora s spodbujanjem podpremo in usmerimo, da poiščejo pomoč – B32*), (*včasih najprej mi pokličemo institucijo in tako lažje steče nadaljnja komunikacija med rejniško družino*

in določeno institucijo B33). Strokovna delavka je povedala, da večinoma **rejniške družine same poiščejo strokovno pomoč**, ki jo potrebujejo.

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Strokovna delavka na začetku rejništva **vsem članom rejniške družine predstavi otroka** in družino **opremi z informacijami o otroku**. Povedala je, da se trudi biti **ves čas na razpolago**, da lahko rejniške družine pri težavah v odnosih pri njej poiščejo pomoč.

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovna delavka je povedala, da ves čas **poudarja, da je sodelovanje vseh pomembnih odraslih v otrokovem življenju pomembno za otrokovo dobro**. Poudarja tudi **pomembnost stikov otrok z matično družino** (se sprti o tem pogovarjamo in dogovarjamo znotraj IPS-ov – B42).

- Usposabljanja

Strokovna delavka je povedala, da **lokalni center organizira usposabljanja za rejniške družine enkrat na leto**. Poleg tega se rejniške družine morajo udeležiti **obveznih usposabljanj vsakih pet let**. Strokovna delavka rejniške družine pri usposabljanju podpre v smeri **obveščanja in napotitve na usposabljanja** (ves čas poudarjamo, da je udeležba na usposabljanjih nujna za opravljanje rejniške dejavnosti – B49).

Zaključevanje rejništva

Strokovna delavka že med procesom rejništva s pogovori **postopoma pripravlja rejniške družine na zaključevanje rejništva**. Povedala je, da skrbi za **primeren zaključek** rejništva (skratka, poskrbim za korekten, primeren zaključek – B53), kjer se **izpostavijo določene težave, stiske ali dileme ob zaključevanju rejništva** in vsi udeleženi **skupaj povzamejo dogodke ter napredke, ki so se zgodili v času rejništva** (v okviru pogovorov preverimo razmere, stiske in dileme rejniških družin ob zaključevanju odnosa – B50), (skupaj povzamemo stvari in napredke – B52). Po zaključenem rejništvu se strokovna delavka z rejniškimi družinami **uradno ne srečuje več** (po zaključenem rejništvu se sodelovanje z rejniško družino tudi uradno zaključi – B54). Strokovna delavka je omenila, da ob zaključevanju rejništva **informira rejniške družine, da lahko kadarkoli pridejo po pomoč ali podporo** (seveda pa družinam damo vedeti, da smo jim vedno na razpolago, če bodo kdaj potrebovali kakšno pomoč ali podporo – B55).

II. IPS – prednosti in težave oziroma ovire

- Prednosti

Strokovna delavka vidi IPS-e kot **prostor za pogovor in sodelovanje vseh otroku pomembnih ljudi** (*se srečajo vsi pomembni ljudje za otroka, tudi različni strokovnjaki, ki lahko otroku pomagajo – B57*), (*prostor, kjer se pogovorimo in sodelujemo – B58*), (*je zakonsko določeno, da se matična družina mora vključiti – B60*). Po mnenju strokovne delavke IPS-i omogočajo **celosten pogled na rejništvo in na otroka v rejništvu** (*celostno pogledamo na otroka in na njegovo življenjsko situacijo, vsak s svojega vidika predlaga svojo rešitev – B59*).

- Težave oziroma ovire

Strokovna delavka je kot težavo izpostavila predvsem **zadržanost otrok na IPS-ih** ob prisotnosti odraslih (*imam včasih občutek, da so otroci mogoče bolj zadržani in si ne upajo toliko izraziti svojih čustev, doživljanj in težav – B61*).

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

Strokovna delavka je povedala, da IPS-i potekajo vsaj **enkrat na leto na centru** (*minimalno enkrat na leto, po potrebi več – B62*). V IPS-ih pogovor najpogosteje teče **o šolanju, odraščanju otrok, stikih z matičnimi družinami** ter morebitnih **finančnih težavah matičnih ali rejniških družin**. Strokovna delavka vzpostavi **socialnodelovni odnos z vsemi udeleženi** (*vzpostavljam socialnodelovni odnos tako z matično kot tudi z rejniško družino – B65*). **Vodi tudi pogovor in pomaga ustvarjati rešitve, ki so v otrokovo korist** (*skozi pogovor se trudim, da je v ospredju vedno korist otroka – B66*), (*včasih je potrebno, da delujem v vlogi mediatorja – B67*).

III. Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru ter drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Strokovna delavka meni, da bi rejniške družine potrebovale **več usposabljanj**. Kot potrebno obliko pomoči vidi **skupino rejniških družin** (*kjer bi se rejnice srečale in bile same sebi podporna mreža – B78*). Dodala je, da njihov center skupine nima, saj je pri njih premalo rejniških družin.

- Potrebna pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Strokovna delavka meni, da bi morale strokovne delavke pogosteje sodelovati z drugimi strokovnimi delavkami na drugih institucijah (*bolj vključevati pedopsihiatri, psihoterapevti, psihologi – B79*). Dodala je, da je področje psihološkega svetovanja v koroški regiji zelo slabo pokrito, zato morajo družine po pomoč v Maribor ali Ljubljano, kjer je dolga čakalna doba (tudi do leto dni).

4.2.2 Rejnica

I. Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka v družino

Rejnica, s katero sem opravila intervju, je povedala, da se je za opravljanje rejniške dejavnosti odločila, ko se je soočala z osamljenostjo po moževi smrti in odhodom otrok od doma. Pri odločitvi je dobila podporo predvsem s strani **družine in tedanje strokovne delavke**. Do sedaj je imela v rejništvu nameščena dva otroka. S prvim otrokom je rejništvo že zaključeno. Trenutno ima v rejništvu nameščenega otroka s posebnimi potrebami. Otrok je med tednom v Domu Antona Skale Maribor, med konci tedna in v času počitnic pa pri njej.

Rejnica je povedala, da je pred namestitvijo prvega otroka v rejniško družino dobila podporo tako, da jo je strokovna delavka **obvestila in napotila na usposabljanje** (*s strani centra sem dobila podporo le tako, da so me obvestili in poslali na seminar, kjer so nas poučili; podpore z njihove strani ne morem pohvaliti – F6*). Dodala je, da je podporo in pomoč **vedno iskala sama** pri prijateljih ali pri strokovnih delavkah na drugih institucijah (*vedno sem iskala pomoč drugje, pri prijateljih in znancih ali drugih institucijah – F7*). Omenila je, da pri vstopu drugega otroka v rejniško družino **ni bila opremljena s pomembnimi informacijami o otroku, njegovi družinski situaciji in njegovem zdravstvenem stanju** (*center me ni obvestil o njegovi bolezni (Marfanov sindrom) niti o tem, kako ravnati z otrokom, ki ima to bolezen – F8*), (*niso mi povedali, da otrok zna hoditi samo po ravnem – F9*), (*nisem bila seznanjena z življenjsko zgodbo otroka v matični družini, saj je otrok bil žrtev fizičnega, psihičnega in spolnega nasilja s strani celotne družine, tudi starejšega brata – F10*). Prav tako rejnica s strani strokovne delavke **ni dobila podpore pri vzgoji in načinu ravnanja z otrokom** (*sama sem morala prevzeti način vzgoje in postavljanja mej, tu nisem dobila nobene podpore – F11*).

Med procesom rejništva

Rejnica je povedala, da ji strokovna delavka nudi **pomoč predvsem pri usposabljanjih, saj jo redno obvesti in napoti na sprotna usposabljanja**. Kot pomembno obliko pomoči je rejnica omenila tudi **redne IPS-e** (*res pa je, da ves čas potekajo redni IPS-i – F17*). Rejnica je omenila primer, ko je imela zdravstvene težave in je morala za tri dni v bolnišnico. V tem času je potrebovala varstvo za otroka v rejništvu, saj je otrok s posebnimi potrebami in ves čas potrebuje skrb. Ker Dom Antona Skale Maribor med konci tedna ne nudi varstva, je rejnica za pomoč **zaprošila center, a je ni dobila**. Strokovna delavka je predlagala krizni center za varstvo otroka za tri dni, vendar otrok tega ni želel (*tako je pač pri nas, rejniki se morajo za vse znajti sami – F14*).

- Srečanja s strokovno delavko

Rejnica je povedala, da srečanja s strokovno delavko potekajo v okviru **IPS-ov vsake 3 mesece**. Strokovna delavka rejniško družino **obišče na domu enkrat na leto**. Rejnica meni, da so srečanja dovolj pogosta, saj ima otrok veliko drugih obveznosti. Prav tako otrok dobi veliko podpore in pomoči s strani strokovnih delavk v Domu Antona Skale Maribor. Na srečanjih se najpogosteje odpirajo teme **o stikih z očetom** (*dogovori o stikih z očetom in pregled poteka rejništva – F27*). Na srečanjih strokovna delavka vzpostavi **spoštljiv odnos** (*ima spoštljiv, odkrit odnos, kjer skrbi za odkrit pogovor – F21*). V odnosu poskrbi, da se **upoštevata glas vseh udeležениh** (*v odnosu lahko povem o vseh svojih težavah, mnenjih, predstavim negativne in pozitivne stvari o otroku – F22*). Rejnica je povedala, da jo strokovna delavka v pogovoru **podpre in jo poskuša razumeti** (*strokovna delavka me vedno poskuša razumeti, nikoli ne poda kritike, da delam kaj narobe – F24*).

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Strokovna delavka rejnico podpira predvsem **v stikih s strokovnimi delavkami iz Doma Antona Skale Maribor** (*center pomaga pri odnosu z Domom Antona Skale Maribor tako, da jih redno povabijo na IPS-e – F28*). Po mnenju rejnice center **premalo sodeluje z drugimi institucijami**. Prav tako ji strokovna delavka **ne pomaga pri navezovanju stikov rejnice z drugimi institucijami** (*vse odnose z drugimi institucijami ureja Dom Antona Skale Maribor ali sama – F30*).

- Vzpostavljjanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Rejnica je povedala, da se strokovna delavka **ne vključuje pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine**. Tudi na začetku je morala rejnica za

odnose poskrbeti sama (na začetku sem za odnose morala poskrbeti vse sama, tu ni bilo posebne podpore in pomoči – F32).

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovna delavka podpira stike med otrokom in matičnimi starši tako, da **matične starše redno vabi na IPS-e** (strokovna delavka vedno povabi na IPS tudi mamo, a se ne odzove – F34). Tudi na IPS-ih se vedno **dogovarjajo glede stikov z matičnimi starši** (glavna tema na IPS-ih so vedno stiki otrok z očetom – F36). Rejnica je povedala, da se strokovna delavka **ne vključi in ne pomaga pri odnosih med matično in rejniško družino** (osebno sama nimam veliko stikov z očetom, z njim se niti ne pogovarjam veliko, le po telefonu, če je nujno – F39), (v moje odnose z matično družino se strokovna delavka ne vključuje – F40).

- Pomoč in podpora rejniški družini pri težavah z otrokom

Kadar se v odnosu z otrokom pojavijo težave, jih poskuša rejnica **rešiti s pogovorom z otrokom** ali pa **prosi za pomoč strokovne delavke iz Doma Antona Skale Maribor** (težave pogosto rešujem sama s pogovorom – F41), (ob težavah se najprej vedno obrnem po pomoč na Dom Antona Skale Maribor – F42).

- Usposabljanja

Rejnica se vsakih pet let udeleži **obveznega usposabljanja**. Prav tako se udeleži tudi **usposabljanja, ki ga organizira center**. Podporo dobi predvsem tako, da jo strokovna delavka **napoti na usposabljanja** (nas napoti na usposabljanje, nas povabi, to je njihova skrb – F47).

Zaključevanje rejništva

Rejnica je povedala, da ob zaključevanju rejništva z otrokom, ki ga je imela v rejništvu, **ni dobila podpore** (pri zaključevanju odnosa z bivšim rejencem čustvene podpore nisem dobila – F48). **Prav tako tudi otrok ni bil deležen podpore ob zaključevanju rejništva** (za to sva bila sama, pri tem naju strokovna delavka ni podpirala – F52). Po mnenju rejnice se rejništvo ne bi smelo končati po polnoletnosti otroka. Dodala je, da sta z otrokom, ki je bil pri njej v rejništvu, še vedno v stikih, rejnica mu pomaga in ga podpira (najini odnosi in druženja se nadaljujejo – F49). Rejnica meni, da je **potreben drugačen način zaključevanja rejniške dejavnosti**.

II. IPS - prednosti in težave oziroma ovire

- Prednosti

Rejnica vidi prednost IPS-ov predvsem v **sodelovanju in skupnem iskanju najboljše možne rešitve za otroka**. Povedala je, da se strokovna delavka trudi, da so z rešitvijo vsi zadovoljni, vsekakor pa je ta **rešitev vedno v korist otroka**. Rejnica vidi pomembno prednost IPS-ov tudi v **sprotnem reševanju problemov in informiranju glede otrokovih napredkov** (*tako se skupaj lažje informiramo o napredku otroka in problemih – F56*).

- Težave oziroma ovire

Kot težavo je rejnica izpostavila predvsem **oddaljenost matične družine**. **Mati otrok se na IPS-e ne odzove** (*predvsem razdeljenost in razcepljenost družine – F59*). Kot težavo je rejnica izpostavila tudi, da se **oče ne drži dogovorov glede stikov in predčasno zapusti IPS**.

- Pomoč in podpora znotraj IPS ov

Rejnica je povedala, da so **IPS-i redni na vsake tri mesece**. Rejnica meni, da **ni potrebe po pogostejših IPS-ih**. Znotraj IPS-a se odpirajo predvsem teme glede **stikov z matično družino in zdravstvenega stanja otroka** (*sem spada skrb glede prehrane, skrb glede higiene, nošenje aparata – F70*) ter o otrokovih **izven-šolskih dejavnostih**. Rejnica je povedala, da so se o zdravstvenem stanju otroka začeli pogovarjati, ko se je IPS-u pridružila strokovna delavka iz Doma Antona Skale. Rejnica je povedala, da jo strokovna delavka podpira pri njenih predlogih, pripombah in mnenjih. Dodala je, da strokovna delavka **upoštevata glas vseh udeleženi v IPS-ih** (*strokovna delavka vedno poskrbi, da se med seboj vsi vidimo in slišimo – F74*). V IPS-ih sta prisotni dve strokovni delavki s centra in direktorica centra, rejnica, otrok, oče ter strokovna delavka iz Doma Antona Skale (*pogosto pride psihologinja – F66*). Povedala je še, da je mama vedno povabljen v IPS, vendar se na vabilo ne odzove. Včasih v IPS-ih sodeluje tudi rejniška družina, kjer sta nameščeni sestrici otroka.

III. Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Rejnica je izpostavila, da bi potrebovala **več pomoči in usmerjanja predvsem na začetku rejništva in pri spoznavanju otroka** (*potrebovala bi veliko več pomoči, usmerjanja in podpore pri spoznavanju otroka in reševanju problemov otroka – F79*). Povedala je, da bi s strani strokovne delavke potrebovala **pomoč in podporo pri varstvu otroka v času njene bolezni** (*predvsem pomoč ob nujnih zadevah, primer, če rejnik zboli, ti ne morejo pomagati – F75*). K

temu je dodala, da bi potrebovala **več informiranja in podpore pri zdravstvenih težavah otroka in pri njegovem vedenju** (*več pomoči in usmerjanja glede njegovih travm in obnašanja zaradi posledic spolnih zlorab – F77*). Želi si **bolj spoštljivega odnosa** s strani strokovne delavke (*da bi bili odnosi enakovredni matični družini v času rejništva – F78*). Rejnica doda, da bi moral center **po končanem rejništvu otroka in matično družino spremljati, podpirati in jim pomagati** (*center bi moral po polnoletnosti otroka pomagati otroku in njegovim matičnim staršem, otroka več spremljati, saj večina teh otrok pri polnoletnosti ni opremljena za samostojno življenje – F80*), (*pogosto strokovni delavci ne pomagajo matičnim staršem, ki ohranjajo nezdrave vzorce vedenja in razloge, zaradi katerih jim je otrok bil vzet – F81*). Rejnica meni, da je potrebnih **več izobraževanj na področju rejništva**.

- Potrebna pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Rejnica je povedala, da **dobi dovolj podpore s strani strokovnih delavk iz Doma Antona Skale** (*sama verjamem, da če ne bi imela podpore strokovnih delavcev iz Doma Antona Skale, bi potrebovala veliko podpore in pomoči, ki je žal na centru ne dobim – F86*). Poleg tega je rejnica sama zelo aktivna, se skupaj z otrokom v rejništvu udeležuje raznih izletov, počitnic, letovanja in sodeluje v raznih društvih.

4.3 Center za socialno delo Ravne na Koroškem

4.3.1 Strokovna delavka

I. Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka v družino

Strokovna delavka ima pri izbiri ustrezne rejniške družine kar nekaj težav, saj na njihovem območju primanjkuje rejniških družin. Najprej opravi **individualni pogovor** z rejniškimi družinami (*najprej z njimi opravim razgovor, kjer se pogovarjamo o vseh vprašanjih glede vzgoje otrok, dolžnosti rejnikov in tudi o posledicah – C3*). V sodelovanje se vključi tudi **psihologinja** s centra. Strokovna delavka **raziskuje rejniške družine in njihovo motivacijo** za opravljanje rejniške dejavnosti (*poskusimo raziskati in ugotoviti, kdo je ta človek, kakšna osebnost je, kaj je njegova motivacija za opravljanje rejniške dejavnosti – C11*). Opravi **obisk**

na domu, kjer se pogovori z vsemi člani rejniških družin. Rejniške družine vključi v skupino rejnic in rejnikov ter jih napoti na usposabljanja. Povedala je, da je pri izbiri ustrezne rejniške družine treba **upoštevati lastne občutke, kaj je dobro in koristno za otroka**. Pri tem je zelo pomemben **prvi vtis pri stiku otrok in rejniških družin** (*zelo je težko ugotoviti, kaj je najbolj prav, pri tem veliko poslušam svojo intuicijo; treba je imeti občutek, da je družina prava za otroka* – C14). Strokovna delavka je povedala, da nudi podporo predvsem s **sodelovanjem in pogovori** (*pogovarjamo se tudi čisto osnovne stvari o otroku: ali je vse urejeno za otroka, kdo bo z njim spal, kje bo spal itd.* – C20). Rejniške družine je treba **opremiti s čim več informacijami o otrocih** (*že pred namestitvijo družino opremim z vsemi informacijami o otroku, njegovih izkušnjah, njegovih odzivih, načinih komuniciranja, načinih obnašanja itd.* – C28). Pri tem sta pomembna **medsebojno sodelovanje in informiranje strokovnih delavk** (*pomembno je, da si tudi strokovni delavci med seboj izmenjamo vse informacije o otroku in da se stvari ne prekrivajo* – C29). Strokovna delavka je dodala, da sta pred namestitvijo otroka prav tako pomembna **podpora otroku in spremljanje otroka pri raziskovanju ter spoznavanju rejniške družine** (*pomembno je, da se poskrbi, da na začetku otrok dobi občutek sprejetosti* – C22). Kot pomemben vir podpore in pomoči rejniškim družinam vidi tudi **usposabljanja**.

Med procesom rejništva

Strokovna delavka organizira čim več usposabljanj in izobraževanj, kamor **kot predavatelje povabi tudi druge strokovne delavke** (*razne psihiatre, psihologe, Mocis, itd.* – C32), (*izvajamo tudi trening starševstva* – C33). Podpore in pomoč nudi z **neformalnimi srečanji**, kjer se rejniške družine med seboj spoznajo, družijo in si izmenjajo izkušnje ter se tako medsebojno učijo (*tabori, izleti, predbožični izleti, pohodi, skupno kegljanje itd.* – C35). Strokovna delavka kot pomembno obliko podpore in pomoči omeni **skupino rejnic in rejnikov** (*trenutno se srečujemo na vsake tri tedne* – C36). Znotraj skupine dobijo rejniške družine podporo predvsem v **medsebojnem skupnostnem delu**. Za otroke je vsako leto organiziran **tabor**, ki je odlična priložnost za druženje in sodelovanje. Povedala je, da nudi podporo in pomoč rejniškim družinam tudi v rednih **IPS-ih**, na **obiskih na domu** ter preko **telefonskih pogovorov**. **IPS-e organizira tudi na šoli**.

- Srečanja z rejniškimi družinami

Strokovna delavka je povedala, da so srečanja z rejniškimi družinami **odvisna od potreb znotraj družine**. Če so prisotne težave, potem strokovna delavka veliko sodeluje z rejniško

družino in so srečanja pogosta. Z rejniškimi družinami se pogosto srečuje na **neformalnih srečanjih** (*včasih se tako pogosto videvamo znotraj skupnih neformalnih druženj, da obiski na domu niso tako pogosti – C61*). Rejniško **družino obišče vsaj enkrat na leto.** Po njenem mnenju bi moralo biti več srečanj in obiskov na domu, saj bi tako strokovna delavka bila prisotna v družini tudi takrat, kadar ne bi bilo težav (*pogosta srečanja pripomorejo k temu, da se bolje spoznamo in drugače gledamo drug na drugega; tako bi rejniške družine drugače gledale name, saj bi bila več z njimi tudi takrat, kadar ni težav – C65*).

Strokovna delavka je povedala, da se na srečanjih odpirajo različne teme, največ se pogovarjajo o **vzgoji otrok in postavljanju mej, stikih z matično družino ter željah in pričakovanjih rejniške družine.** Na srečanjih se **vzpostavljajo iskren odnos in pogoji za sodelovanje.** Če so v družini prisotne težave, strokovna delavka z družino veliko sodeluje in skupaj načrtujejo procese pomoči (*če so težave, pa sem veliko prisotna in skupaj z družino gremo skozi načrte in procese dela, kaj je treba urediti, spremeniti – C46*). Povedala je, da pri neformalnih druženjih **skrbi za dobro in sproščeno počutje rejniških družin.** Družine podpira pri **načrtovanju in reševanju problemov ter sodelovanju** (*trudim se, da jih podpiram in sodelujem v skupnem projektu načrtovanja in reševanja problemov – C50*), (*skrbim, da vsi skupaj ugotovimo, kaj je tisto, kar otrok v določenih trenutkih potrebuje in je v njegovo korist – C51*). Povedala je, da je v odnosu z rejniškimi družinami vztrajna in v procesu dela vedno **išče najboljšo možno rešitev za otroka.** Skrbi, da v procesu rejništva v **sodelovanje vključi vse ljudi, ki so potrebni** (*trudim, da sodelujemo vsi – jaz, otrok, rejniška družina, matična družina in potrebni drugi strokovni delavci – C59*).

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Strokovna delavka največ sodeluje **z zdravstvenimi ustanovami, vzgojno-izobraževalnimi zavodi, društvi in medgeneracijskim centrom ter sodiščem.** Povedala je, da **veliko pomaga pri sodelovanju rejniške družine z drugimi institucijami** (*rada sem del vseh sodelovanj, saj so včasih določene psihološke ali psihiatrične obravnave zelo toge in se včasih pomoč za otroka ne najde v pravi smeri – C52*), (*sodelovanja z drugimi institucijami so pri nas kar velika težava, zato se mi zdi pomembno, da sem veliko vključena zraven, saj menim, da se stvari potem bolje uredijo – C83*). Strokovna delavka se **vključuje v sodelovanje rejniške družine z institucijami** (*včasih grem z družino in otrokom do določene institucije in skupaj sodelujemo (sploh s šolami in zdravstvom), saj se mi zdi, da določene institucije ne razumejo in premalo začitijo otroke in rejniške družine – C85*).

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Strokovna delavka pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov med otrokom v rejništvu in s preostalimi člani rejniške družine pomaga tako, da že na začetku **razišče odnose znotraj rejniške družine**. Skrbi, da so otroci v rejniški družini **sprejeti enakovredno drugim članom družine** (*pogosto se zgodi, da se na te otroke še vedno gleda v drugačni luči, in določeni ljudje ne razumejo, da so ti otroci sposobni kot ostali in jim je potrebno urediti pogoje in možnost izobraževanja ter dobrega počutja – C92*). Meni, da je zelo pomemben **pogovor o odnosih s celotno rejniško družino že pred namestitvijo otroka v družino**.

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovna delavka podpira odnose med otroki in matičnimi starši predvsem s povabili matični družini k sodelovanju v **IPS-ih** in na **neformalna srečanja**. Veliko se vključuje pri stikih otrok z matično družino (*pogosto sem prisotna na stikih, včasih tudi sama peljem starše ali otroke na stike itd. – C96*). Meni, da je pomembno **usposablјati in podpreti rejniško družino, da je odprta za sodelovanje**. **Skrbi za sodelovanje in spoštljiv odnos** med matično in rejniško družino (*rejniške družine veliko usmerjam, da razumejo matične starše, jih na neki način spoštujejo – C100*), (*potrebno je podpreti matično in rejniško družino v smeri, da vse delamo v otrokovo korist in da je sodelovanje pomembno za otoka – C102*). Pri tem se trudi, da je vztrajna in ozavešča, da je **sodelovanje pomembno za otoka** (*obe družini je potrebno skozi pogovore in pozitiven odnos podpreti, da so spremembe potrebne za otoka – C104*). Strokovna delavka **vključi tako matično kot tudi rejniško družino v razna usposablјanja**.

- Usposablјanja

Strokovna delavka je povedala, da v sklopu centra organizirajo **veliko izobraževanj za rejnice**. Meni, da bi bilo treba organizirati več usposablјanj (*mislim, da bi morala biti vsak mesec – C106*). Na izobraževanja pogosto kot predavatelj **povabi druge strokovne delavke**. Skrbi, da rejniške družine redno **obvešča o usposablјanjih** (*na skupini se dogovarjamo in pogovarjamo, skupaj načrtujemo – C113*). Izobraževanj se tudi sama **udeleži**.

Zaključevanje rejništva

Po mnenju strokovne delavke so potrebne **postopne priprave in pogovori glede zaključevanja rejništva**. Strokovna delavka **čustveno podpira rejniško družino** ob zaključevanju rejništva (*za rejniško družino sta pomembna predvsem čustvena podpora in usmerjanje družine, kako naprej – C117*). Družino podpira **tudi v nadaljnjih stikih z otrokom**.

Strokovna delavka se trudi, da je rejniški družini **ves čas na razpolago**, če potrebuje pomoč ali podporo. Izpostavila je **težave pri iskanju pomoči za otroke, ki so polnoletni** (*nekateri rejniške družine takrat same prenehajo z rejništvom, tako otroci ostanejo brez kakršnekoli podpore; to je zanje zelo težko; takrat se potem trudim, da mu najdem neko ustrezno bivalno enoto, mu nudim čustveno podporo in mu pomagam – C116*). Po zaključenem rejništvu se **uradno ne srečuje več z rejniškimi družinami**. Z določenimi družinami **še vedno ostane v stiku, jih podpira in jim pomaga** (*po zaključenem rejništvu v večini več nimamo stikov na način, da bi se redno dobivali na centru – C119*), (*še vedno obstaja nekakšna vez, pogosto me obiščejo ali pokličejo, ko potrebujejo pomoč – C121*).

II. IPS - prednosti in težave oziroma ovire

- Prednosti

Strokovna delavka vidi prednost IPS-ov predvsem v možnosti **skupnega sodelovanja ljudi**, ki so pomembni za otroka (*povezovanje vseh akterjev, ki so pomembni za otroka v rejniški oskrbi – C123*), (*otrok ima takrat vse okoli sebe – C124*) in v **skupnem dogovarjanju ter načrtovanju** (*skupaj pregledamo stvari, skupaj načrtujemo, se dogovarjamo – C125*), (*dogovorimo se za kakšno koli pomoč, če jo otrok potrebuje, in kako lahko pri tem pomagamo – C126*).

- Težave oziroma ovire

Kot težavo IPS-ov je strokovna delavka izpostavila **sprotno zapisovanje zapisnika**. Povedala je, da rejniške družine včasih **preveč pričakujejo in zahtevajo od otroka** (*sploh so rejniki včasih preveč negativni in včasih celo preveč zahtevajo od otroka – C129*). Kot oviro v določenih primerih je poudarila **nesodelovanje ali oddaljenost matične družine**. Strokovna delavka vidi težave predvsem pri IPS-ih, ki jih izvaja na šolah, saj **učitelji preveč izpostavljajo negativne stvari** (*včasih so učitelji tudi preveč negativni, izpostavljajo samo negativne stvari, tega ne dovolim – C128*).

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

Strokovna delavka je povedala, da se v IPS-ih pogovarjajo o **stikih in odnosih z matično družino, otrokovem šolanju ter vseh temah, ki so v zvezi z otrokom** (*včasih se pogovarjamo in načrtujemo, kje bo otrok čez praznike, v prostem času – C151*), (*včasih se pogovarjamo tudi čisto vsakodnevne stvari – C152*). Znotraj IPS-ov se vsi udeleženi **dogovarjajo in soustvarjajo**

najboljšo možno rešitev za otroka (*dogovarjamo se, kakšno pomoč otrok potrebuje in kako lahko pri tem vsi mi pomagamo – C150*). Strokovna delavka **osebno vodi pogovor** (*jaz sem tista, ki vse to vodim in povezujem – C138*) in **upoštevam glas vseh udeležencev** (*skrbim, da imajo vsi besedo, se slišijo in vidijo med seboj – C139*). Skozi proces dela skrbi, da se vedno dogovarjajo in **sprejemajo rešitve, ki so v korist otroka**. Strokovna delavka **vedno podpre in zaščiti otroka** (*pomembno je, da popolnoma podprem in zaščitim otroka, saj se včasih zgodi, da rejniki in starši niso preveč pozitivni in ga ne znajo v tistem trenutku popolnoma zaščititi – C140*), (*otroka pomirjam, večinoma sedim ob njem, da otrok čuti, da sem z njim – C141*). Podpira odnos med matično in rejniško družino v IPS-ih tako, da skrbi za spoštljiv, zaupen odnos in odprto ter iskreno komunikacijo (*trudim se za sodelovanje med matično in rejniško družino – C143*), (*moje načelo je, da skrbim za odprt odnos, iskreno komunikacijo – C145*), (*skrb za medsebojno zaupanje in spoštovanje je zelo pomembna – C146*).

III. Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Strokovna delavka je povedala, da bi v procesu pomoči rejniške družine potrebovale **organiziran strokovni tim**, kjer bi na enem mestu dobile vso potrebno podporo in pomoč in bi prispeval k celostnemu pogledu na področje rejništva, poleg tega pa bi rejniška družina dobila celostno obliko pomoči, ki jo potrebuje.

- Potrebna pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Strokovna delavka je izpostavila, da bi rejniške družine potrebovale **več usposabljanj in izobraževanj** ter **več srečanj rejniških družin med seboj** (*mogoče bi bilo potrebno še več neformalnih srečanj in druženj, saj sem mnenja, da jih je še vedno premalo; tako se jim približam na drugačen način, si enakovreden del njihove skupine in se odnos bolj zbliža; med seboj se bolj povežemo – C161*). Dodala je, da bi morale biti organiziranih več medsebojnih srečanj otrok v rejništvu med seboj (*tudi več srečanj in druženj mladostnikov in otrok med seboj je potrebno; z otrokom zelo težko najdeš stik, zato so ta druženja še toliko bolj pomembna – C163*).

Strokovna delavka je povedala, da rejniške družine potrebujejo **bolj spoštljiv odnos** in **več pomoči s strani določenih institucij** (*nujno potreben je bolj spoštljiv odnos do rejniških družin in tudi do otrok, ki so v rejništvu – C170*). Dodala je, da bi se v procese podpore in pomoči

morale **več vključevati zdravstvene ustanove in svetovalni delavci na šolah**. Izpostavila je težave pri sodelovanju z določenimi institucijami (*tudi do informacij o otroku prideš težko, saj določeni strokovni delavci niti nočejo podelit svojega dela z otroci, to je njihovo delo in ne pustijo, da se v to kdo vtika – C166*).

4.3.2 Rejnica

I. Podpora in pomoč rejniški družini pred namestitvijo otroka v rejniško družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka

Rejnica, s katero sem opravila intervju, ima v rejništvu nameščeni dve deklici (sestrici) že enajst let. Povedala je, da je pred odločitvijo za opravljanje rejniške dejavnosti o področju rejništva veliko brala in razmišljala, o tem so se tudi veliko pogovarjali doma. Na odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti je vplivala predvsem odselitev hčerk od doma. Pri odločitvi jo je najbolj podpirala **družina**. Podporo je dobila tudi s strani **strokovne delavke na centru** (*najprej je bil odziv socialne delavke na centru kar resen, rejniško dejavnost mi je predstavila kot zelo težko in pomembno nalogo ter predstavila svoja pričakovanja – G5*). Strokovna delavka je rejniško družino obiskala na domu in se pogovorila z vsemi člani družine ter jih **opremila s pomembnimi informacijami o otroku** (*od strokovne delavke sem dobila veliko pomembnih informacij o deklicah in njuni družini, iskala je informacije na različne načine – G9*). Strokovna delavka je rejnico vključila v **skupino rejnic in rejnikov**.

Med procesom rejništva

Rejnica je povedala, da ji strokovna delavka nudi pomoč in podporo znotraj **skupine rejnic in rejnikov**. Strokovna delavka je vedno **odzivna in na voljo, kadar potrebuje pomoč**. S strokovno delavko ves čas **sodeluje** in je **seznanjena z težavami in napredki**. **Strokovna delavka nudi pomoč tudi pri težavah pri učenju in doma** (*tudi na dom je že prišla pomagat – G14*). Rejnica je povedala, da se je strokovna delavka na začetku rejništva veliko vključevala in **pomagala pri stikih z matično družino**. Omenila je, da dobi potrebno podporo tudi skozi **neformalna druženja s strokovno delavko**.

- Srečanja s strokovno delavko

Rejnica je povedala, da potekajo srečanja s strokovno delavko v okviru **skupine rejníc in rejnikov vsake tri tedne**. Po potrebi so srečanja pogostejša. Strokovna delavka družino na domu obišče vsaj **enkrat na leto**. Rejnica je izpostavila tudi pogosta srečanja na **neformalnih druženjih**. Rejnica **ne čuti potrebe po pogostejših srečanjih**. Na srečanjih s strokovno delavko se odpirajo predvsem teme **o počutju otrok, šolskem procesu dela in stikih z matično družino**. Rejnica je povedala, da strokovna delavka na srečanjih **vzpostavi zaupen odnos** (*na začetku smo se dogovorili, da vse, kar povemo, tudi ostane znotraj skupine – G24*). Strokovna delavka skrbi, da se **sliši in upošteva glas vseh udeležениh na srečanjih** (*strokovna delavka skrbi, da lahko povemo vsa mnenja, težave, dileme, skratka vse – G23*). Skozi srečanja rejnica dobi s strani strokovne delavke **veliko podpore**.

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Rejnica je povedala, da **se strokovna delavka vedno vključi in pomaga** pri navezovanju stikov z drugimi institucijami (*najbolj sodeluje s šolo, kjer so težave, hodi zraven na sestanke v šolo; sedaj izvajamo IPS tudi na šoli – G31*). Strokovna delavka pogosto na razna izobraževanja kot predavatelj **povabi druge strokovne delavke**.

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Rejnica je povedala, da se je strokovna delavka na začetku pri vzpostavljanju odnosov med deklicama v rejništvu in ostalimi člani rejniške družine **veliko vključevala in pomagala skozi pogovor** (*na začetku se je veliko vključevala, prišla je k nam domov in se pogovorila tudi z mojima hčerkama – G34*).

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Tudi pri stikih med deklicama v rejništvu in matično družino se je strokovna delavka **veliko vključevala in pomagala** (*na začetku je strokovna delavka pogosto starše pripeljala na obisk in bila prisotna na stikih – G36*), (*preko nje smo se tudi dogovarjali glede stikov – G37*). Strokovna delavka je prepustila dogovarjanje glede stikov očetu in rejnici, ko sta medsebojno dogovarjanje zmogla (*kasneje so stiki z očetom lepo stekli, zato se je tudi odmaknila – G38*). Strokovna delavka se je veliko vključevala pri stikih z mamo in poskušala na različne načine povabiti mamo v sodelovanje (*pogosto je šla strokovna delavka tudi zraven na stike z mamo v Celje – G39*). Veliko podpore je rejnica dobila pri **pogovorih o odnosih** (*na začetku smo se veliko pogovarjali o odnosih, imeli smo zelo pogoste IPS-e – G40*).

- Pomoč in podpora rejniški družini pri težavah z otrokom

Strokovna delavka je deklici v rejništvu in rejniško družino podprla predvsem pri **težavah v šoli** (*vsa leta je organizirala tudi učno pomoč G43*), (*pri določenih težavah v skupino povabi tudi druge strokovne delavce, ki nam pomagajo G44*).

- Usposabljanja

Rejnica se vsakih pet let udeleži **obveznih usposabljanj**. Hkrati se udeleži usposabljanj, ki so organizirana v okviru centra (*veliko usposabljanj pa je na centru, kjer pridejo drugi strokovni delavci in predavajo o določenih temah (odnosi, komunikacije, učne težave, itd. G48)*). Pri usposabljanjih rejnica dobi **veliko podpore** s strani strokovne delavke. Strokovna delavka rejnico redno **informira in obvešča glede usposabljanj** (*veliko nas kliče in informira G51*), (*na centru zelo pogosto strokovna delavka organizira usposabljanja G52*).

Zaključevanje rejništva

Rejnica še ni zaključila rejništva, zato mi na vprašanja o podpori in pomoči pri zaključevanju rejništva ni mogla odgovoriti.

II. IPS - prednosti in težave oziroma ovire

- Prednosti

Rejnica vidi prednosti predvsem v **skupnem srečanju in sodelovanju z matično družino** ter v **sprotnem reševanju težav** (*skupno srečanje in sodelovanje z matičnimi starši, otroki in strokovno delavko – G54*).

- Težave oziroma ovire

Kot težavo je rejnica izpostavila, da **se matična družina ne udeleži IPS-ov** (*stiki s starši, predvsem to, da se starši, sploh mama, ne udeležijo IPS-ov – G56*).

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

Rejnica je povedala, da so **sprva bili IPS-i bolj pogosti**, sedaj pa so **enkrat na leto**, če je treba, tudi večkrat. Rejnica ne potrebuje pogostejših IPS-ov, saj je pogosto v stikih s strokovno delavko znotraj skupine rejnic in rejnikov. V IPS-ih se pogovarjajo predvsem o **stikih z matično družino, šolskem procesu dela, počutju otrok ter sprotnem reševanju problemov**. Rejnica je povedala, da so v IPS-ih pogosto prisotni strokovna delavka za rejništvo, otroci, rejnica, druga rejnica, ki ima v rejništvu brata deklic, po potrebi pa se vključi tudi svetovalna

delavka s šole. Včasih se v sodelovanje vključi tudi oče. Rejnico strokovna delavka znotraj IPS-ov podpira predvsem s spodbudnimi, pozitivnimi besedami in pohvalami za njeno delo (*veliko pohvali moje delo, pove napredek otrok – G69*), (*starše vpraša, ali so zadovoljni z napredkom in vzgojo otrok, pri tem upošteva tudi njihova mnenja – G70*). Strokovna delavka vzpostavlja **zaupen odnos**, znotraj katerega lahko rejnica **izpostavi težave in dileme**.

III. Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Rejnica je povedala, da trenutno dobi veliko pomoči in podpore s strani strokovne delavke in ne potrebuje dodatne pomoči ali podpore.

- Pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Rejnica je povedala, da prav tako ne potrebuje več podpore in pomoči s strani drugih strokovnih delavk ali institucij.

4.4 Center za socialno delo Radlje ob Dravi

4.4.1 Strokovna delavka

I. Pomoč in podpora rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v rejniško družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka v rejniško družino

Strokovna delavka si pri izbiri ustrezne rejniške družine pomaga s **pogovori** in z **raziskovanjem motiva za odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti**. Raziskuje **izkušnje družine z opravljanjem rejniške dejavnosti v preteklosti**. Pri izbiri ustrezne rejniške družine za otroka pogosto išče družino v okolju centra, če je to možno (*odvisno od razloga, zakaj gre otrok v rejniško družino; včasih tudi ni dobro, da gre otrok v rejniško družino blizu doma – D4*). Strokovna delavka poskrbi, da otrok **spozna celotno rejniško družino pred namestitvijo**. Poudarila je, da je pri tem pomembno, **da se otrok in družina ujameta (pri izbiri vedno gledam na to, da začutim, da se otrok ujame z družino in se bo tam dobro počutil – D5)**, (*poskušamo, da otrok pred namestitvijo tudi spozna družino – D6*). Povedala je, da sama presodi, ali je

določena družina ustrezna za otroka, in to otroku tudi razloži. Strokovna delavka nudi podporo in pomoč s **pogovori s celotno rejniško družino in obiski na domu**. Družino opremi s čim več informacijami o otroku. Skupaj z rejniško družino **izdela individualni načrt za otroka**. Rejniško družino **pripravi na prihod otroka**, skupaj z družino oblikujejo **tudi strategijo pristopa do otroka ob spoznavanju** (*pogosto tudi skupaj izoblikujemo strategijo pristopa do otroka in pomagamo, da se družina in otrok tako izogneta preveliki stiski ob spoznavanju – D12*).

Med procesom rejništva

Strokovna delavka je povedala, da rejniške družine čim več vključuje v razne oblike pomoči. Redno izvaja **IPS-e in individualne pogovore z rejniškimi družinami ter otroki**. Rejniške družine obišče tudi na domu. Po potrebi rejniške družine vključi v **socialnovarstvene storitve**. **Redno sodeluje z otroki** in jim **pomaga pri šolanju ter reševanju učnih težav** (*pomembno je tudi sodelovanje s šolo, kjer se vključujem v pomoč otroku pri šolskem delu – D16*). Strokovna delavka je povedala, da vsako leto **organizirajo tabor**, ki se ga udeležijo tudi otroci v rejništvu (*tu veliko delamo na izražanju čustev, samopodobi in počutju otrok – D18*). Nekatere rejniške družine vključila v projekt **Krepitev družin**.

- Srečanja z rejniškimi družinami

Strokovna delavka je povedala, da je pogostost srečanj **odvisna od dogajanja in prisotnosti težav znotraj rejniške družine**. Trudi se, da rejniško družino **obišče vsaj enkrat na leto**. Hkrati je izrazila željo, da bi bila srečanja z rejniškimi družinami **pogostejša, saj bi tako lahko rejniške družine podprla tudi tam, kjer ni težav** (*tam, kjer ni posebnih težav, je manj stika, to se mi ne zdi prav, saj se mi zdi pomembno, da smo z njimi tudi v dobrih stvareh, jih pohvalimo in podpiramo tudi, kadar ni težav – D34*). Na srečanjih se pogovarjajo predvsem **o šolanju in zdravju otrok ter stikih z matično družino**. Veliko se pogovarjajo o **občutkih in počutju otrok** ter **komunikaciji znotraj družine**. Strokovna delavka rejniško družino podpira, **da verjamejo in podprejo otroka pri njegovih potencialih in željah** (*tu zaupam in se pogovarjamo o tem, da rejniške družine podprem, da skupaj pripeljemo otroka do svojih potencialov – D41*). Na srečanjih vzpostavi **zaupen odnos in občutek varnosti**. Ves čas **skrbi za sodelovanje** (*da vedo, da niso sami, da smo sodelavci – D28*), (*da lahko kadar koli kar koli povedo, prosijo za pomoč, kaj izpostavijo – D29*). Poudarila je, da na srečanjih skrbi za **jasno komunikacijo, odkrite odnose in razbremenjeno odgovornostjo vseh udeležениh**.

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Strokovna delavka je povedala, da največ sodeluje s **strokovnimi delavkami na šoli, v zdravstvenih ustanovah, na drugih centrih** in v raznih **zavodih**. S temi institucijami sodeluje tako, da **skliče IPS in omenjene strokovne delavke povabi k sodelovanju**. Rejniške družine **podpira** in jih pogosto tudi **spremlja pri sodelovanju z določeno institucijo**.

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosa otroka s preostalimi člani rejniške družine

Strokovna delavka je povedala, da imajo rejnice glavno vlogo pri skrbi za odnose otrok s preostalimi člani rejniških družin. Strokovna delavka na začetku **razišče odnose znotraj rejniških družin** (*rejniško družino raziščemo, saj ima vsaka družina svojstven način funkcioniranja – D49*). Pri tem **podpira jasno in odprto komunikacijo med družinskimi člani** Prav tako strokovna delavka rejniške družine podpira **v iskanju najboljše rešitve, kadar se pojavijo težave** (*če se pojavi konflikt, delamo na tem; skrbim, da vidimo konflikte kot del priložnost in kot izziv, ki ga želimo razrešiti, pri tem vsak prispeva svoj delež k rešitvi – D51*).

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovna delavka je povedala, da podpira sodelovanje in stike otrok z matičnimi družinami (*skrbim, da otrok spozna, da jih imajo starši radi, vendar ne znajo drugače – D53*), (*ves čas podarjam, da je rejniška družina otrokova možnost, kjer dobi drugačno izkušnjo in se lahko nauči drugače – D54*). Za strokovno delavko je bistvenega pomena **podpora otrokom, kadar se matične družine ne odzovejo na srečanja ali IPS-e**. Strokovna delavka matične družine ves čas **redno vabi v IPS-e**, kjer se **dogovarjajo glede stikov in odnosov**. Po mnenju strokovne delavke je treba biti **vztrajen** in se zavedati, kako **dragocen je trenutek, ko zmoremo matično družino povabiti k sodelovanju** (*pomembna sta potrpežljivost in zavedanje, da so pomembni mali, minimalni koraki – D63*). **Strokovna delavka ves čas podpira sodelovanje med matičnimi in rejniškimi družinami ter skrbi, da so rejniške družine odprte za sodelovanje**. Prav tako podpira to, da se **matične in rejniške družine same dogovarjajo glede stikov**, če to zmorejo (*veliko podpiram, če rejnica in matična družina lepo sodelujeta, se tudi sami dogovarjata, o tem pa me seveda sprotno obveščata – D62*).

- Usposabljanja

Strokovna delavka je povedala, da usposabljanja za rejniške družine potekajo **vsakih pet let**. Centri v koroški regiji **enkrat letno organizirajo skupno izobraževanje**, kamor se vključijo rejniške družine. Prav tako so strokovne delavke na centru organizirale **projekt Krepitev družine**, kamor je strokovna delavka vključila tudi rejniške družine. Po njenem mnenju so

rejniške družine dobile veliko znanja in kompetenc. Pri tem je strokovna delavka poudarila, da sta bila zelo dragocena povezovanje rejniških družin znotraj projekta in občutek varnosti, kjer so rejniške družine izpostavile teme, ki so se jim zdele pomembne. Pri usposabljanju rejniške družine podpira tako, da jih **spodbudi k učenju sebe in drugih** (*družine spodbujamo v smislu, da se gredo same nekaj naučit, poleg tega pa bodo same tudi druge kaj naučile – D67*). Na usposabljanja jih pogosto tudi **spremlja**.

Zaključevanje rejništva

Strokovna delavka je povedala, da rejniško družino ves čas pripravlja, da je zaključevanje odnosa pomemben del, pri tem pa je bistvenega pomena čustvena podpora otroku ter rejniški družini. Meni, da je pomembno, da se pri zaključevanju rejništva **sliši in upošteva glas otroka** (*ob zaključevanju pa je bistvenega pomena čustvena podpora rejniške družine in otroka – D70*), (*vedno je potrebno poslušati in upoštevati mnenje otroka, kaj si želi – D71*). **Strokovna delavka podpira otroka in mu pomaga pri ustvarjanju pogojev za nadaljnje življenje** (*veliko je tudi sistemskega iskanja rešitev, kjer otrokom pomagamo iskati stanovanje itd. – D72*). Po zaključenem rejništvu se **uradno ne srečuje več z rejniškimi družinami**, jim je pa še vedno **na razpolago za pomoč**. Povedala je, da je dragoceno to, da je tudi po zaključenem rejništvu seznanjena z napredki in lepimi stvarmi v njihovem življenju (*uradna srečanja niso pogosta, so samoiniciativna – D73*), (*srečujemo se predvsem v smislu, če družine kaj potrebujejo – D74*), (*najbolj dragoceno mi je to, da se srečujemo na način, da otroci pridejo k meni na center in povedo o svojih dosežkih: o poroki, izpitu za avto, nakupu novega avtomobila, svoji novi družini itd. – D75*).

II. IPS - prednosti in težave oziroma ovire

- Prednosti

Strokovna delavka je kot prednosti IPS-ov izpostavila **sodelovanje vseh udeležениh v procesu rejništva in hitrejša ter učinkovitejša reševanja problemov** (*izmenjava izkušenj, pogledov, dilem in različnih poti za reševanje – D78*), (*stvari se lahko bolj jasno načrtajo, bolj jasno se načrta tudi rešitev problema – D81*), (*možnost, da vsak izrazi svoje mnenje, kaj vpraša, razreši problem – D80*). IPS-i omogoča **spodbujanje in podporo otroku** (*spodbuda za otroka, saj so zbrane vse pomembne osebe za otroka in je manj težav v komunikaciji, manj možnosti manipuliranja in manj občutka krivde – D79*).

- Težave oziroma ovire

Strokovna delavka je kot težavo izrazila predvsem **neodzivnost matične družine na IPS**. **Prav tako je izrazila težavo, kjer otrok v stiski stopi na stran strokovne delavke in jo brani jo pred negativnimi čustvi in odzivi matične družine** (*če se starši odzovejo zaradi občutka lastne ogroženosti sprožijo stisko pri otroku – otrok ima starše rad in pogosto ščiti mene, strokovno delavko, pred starši – D83*).

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

Strokovna delavka **enkrat na leto skliče IPS-e** tam, kjer ni težav (vsaj enkrat, maksimalno dvakrat letno skličemo IPS-e tam, kjer ni posebnih težav ali problematike – D85). Če je treba, so IPS-i pogostejši (*če so težave, dileme in odločamo o pomembnih stvareh, potem se IPS-i skličejo bolj pogosto, večkrat letno – D87*). V IPS-ih se najpogosteje pogovarjajo o **sodelovanju in stikih z matično družino, sodelovanju s šolo in z drugimi institucijami** ter zdravstvenem stanju otrok. Strokovna delavka skrbi, da v IPS-ih vsi **sodelujejo in prispevajo svoj delež k rešitvi**. Sama **vodi pogovor v smeri rešitve in v pogovor povezuje vse udeležene** (*vodim pogovor v smislu rešitve problema, prepoznam in umestim vlogo vseh posameznih članov IPS-ov – D89*), (*skrbim, da po IPS-ih vsi odidemo zadovoljni, ker vidimo lasten prispevek, delež k rešitvi – D91*).

III. Kje rejniške družine potrebujejo več pomoči in podpore s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Potrebna pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Strokovna delavka je povedala, da bi pri delu potrebovala **več časa, da bi lahko bila z rejniškimi družinami in jih podprla tudi pri dobrih stvareh in ne samo takrat, kadar se pojavijo težave** (*jaz imam občutek, da bi bilo potrebno imeti več časa na razpolago, da bi lahko bili več prisotni v družinah – D104*), (*moje osnovno načelo je, da bi ravno tu rejniške družine potrebovali več podpore tudi pri dobrih stvareh, več pohval – D105*).

- Potrebna pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Strokovna delavka je izpostavila, da bi se v proces rejništva morale **pogosteje vključevati šole in določene zdravstvene ustanove**. Povedala je, da so pri sodelovanju potrebne **večja občutljivost in sprememba odnosa ter komunikacija z rejniškimi družinami** (*v posameznih primerih, se mi zdi, da bi morala biti večja senzibilnost, občutljivost šole in zdravstva – D106*).

4.4.2 Rejnica

I. Pomoč in podpora rejniškim družinam pred namestitvijo otroka v rejniško družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otroka

Rejnica, s katero sem opravila intervju, ima trenutno v rejništvu nameščene štiri otroke, dva bratca in sestrico, četrta deklica pa je iz druge matične družine. Povedala je, da se je za opravljanje rejniške dejavnosti odločila predvsem zaradi **želje po vzgajanju deklic** (*sama sem imela dva sinova, imela pa sem željo vzgajati tudi punco – H1*). Pri odločitvi sta jo podpirali **družina in strokovna delavka na centru**. Pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti je dobila **veliko podpore**. Rejnica je dobila pomoč s strani strokovne delavke predvsem v **informiranju glede dolžnosti in izpolnjevanja pogojev za opravljanje rejniške dejavnosti**. Strokovna delavka jo je podpirala tudi **preko obiskov na domu** in jo **opremila s čim več informacijami o otroku** (*nekaterih stvari niso vedeli, tako da smo jih potem skupaj raziskovali – H9*).

Med procesom rejništva

Rejnica je povedala, da ji strokovna delavka nudi podporo in pomoč v **rednih IPS-ih in pogostih srečanjih** (*strokovno delavko se zelo pogosto videvam in slišim preko telefona – H12*). Dodala je, da je strokovna delavka **vedno na razpolago in ji pomaga s svetovanjem** (*pomaga mi z nasveti – H13*), (*vedno je na razpolago, lahko se kadar koli obrnem nanjo – H14*). Veliko pomoči in podpore dobi skozi **izobraževanja** (*veliko podpore imam preko izobraževanj – H15*), (*veliko pomoči sem dobila na skupini Krepitev družine – H16*). Kot pomembno obliko pomoči in podpore za otroke je izpostavila **tabor** (*tabori za otroke so pa vsako leto, kjer se otroci igrajo in se med seboj spoznavaajo in si pomagajo – H17*).

- Srečanja s strokovno delavko

Rejnica je povedala, da so srečanja s strokovno delavko **zelo pogosta** (*s strokovno delavko se veliko srečujem – H18*), (*s strokovno delavko se srečam skoraj vsak teden – H20*). Srečanja potekajo v obliki **rednih IPS-ov** in **obiskov na domu** (*obiski so enkrat na leto, če je potrebno, tudi večkrat – H21*). Po mnenju rejnice so srečanja s strokovno delavko **dovolj pogosta**. Na srečanjih se najpogosteje pogovarjajo o **učnem uspehu** in **vedenju otrok**. Včasih pogovor poteka o **vsakdanjih stvareh** (*včasih se pogovarjamo čisto vsakdanje stvari, o tem, kako se imamo radi, kaj radi počnemo – H28*). Kadar so prisotne težave, na srečanjih skupaj iščejo

ustrezno rešitev. Rejnica je povedala, da strokovna delavka na srečanjih **vzpostavi sproščen odnos** (*skrbi, da imava zelo lep in sproščen odnos – H23*). Strokovna delavka rejnico **podpira in ji pomaga** (*stoji mi ob strani in mi daje podporo – H24*), (*pomaga mi, ko so kakšne težave – H25*).

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Rejnica je povedala, da se strokovna delavka **veliko vključuje in družini pomaga pri odnosih z določenimi institucijami** (*strokovna delavka vedno pomaga, če potrebujemo sodelovanje določene institucije – H31*), (*včasih gre z nami do določene institucije – H33*), (*pomaga pri iskanju inštrukcij za otroke – H32*). Če je treba, strokovna delavka določeno institucijo **povabi na IPS** (*strokovna delavka določene institucije povabi na IPS in skupaj sodelujemo in pomagamo – H30*).

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine

Po mnenju rejnice se strokovna delavka **veliko vključuje in pogovarja o odnosih otroka v rejništvu z vsemi člani rejniške družine** (*ko strokovna delavka pride na obisk, se vsi skupaj usedemo za mizo in se pogovorimo – H34*). Omenila je, da je strokovna delavka tudi na začetku rejništva **podpirala odnose med otroki in preostalimi člani** (*tudi na začetku je vedno skrbela, da so bili lepi odnosi med nami – H36*).

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovna delavka je na začetku rejništva pomagala pri **dogovorih glede stikov** (*na začetku je strokovna delavka veliko pomagala pri odnosih in dogovorih o stikih – H37*) in **ozaveščala o pomembnosti stikov z matično družino** (*ves čas temelji na tem, da je dobro, da imajo otroci stike s starši, tudi jaz se tega držim čim bolj, da se otroci čim bolj dobro počutijo – H38*). Rejnica je povedala, da otroci z mamo nimajo stikov, z očetom pa se glede stikov rejnica **dogovarja sama, vendar seznani strokovno delavko z dogovori** (*zdaj se z očetom glede stikov dogovarjava sama, mama se je otrokom odpovedala in sploh nimajo stikov že nekaj let – G39*), (*strokovna delavka pa je še vedno seznanjena glede stikov in odnosov – H40*). **Strokovna delavka podpira stike otrok z matično družino** (*veliko se skupaj pogovarjamo – H41*), (*strokovna delavka podpira, da imajo otroci stike s starši – H42*), (*pri tem vedno gleda, da se otroci čim bolj dobro počutijo – H43*).

- Pomoč in podpora rejniški družini pri težavah z otrokom

Rejnica je povedala, da nekatere probleme poskusi **rešiti s pogovorom** z otroki, o tem pa **obvesti strokovno delavko, ki jo pri iskanju rešitve podpira in ji pomaga** (*če je majhen problem, se poskušamo sami pogovoriti doma – H44*), (*vedno obvestim strokovno delavko, da se o tem potem skupaj pogovorimo, nam svetuje – H45*), (*skupaj se dogovarjava, na kakšen način se naj kaj reši – H46*).

- Usposabljanja

Rejnica se udeleži obveznih usposabljanj **vsakih pet let** in enkrat **na leto znotraj pristojnega centra. Udeležuje se raznih prireditev**, ki so na temo rejništva (*včasih se udeležimo prireditev, ki so v smeri rejništva; skupaj smo šli gledat tudi eno igro, ki je bila na temo rejništva – H49*). Omenila je, da se je skupaj z otroki udeležila tudi **projekta Krepitev družine**. Rejnica dobi na usposabljanjih **veliko podpore. Na usposabljanjih jo pogosto spremlja strokovna delavka** (*stoji mi ob strani, mi pomaga – H52*), (*pogosto gre z nami na izobraževanja – H53*).

Zaključevanje rejništva

Rejnica je povedala, da zaključevanje rejništva zelo čustveno prizadene tako otroka kot tudi rejniško družino. Ob zaključevanju rejništva je strokovna delavka rejnico **krepila, jo opogumljala in ji nudila predvsem čustveno podporo** (*stoji mi ob strani, nudi čustveno oporo – H54*), (*da ti pogum, da to prebrodiš – H55*). Strokovna delavka je **podpirala tudi otroka** (*veliko podpira tudi otroka – H56*), (*pomaga z nasveti, kako naprej, skrbi, da je obema lažje – rejnici in otroku – H57*). Rejnica je povedala, da je **po zaključenem odnosu še vedno bila v stiku s strokovno delavko in dobila potrebno podporo in pomoč** (*po zaključenem odnosu smo bil veliko v stiku – H58*), (*stoji ti ob strani – H59*), (*vedno je bila na razpolago in pomagala v odnosu s punco, ki je bila v rejništvu pri meni in sva ohranili stike – H60*).

II. IPS - prednosti in težave oziroma ovire

- Prednosti

Rejnica vidi prednosti predvsem v **srečanju vseh pomembnih v procesu rejništva, nudenju podpore s strani strokovne delavke in reševanju problemov** (*skupno srečanje vseh, vsak pove, kaj misli, in se stvari veliko lažje rešujejo – H61*), (*da pomaga z nasveti in podporo – H62*).

- Težave oziroma ovire

Težava IPS-ov je predvsem **odsotnost matične družine** (*ni prav, da se mama ne vključuje v IPS-e – H63*), (*pri drugi deklici se že od samega začetka nihče od staršev ne vključuje – H64*).

- Pomoč in podpora znotraj IPS-ov

IPS-i potekajo **enkrat na leto**, po potrebi so pogostejši. Rejnica je povedala, da **ne čuti potrebe po pogostejših IPS-ih, saj je s strokovno delavko veliko v stiku** (*v mojem primeru je dovolj, saj sem z očetom redno v stikih; tudi s strokovno delavko sem redno v stikih – H66*). V IPS-ih so prisotni strokovna delavka, rejnica, otroci ter oče treh otrok. Po potrebi so vključene tudi druge strokovne delavke (*če so v šoli kakšne težave, se takrat vključita šolska svetovalna in razredničarka otroka – H71*).

Rejnica je povedala, da ji strokovna delavka pomaga predvsem s **svetovanjem in reševanjem problemov** (*z nasveti in podporo, kako rešiti kakšen problem – H77*), (*me posluša – H78*), (*me podpira pri tem, ko kaj povem – H79*).

III. Kje rejniške družine potrebujejo še več pomoči in podpore s strani strokovne delavke na centru in drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

- Pomoč in podpora s strani strokovne delavke na centru

Rejnica je povedala, da **ne potrebuje več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru** (*jaz mislim, da se strokovna delavka trudi, kolikor se lahko; mislim, da dobim resnično veliko pomoči – H80*), (*mislim, da dobim od centra res dovolj podpore; na vsakem koraku mi stojijo ob strani – H81*), (*imamo zelo dobre odnose – H82*).

- Pomoč in podpora s strani drugih strokovnih delavk

Rejnica je izpostavila **slabe izkušnje s šolo in si želi več razumevanja ter podpore s strani drugih strokovnih delavk** (*imam zelo slabe izkušnje, kako so otroci v rejništvu sprejeti med sošolci in s strani učiteljev, to so tako boleče stvari, ki se ne bi smele dogajati; učitelji nimajo pravice otroke izpostavljati; tu bi bilo potrebno boljše razumevanje tega področja in več podpore – H83*).

4.5 Primerjava odgovorov strokovnih delavk in rejnic v koroški regiji

S pomočjo odgovorov štirih strokovnih delavk, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji (CSD Slovenj Gradec, CSD Dravograd, CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi), ter štirih rejnic, ki spadajo pod pristojnost omenjenih centrov, lahko odgovorim na svoja raziskovalna vprašanja.

4.5.1 Podpora in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otrok v družino, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva

Pred namestitvijo otrok v družino

S strani strokovnih delavk sem dobila odgovore, da pred namestitvijo otrok v družino rejniške družine povabijo na pogovor na center, kjer jih opremijo z obveznostmi in odgovornostjo opravljanja rejniške dejavnosti. Strokovne delavke obiščejo rejniške družine tudi na domu, kjer se pogovorijo z vsemi člani rejniških družin in si ogledajo bivalne prostore. Rejniškim družinam pomagajo tako, da jih opremijo s pomembnimi informacijami o otrocih. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem vključi rejniško družino v skupino rejnic in rejnikov ter v razna usposabljanja, ki jih organizirajo na centru, že pred namestitvijo otroka v družino. Tudi strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec pred namestitvijo otrok vključi rejniške družine, ki niso sorodnice otrok, v razna usposabljanja. Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi podpre rejniške družine tako, da skupaj z njimi izdelava individualne načrte za otroke ter pomaga oblikovati strategije pristopa do otrok. Strokovne delavke se trudijo biti ves čas na razpolago za pomoč ali podporo rejniškim družinam. Povedale so, da v njihovem okolju primanjkuje rejniških družin. Trudijo se poiskati ustrezne rejniške družine v svojem okolju, če je treba, pa otroke namestijo tudi v druge občine.

Rejnice⁷ so se za opravljanje rejniške dejavnosti odločile iz različnih razlogov. Rejnica E⁸ je rejnica sorodnica in ima v rejništvu štiri možne nečake. Rejnici F⁹ in G¹⁰ sta se za opravljanje rejniške dejavnosti odločili predvsem zaradi občutka osamljenosti in odhoda otrok z doma. Rejnica H¹¹ se je za opravljanje rejniške dejavnosti odločila predvsem zaradi želje po vzgoji

⁷ Zaradi varstva osebnih podatkov sem rejnice poimenovala z istimi črkami, kot sem označila intervjuje z njimi.

⁸ Rejnica E spada pod pristojnost CSD Slovenj Gradec.

⁹ Rejnica F spada pod pristojnost CSD Dravograd.

¹⁰ Rejnica G spada pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem.

¹¹ Rejnica H spada pod pristojnost CSD Radlje ob Dravi.

deklic, saj je vzgajala dva sinova. Pri odločitvah za opravljanje rejniške dejavnosti so imele rejnice popolno podporo s strani njihovih družin, samo rejnici G in H pa sta imeli podporo tudi s strani strokovne delavke na centru. Rejnica F pred vstopom otroka v družino ni bila opremljena s pomembnimi informacijami o otroku, ki ga je dobila v rejništvo. Prav tako ni dobila nasvetov glede načina vzgoje in postavljanja mej. Rejnici G in H sta dobili s strani strokovne delavke veliko podpore in pomoči preko telefonskih pogovorov, pogovorov na centru ter obiskov na domu. Obe rejnici sta bili opremljeni z vsemi informacijami, ki jih je center imel o otrocih. Strokovna delavka je rejnico G pred namestitvijo otroka vključila tudi v skupino rejníc in rejnícov ter jo napotila na usposabljanja.

Med procesom rejništva

Strokovne delavke med procesom rejništva kot oblike pomoči rejniškim družinam nudijo redne IPS-e, obiske na domu, vključitve rejniških družin v osebne socialnovarstvene storitve, obveščanja in napotitve na usposabljanja. Trudijo se, da so rejniškim družinam ves čas na razpolago za potrebno pomoč in podporo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi organizirata številna neformalna srečanja, kjer se rejniške družine med seboj spoznavajo, družijo in si izmenjavajo izkušnje. Na podlagi tega se rejniške družine medsebojno učijo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi za pristojne rejniške družine vsako leto organizirata tabor, ki se ga udeležijo tudi otroci v rejništvu. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem za rejniške družine organizira usposabljanja, kjer kot predavatelj povabi strokovne delavke iz drugih institucij. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi redno sodelujeta s strokovnimi delavkami na šolah in se vključujeta ter pomagata pri učnih težavah otrok. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem organizira IPS-e tudi na šolah. CSD Radlje ob Dravi organizira projekt Krepitev družin, ki traja štirinajst tednov. Rejnica E dobi podporo s strani strokovne delavke med procesom rejništva predvsem pri dogovarjanju glede stikov z matično družino, kjer upoštevajo njena opažanja, želje in mnenja. Rejnici E in F sta povedali, da kadar nastanejo problemi v odnosih z otroki, ne dobita podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru. Rejnica F pri delu z otrokom dobi največ pomoči in podpore s strani strokovne delavke iz Doma Antona Skale Maribor. Rejnici G in H dobita s strani strokovnih delavk veliko pomoči in podpore med procesom rejništva, predvsem pa strokovni delavki pomagata pri šolanju otrok in učnih težavah.

- Srečanja strokovnih delavk in rejniških družin

Pogostost srečanj strokovnih delavk z rejniškimi družinami je odvisna od potreb določene družine. Strokovne delavke se z rejniškimi družinami srečujejo predvsem v rednih IPS-ih in obiski rejniških družin na domu. Na domu jih obiščejo vsaj enkrat na leto. Kadar se pojavijo težave, so srečanja z rejniškimi družinami pogostejša. Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec ne čuti potrebe po pogostejših srečanjih, saj so pri njih vse rejniške družine sorodnice otrok. Ostale tri strokovne delavke si želijo, da bi bila srečanja z rejniškimi družinami pogostejša, saj bi lahko družine podprle tudi takrat, kadar ne bi bilo težav. Rejnice pa menijo, da ne potrebujejo pogostejših srečanj s strokovnimi delavkami. Srečanja rejnic G in H s strokovnima delavkama so pogostejša od srečanja z rejnicama E in F, saj se s strokovno delavko srečujeta tudi na neformalnih srečanjih ali znotraj usposabljanj. Znotraj srečanj se pogovarjajo predvsem o stikih in odnosih z matičnimi družinami, zdravstvenem stanju in počutju otrok, odraščanju in šolskem delu ter učnih težavah. Rejniške družine rešujejo sprotne težave in stiske s pomočjo strokovne delavke na srečanjih. Kadar ni težav, se na srečanjih pogovarjajo tudi o vsakodnevnih stvareh. Strokovne delavke na srečanjih vzpostavijo odkrit, zaupen odnos, kjer se rejniške družine počutijo varno in se zavedajo, da v procesu rejništva niso same, da se lahko kadar koli obrnejo na center po pomoč. Strokovne delavke na srečanjih skrbijo za sodelovanje, kjer so vsi udeleženi v delovnem odnosu sodelavci. Ustvarijo odprt prostor za pogovor, kjer z rejniškimi družinami soustvarjajo rešitve, ki so v korist otrok.

- Sodelovanje z drugimi institucijami

Strokovne delavke in rejniške družine največ sodelujejo z vzgojno-izobraževalnimi zavodi (s šolami in vrtci), zdravstvenimi ustanovami, kadar je treba pa tudi z ostalimi institucijami. Če je treba, strokovne delavke omenjene institucije povabijo k sodelovanju v IPS-e. Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd podpirata in pomagata rejniškim družinam posredno navezati stik z določeno institucijo. Obe strokovni delavki menita, da rejniške družine same sodelujejo z omenjenimi institucijami in pri tem ne potrebujejo pomoči. Hkrati rejnici E in F menita, da strokovni delavki premalo sodelujeta z drugimi institucijami. Menita, da pri vzpostavljanju stika z določeno institucijo nista deležni pomoči in podpore s strani strokovnih delavk. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi se v odnose rejniških družin z drugimi institucijami veliko vključujeta in skupaj sodelujejo. Če je treba, strokovni delavki spremljata rejniške družine do določene institucije.

- Vzpostavljanje in ohranjanje odnosov med otrokom in preostalimi člani rejniške družine

Strokovne delavke različno podpirajo in se vključujejo v odnose med otroki v rejništvu in preostalimi člani rejniške družine. Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec se v odnose ne vključuje, saj meni, da njena pomoč ni potrebna, saj so pri njih vse rejniške družine sorodnice otrok in se med seboj poznajo. Rejnica E je povedala, da pri namestitvi otrok v rejništvu in vzpostavljanju odnosov z ostalimi družinskimi člani v rejniški družini ni bilo podpore in pomoči s strani strokovne delavke. Ostale strokovne delavke že na začetku raziskujejo odnose znotraj rejniških družin, družine opremijo z informacijami o otrocih in so na razpolago za pomoč in podporo, če se pojavijo težave. Ves čas podpirajo sodelovanje otrok v rejništvu z ostalimi člani rejniške družine. Rejnica F je povedala, da je morala za odnose znotraj družine poskrbeti sama, saj ji strokovna delavka pri tem ni pomagala. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi pomagata in podpirata rejniške družine, da otroke v rejništvu sprejmejo enakovredno ostalim družinskim članom. Ves čas podpirata jasno in odprto komunikacijo znotraj rejniške družine.

- Sodelovanje med matično družino, otrokom in rejniško družino

Strokovne delavke podpirajo rejniške družine v sodelovanju z matično družino predvsem v IPS-ih. Strokovne delavke k sodelovanju v IPS-ih vedno povabijo tudi matične družine. Rejniško in matično družino podpirajo predvsem v medsebojnem sodelovanju in dogovarjanju, če družini to zmoreta. Pri tem sta strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi dodali, da sta glede dogovorov med matičnimi in rejniškimi družinami vedno seznanjeni. Strokovni delavki s CSD Dravograd in CSD Radlje ob Dravi ves čas poudarjata nujnost stikov med otroki in matičnimi družinami ter pomembnost upoštevanja otrokovih korenin. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi sta pri iskanju načinov povabil matičnim družinam k sodelovanju zelo vztrajni in skrbita za spoštljiv odnos med matičnimi in rejniškimi družinami. Obe strokovni delavki zahtevata, da so rejniške družine odprte za sodelovanje z matičnimi družinami. Rejniške družine ozaveščata, da je sodelovanje v korist otrok, in jih vabita na razna usposabljanja in skupna neformalna druženja. Rejnici E in F vidita podporo in pomoč strokovnih delavk pri dogovarjanju glede stikov znotraj IPS-ov, kjer se soustvarjajo rešitve v korist otrok in upoštevajo želje matične družine. Rejnica F je povedala, da se strokovna delavka v njene odnose z očetom otrok ne vključuje, z mamo otrok pa tako strokovna delavka kot tudi rejnica nimata stikov. Rejnica E je izpostavila, da center ob grožnjah očeta rejniški družini in otrokom ne ukrepa in da bi morala strokovna delavka pri sodelovanju z matično družino bolj gledati na otrokovo korist in pri dogovorih bolj upoštevati glas otrok.

- Usposabljanja

Rejniške družine se udeležujejo obveznih usposabljanj vsakih pet let. Obveznih usposabljanj se morajo udeležiti tudi rejniške družine, ki so sorodnice otrok. Prav tako mora tudi pristojni center za socialno delo enkrat letno organizirati usposabljanja za rejniške družine. Zaradi težav pri financiranju s strani države se centri v koroški regiji združijo in vsako leto eden izmed centrov organizira usposabljanje, ki se ga udeležijo vse rejniške družine v koroški regiji. Strokovne delavke redno obveščajo in napotujejo rejniške družine na usposabljanja. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem organizira veliko usposabljanj znotraj skupine rejnic in rejnikov, kjer kot predavateljke povabi strokovne delavke iz drugih institucij. Rejniške družine vključuje tudi v treninge starševstva. Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi vključi rejniške družine v štirinajsttedenski projekt Krepitev družin. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje pogosto spremljata rejniške družine na določena usposabljanja. Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd ne organizirata dodatnih usposabljanj za rejniške družine, pač pa družine le redno obveščata in napotujeta na obvezna usposabljanja.

Ob zaključevanju rejništva

Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec meni, da posebna podpora in pomoč rejniškim družinam ob zaključevanju rejništva ni potrebna, saj so pri njih vse rejniške družine sorodnice otrok in se tudi po zaključenem rejništvu vključujejo v vzgojo in varstvo otrok. Preostale strokovne delavke ob zaključevanju poskrbijo za korekten, primeren zaključek, kjer dajo rejniškim družinam možnost, da se lahko nanje kadar koli obrnejo po potrebno pomoč ali podporo. Strokovne delavke že med procesom rejništva otroke in rejniške družine postopoma pripravljajo na zaključevanje rejništva. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi nudita predvsem čustveno podporo otrokom in rejniškim družinam ter pomoč pri usmerjanju v nadaljnjem življenju. Prav tako podpirata tudi nadaljnje stike med rejniškimi družinami in otroki. Rejnica F je povedala, da z otrokom, ki ga je imela v rejništvu, nista dobila pomoči ob zaključevanju rejništva. Rejnica H je s strani strokovne delavke ob zaključevanju rejništva dobila veliko podpore, opogumljanja in svetovanja. Prav tako je strokovna delavka nudila čustveno podporo tudi otroku. Strokovne delavke se po zaključenih rejništvih z rejniškimi družinami uradno na centrih ne srečujejo več. Rejniške družine seznani, da lahko pri njih kadar koli poiščejo pomoč ali podporo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi po končanem rejništvu bolj ohranjata stike z družinami, ki so opravljale

rejniško dejavnost, in z otroki, ki so bili v rejništvu, kot strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd.

4.5.2 IPS - prednosti in težave oziroma ovire

IPS-i v koroški regiji potekajo različno, odvisno od posameznega centra za socialno delo. Strokovne delavke IPS-e skličejo na pol leta ali vsaj enkrat na leto. Če so prisotne težave, so IPS-i pogostejši. IPS-i po večini potekajo na centru, včasih tudi pri rejniški družini doma. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je povedala, da so pri njih IPS-i potekali tudi na domu matičnih družin. Strokovna delavka izvaja IPS-e tudi na šolah. Rejnice menijo, da so IPS-i dovolj pogosti, saj so s strokovno delavko redno v stikih. Rejnica F je izpostavila, da ni potrebe po pogostejših IPS-ih, saj dobita z otrokom veliko pomoči in podpore s strani strokovnih delavk iz Doma Antona Skale, kjer je otrok v varstvu čez teden. V IPS-ih se odpirajo predvsem teme o stikih in odnosih z matično družino, zdravstvenem stanju in počutju otrok, šolskem procesu dela in učnih težavah. Znotraj IPS-ov udeleženi sprotno rešujejo probleme.

- Prednosti

Vse sogovornice vidijo prednosti IPS-ov v srečanju in sodelovanju vseh pomembnih oseb za otroke. IPS-i rejniškim družinam omogočijo odprt prostor za pogovor, kjer lahko izpostavijo probleme, stiske, mnjenja, dileme, napredek, želje in se med seboj informirajo. Prednost vidijo tudi v sprotne in hitrem reševanju problemov. Udeleženi v IPS-ih soustvarjajo rešitve, ki so v korist otrok. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi vidita IPS-e kot podporo otroku, saj se v IPS-ih zberejo vse pomembne osebe za otroka.

- Težave oziroma ovire

Strokovne delavke in rejnice so kot težavo izpostavile predvsem oddaljenost in odsotnost matične družine. Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Ravne na Koroškem sta kot veliko težavo izpostavili sprotno zapisovanje zapisnika, saj tako težje sledita pogovoru. Rejnici E in F sta kot težavo izpostavili vedenje matične družine (prisotnost očeta pod vplivom alkohola, razburjenost mame). Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi je kot pogosto težavo v IPS-ih omenila, da ob razburjenosti matičnih staršev otrok občuti stisko in pogosto ščiti strokovno delavko pred negativnimi odzivi staršev.

Socialno delo znotraj IPS-ov poteka skozi osebno vodenje strokovne delavke in povezovanje vseh udeleženih v IPS-ih. Strokovna delavka skrbi za sodelovanje in upošteva glas vseh udeleženih. Znotraj IPS-ov udeleženi soustvarjajo rešitve, ki so v korist otrok. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je povedala, da na IPS-ih vedno popolnoma podpira in zaščiti otroka, saj ga v določenih trenutkih matična ali rejniška družina ne zmoreta. Rejnice so povedale, da jim je na IPS-ih v pomoč predvsem to, da lahko ubesedijo svoje želje, mnenja, informacije, napredek, pa tudi težave in dileme. Strokovne delavke znotraj IPS-ov slišijo in upoštevajo glas rejniške družine.

4.5.3 Kje rejniške družine potrebujejo več podpore in pomoči s strani strokovne delavke na centru in s strani drugih strokovnih delavk ter k čemu bi to prispevalo

Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec je povedala, da rejniške družine niso izrazile potrebe po dodatni podpori ali pomoči. Rejnica E, ki sodeluje s to strokovno delavko, pa je povedala, da bi potrebovala s strani strokovne delavke na centru več pomoči in podpore, predvsem več informiranja in pomoči pri usmerjanju, kdo ji lahko pomaga, ko imajo otroci težave. Rejnica je izpostavila tudi željo po bolj spoštljivem odnosu in po večjem razumevanju s strani strokovne delavke. Povedala je tudi, da bi strokovna delavka morala bolj pomagati očetu pri odvisnosti od alkohola in da bi morala pri dogovarjanju glede stikov z matično družino bolj gledati na otrokovo korist in upoštevati glas otrok. Rejnica si želi biti del srečanj rejniških družin, kjer bi se lahko povezala z drugimi rejniškimi družinami, med seboj bi si izmenjale svoje izkušnje in se tako medsebojno učile.

Preostale strokovne delavke so izpostavile, da bi vse rejniške družine potrebovale več usposabljanj in izobraževanj. Strokovna delavka s CSD Dravograd je poudarila, da bi bilo dobro, če bi se lahko rejniške družine vključevale v skupino rejnic in rejnikov. Rejnica F je povedala, da si tudi ona želi bolj spoštljivega odnosa s strani strokovne delavke, več informiranja o otroku in usmerjanja na področju zdravstvenega stanja otroka. Poudarila je tudi željo po podpori in pomoči pri otrokovih stiskah in travmah zaradi izkušnje spolnega nasilja. Po njenem mnenju bi morala strokovna delavka več pomagati matični družini in otrokom med procesom rejništva in tudi po končanem rejništvu. Tako kot rejnica E je tudi rejnica F izpostavila, da bi strokovna delavka morala bolj upoštevati glas otroka. Tudi rejnica F si želi

več srečanj rejniških družin. Strokovne delavke s CSD Ravne na Koroškem, CSD Dravograd in CSD Radlje ob Dravi menijo, da bi rejniške družine potrebovale več srečanj s strokovnimi delavkami, saj bi to pozitivno vplivalo na njihov odnos in bi rejniške družine bile podprte tudi takrat, kadar ne bi bilo težav. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je povedala, da bi bilo dobro, če bi se tudi otroci v rejništvu med seboj več srečevali in se povezovali. Rejnici G in H menita, da dobita s strani strokovnih delavk na centru dovolj podpore in pomoči.

Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec je povedala, da se na področju rejništva v sodelovanje vključijo vse potrebne institucije in rejniške družine z drugimi institucijami pri tem nimajo težav. Hkrati pa je rejnica E izpostavila, da potrebuje več pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk, predvsem je potrebna strokovno pomoč pri vedenjskih težavah otrok. Rejnica potrebuje več podpore in krepitev moči ter več usposabljanja. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je povedala, da bi moral obstajati strokovni tim, v katerem bi sodelovale strokovne delavke (pedopsihiatrinje, psihoterapevtke, psihologinje itd.) in nudile podporo ter pomoč rejniškim družinam. Tako bi rejniške družine dobile pomoč na enem mestu in razvil bi se celosten pogled na rejništvo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi sta poudarili, da bi se v sodelovanje morali pogosteje vključevati vzgojno-izobraževalni zavodi in zdravstvene ustanove. Po njunem mnenju je potrebno večje razumevanje in večja občutljivost v odnosu do rejniških družin s strani strokovnih delavk iz omenjenih institucij. Strokovna delavka s CSD Dravograd je tudi povedala, da bi se v sodelovanje morale več vključevati psihologinje, psihoterapevtke in pedopsihiatrinje. Rejnica F je povedala, da dobi dovolj podpore in pomoči s strani strokovnih delavk iz Doma Antona Skale, prav tako je sama zelo aktivna in se vključuje v razna društva. Rejnica G je omenila, da trenutno ne potrebuje več podpore in pomoči s strani drugih strokovnih delavk. Rejnica H je izpostavila, da si želi več razumevanja in občutljivosti v odnosu s strani strokovnih delavk, ki delajo na šoli. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem meni, da se na rejništvo še vedno ne gleda kot na celosten projekt. S strani države je premalo razumevanja in spoštovanja družin, ki opravljajo rejniško dejavnost. Prav tako meni, da bi bilo treba vključiti več izkustvenega učenja in pri pisanju zakonodaje bolj upoštevati družine, ki imajo izkušnje z opravljanjem rejniške dejavnosti. To bi prispevalo k temu, da bi rejniške družine dobile pravo pomoč, ki jo potrebujejo. Strokovna delavka je opozorila, da so potrebni procesi pomoči in podpore otrokom po končanem rejništvu, saj se v praksi preveliko krat zgodi, da po končanem rejništvu otroci pristanejo »na cesti«, brez ustrezne podpore in pomoči. Strokovna delavka bi pri delu potrebovala več usposabljanja in timskega dela. Želi si, da bi lahko delala v paru. Strokovna

delavka s CSD Radlje ob Dravi je opozorila, da je treba vsem rejniškim družinam omogočiti enakovreden dostop do različnih oblik pomoči. Pri tem je dodala, da na njihovem območju primanjkuje oblik pomoči, predvsem rejniške družine potrebujejo več usposabljanja. Strokovna delavka pri svojem delu potrebuje več timskega dela in usposabljanja.

5 RAZPRAVA

V tem poglavju povzemam glavne ugotovitve glede raziskovalnih vprašanj in o njih razpravljam.

Rejniške družine so dragocene sodelavke centrov za socialno delo in imajo v procesu rejništva pomembno vlogo soustvarjalk opore otroku, ki jim je zaupan v vzgojo in varstvo. Kot sodelavke morajo imeti znanje, da omogočijo otrokom dobre izkušnje in ga znajo socialno okrepiti (Čačinovič Vogrinčič 2008: 110). Ker je oseba ali družina, ki izvaja rejniško dejavnost, dragocena sodelavka, je pomembna odgovornost strokovnih delavk ta, da v delovnem odnosu rejniškim družinam nudijo ustrezno podporo in pomoč. **Prav zato se je prvo raziskovalno vprašanje nanašalo na podporo in pomoč rejniškim družinam pred namestitvijo otrok, med procesom rejništva in ob zaključevanju rejništva.**

Rejniške družine potrebujejo že pred vstopom otrok veliko pomoči in informiranja s strani strokovnih delavk, da se lahko usposobijo za prihod otrok v družine. Pri izbiri rejniške družine je bistvenega pomena, da je izbrana rejniška družina čim bliže otrokovemu domu. Tako imajo starši manj težav s prevozom in stroški, to pa ima pomembno vlogo pri ohranjanju vezi otroka s starši (Zakšek 2006/2007: 17). Tudi strokovne delavke v koroški regiji se trudijo poiskati ustrezno rejniško družino v svojem okolju, a so hkrati izpostavile problem, da v koroški regiji primanjkuje rejniških družin. Iz tega razloga so strokovne delavke v določenih primerih primorane otroke namestiti tudi izven njihovega okolja. Pri vprašanjih glede nudenja podpore in pomoči pred namestitvijo otrok v rejniške družine sem na podlagi odgovorov ugotovila, da je vsem strokovnim delavkam skupno to, da se trudijo biti ves čas na razpolago rejniškim družinam za pomoč in podporo.

Glede na odgovore je razvidno, da rejniške družine v koroški regiji pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti ter pred namestitvijo otrok niso deležne enakih procesov podpore in pomoči s strani strokovnih delavk. Pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti so vse štiri rejnice imele popolno podporo svojih družin, podporo s strani strokovne delavke na centru pa sta imeli le rejnici s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi. Ugotovila sem, da rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi, pred namestitvijo otrok dobijo več podpore in pomoči, kot rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi rejniške družine večkrat obiščeta in se trudita, da družine

opremita s čim več pomembnimi informacijami o otrocih, njihovem načinu vedenja in komuniciranja ter o njihovi življenjski izkušnji. Pri pripravi otrok in rejniških družin na rejništvo, se mi zdi pomembno, da strokovni delavki skrbita, da otroci pred namestitvijo spoznajo rejniško družino, hkrati pa otroke opremita s čim več informacijami o rejniških družinah. Obe strokovni delavki menita, da se morajo otroci v rejniških družinah počutiti dobro in sprejeto ter se z rejniškimi družinami ujeti. Menim, da je pomembna tudi spodbuda otroku, da izrazi svoje želje in mnenja glede rejniške družine. Pri tem je treba ustvariti pogoje, kjer se otrok počuti varnega, da o tem spregovori. K občutku varnosti pripomorejo odprta komunikacija, jasnost v pravilih in pričakovanjih, prijetna interakcija in paleta izražanja čustev ter empatični odgovori (Tomec in Hudobivnik 2012: 71).

Čeprav sta strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd povedali, da menita, da pred namestitvijo otrok v rejniške družine opremita s pomembnimi informacijami o otrocih, sta rejnici, ki spadata pod pristojnost teh dveh centrov, povedali, da ju strokovni delavki pred namestitvijo otrok nista dovolj dobro opremili s pomembnimi informacijami o otrocih. Prav tako sta rejnici izpostavili, da strokovni delavki nista podprli otrok pri vzpostavljanju odnosov s preostalimi člani rejniške družine. Otrok v rejništvu potrebuje za življenje z rejniško družino veliko raziskovalnih pogovorov, da bi mu družina postala dovolj razvidna in bi se lahko v njej znašel. Rejniška družina mora ob podpori strokovne delavke otroka učiti o njem in o sebi. Prav tako je potrebno zavedanje, da je potreben čas za raziskovanje in učenje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 106).

Pomembno je, da imata tako rejniška družina kot tudi otrok ob prihodu v rejništvo dovolj podpore in pomoči pri vzpostavljanju medsebojnih odnosov. Nasprotno pa meni strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec, saj meni, da rejniške družine pri vzpostavljanju odnosov z otroki, ki pridejo v rejništvo, ne potrebujejo pomoči, saj so pri njih vse rejniške družine sorodnice otrok. Meni tudi, da je dovolj, da se med procesom rejništva z rejniškimi družinami sreča le enkrat do dvakrat na leto. Strokovna delavka prav tako ne čuti potrebe po pogostejših obiskih rejniške družine, saj meni, da je dom privatno življenje rejniških družin, kjer imajo svojo zasebnost. Nad odgovori strokovne delavke sem bila presenečena, saj menim, da je kljub temu, da so rejniške družine sorodnice otrok, pomembno, da dobijo s strani strokovne delavke dovolj podpore in pomoči ter jih strokovna delavka pripravi na vstop otroka v družino. Prav to, da so rejnice sorodnice otrok, bi morale strokovni delavki predstavljati izziv pri delu v procesih podpore in pomoči, saj se v praksi prevečkrat zgodi, da rejnice sorodnice nimajo prave predstave o izvajanju rejniške dejavnosti. Za rejnice sorodnice bi se lahko oblikovala posebna

srečanja, kjer bi strokovna delavka rejniško družino podpirala predvsem pri specifičnih težavah in potrebah. Tako bi se na srečanja lahko razpravljalo o dilemah in težavah, ki se pojavljajo v odnosu z otrokom sorodnikom in z ostalimi sorodniki. Menim, da bi strokovna delavka morala rejnico usmerjati tudi v različne skupnostne oblike dela, kjer bi družina z izkustvenim učenjem in izmenjavo izkušenj drugih rejniških družin pridobila nova znanja. Tako bi se lahko povezala tudi z drugimi rejniškimi družinami, ki niso sorodnice otrok. Strokovna delavka bi se morala zavedati, da je ona odgovorna za ustvarjanje pogojev za otrokovo pozitivno izkušnjo rejništva. Otrokova izkušnja pred namestitvijo v rejniško družino ima pomembno vlogo pri otrokovih nadaljnjih odnosih, čustvih in vedenjskih vzorcih v rejniški družini. Prav zato je pomembno, da sta tako otrok kot tudi rejniška družina deležna dovolj podpore in pomoči s strani strokovnih delavk že pred namestitvijo otroka v rejniško družino (Simms *et al.* 2000: 911). Glede na odgovore menim, da bi bilo treba posvetiti več časa pripravi otroka na rejništvo in pripravi rejniške družine na sprejem otroka. Prav tako bi se IPS-i morali izvajati že pred vstopom otrok v rejništvo.

Pri raziskovanju, kakšne oblike pomoči in podpore rejniškim družinam nudijo strokovne delavke med procesom rejništva, sem dobila različne odgovore. Kljub skupnim oblikam pomoči, kot so redni IPS-i, obiski na domu rejniške družine, vključevanje rejniških družin v socialnovarstvene storitve in redna obveščanja ter napotitve na usposabljanja, se strokovne delavke trudijo, da so vsem rejniškim družinam ves čas na razpolago za podporo in pomoč. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi nudita podporo in pomoč rejniškim družinam tudi na raznih neformalnih srečanjih. Tudi sama se pridružujem mnenju strokovnih delavk, ki menita, da je tabor odlična izkušnja za otroke v rejništvu, saj se med seboj spoznajo, družijo in se krepijo. Hkrati pa lahko otroci na teh taborih lažje izražajo svoja čustva in si oblikujejo pozitivno samopodobo, strokovni delavki pa skrbita tudi za njihovo dobro počutje.

Ker so rejniške družine sodelavke v projektu rejništva, je pomembno, da imajo omogočeno kontinuirano izobraževanje, ki pa poleg znanja za delo z otroki v družini obsega tudi znanje za sodelovanje v socialnem delu in za prispevek v individualni projektni skupini (Rakar *et al.* 2010: 75). Za rejniške družine je pomembno, da imajo stalno podporo in možnost stalnega izobraževanja ter samoizobraževanja. Pomembno se mi zdi izpostaviti to, da strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem organizira veliko usposabljanj za rejniške družine znotraj skupine rejnic in rejnikov, kjer kot predavatelj povabi strokovne delavke iz drugih institucij. Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi otroke v rejništvu in rejniške družine vključi v projekt Krepitev

družin. Znotraj tega projekta strokovna delavka podpira rejniške družine v pogovorih o komunikaciji, postavljanju mej in pravil. To, da strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi nudita toliko podpore in pomoči rejniškim družinam in tudi otrokom v rejništvu, se mi zdi pomembno, saj je v procesu rejništva potrebno medsebojno sodelovanje in nadzor pri skrbi za otroka ter skupno soustvarjanje najboljše možne rešitve za otroka. Otroci v rejniškem sistemu potrebuje varnost, stabilnost, ljubezen in močan občutek pripadnosti ter identitete. Osrednjo vlogo pri tem imajo rejniške družine, ki morajo imeti strokovno podporo, da lahko vse to zmorejo (Brown, Sebba, Luke 2014: 7).

Rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi, so s strani strokovnih delavk deležne več usposabljanj in tudi več pomoči in podpore pri usposabljanjih, kot rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd. Strokovni delavki večkrat spremljata rejniške družine na usposabljanja, medtem ko rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, dobijo podporo in pomoč le skozi redna obveščanja in napotitve na usposabljanja. Prav tako sta rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, izpostavili, da ne dobijo potrebne pomoči oziroma podpore, kadar jo potrebuje. Rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Slovenj Gradec, je povedala, da ne dobi pomoči oziroma podpore, kadar prosi strokovno delavko za pomoč otrokom pri vedenjskih težavah. V procesu rejništva je treba iskati rešitve, ki so v otrokovo korist, zato menim, da bi strokovna delavka morala rejnico usmeriti, kam naj se obrne po pomoč, če te pomoči otrokom in rejniški družini sama ne zmore nuditi. Prav tako je tudi rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Dravograd, povedala, da s strani strokovne delavke ni dobila ustrezne pomoči pri varstvu otroka, ko je bila v bolnišnici zaradi operacije. Strokovna delavka je kot pomoč ponudila krizni center, vendar otrok tam ni želel biti. Menim, da strokovna delavka pri iskanju ustrezne rešitve ni upoštevala glasu otroka (torej tudi njegovih potreb in želje, da si ne želi v krizni center). Pri delu z otrokom se pogosto srečamo z njegovo stisko in nemočjo, ko skuša povedati svoje mnenje, a njegov glas ni slišan. V takšnih primerih otrok pogosto ni opremljen z ustreznimi informacijami, ni vključen v reševanje problema, ne upošteva se drugačnost njegovega čutenja in doživetja stvarnosti. Prav zato se pogosto glas otroka presliši ali se ne razume na pravi način (Jenkole 2008: 35). Pri procesih podpore in pomoči rejniški družini je zelo pomembno, da strokovna delavka ustvari in vzdržuje tudi prostor za glas otroka, ki je slišan in upoštevan. Upoštevanje perspektive otroka in njegovega glasu bi moralo biti ključno vodilo v sistemu rejništva.

Ob vprašanju, koliko podpore in pomoči dobijo rejniške družine med procesom rejništva, sem sogovornice vprašala tudi, kako pogosta so srečanja strokovnih delavk in rejniških družin. Tu sem dobila odgovore, da je pogostost srečanj strokovnih delavk in rejniških družin odvisna od potreb v družini. Kadar so prisotne težave, so srečanja pogostejša. Srečanja potekajo predvsem v okviru rednih IPS-ov in z obiski rejniških družin na domu. V procesu rejništva je pomembno, da so IPS-i redni in pogosti, saj se znotraj IPS-ov soustvarjajo projekti pomoči, ki zahtevajo pogovore in nove dogovore v procesih, ki tečejo iz meseca v mesec (Čačinovič Vogrinčič 2008: 101). Menim, da bi tudi v zakonodaji moralo biti navedeno, da bi se IPS-i morali sestajati najmanj enkrat mesečno ali vsaj vsake tri mesece. Sedanje določilo, da se IPS sestane vsaj enkrat letno, po mojem mnenju ne zadostuje za kontinuirano delo na področju rejništva. Srečanja strokovnih delavk s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi so z rejniškimi družinami pogostejša, saj se z njimi srečujeta tudi na neformalnih srečanjih. Ker je oseba ali družina, ki izvaja rejniško dejavnost, dragocena sodelavka, je pomembna odgovornost strokovnih delavk ta, da se rejniškim družinam pridružijo, vzpostavijo in vzdržujejo odprt prostor za pogovor ter jim nudijo ustrezno podporo in pomoč. Pomembno je medsebojno sodelovanje in nadzor pri skrbi za otroka ter skupno soustvarjanje najboljših možnih rešitev za otroka. Ugotovila sem, da strokovne delavke na srečanjih skrbijo za sodelovanje, kjer so vsi udeleženi v delovnem odnosu sodelavci. Strokovne delavke ustvarijo odprt prostor za pogovor, kjer lahko rejnice izrazijo svoje stiske, težave, dileme, mnenja, napredke itd. V sodelovanju vedno soustvarjajo rešitve, ki so v korist otrok.

Pri vprašanju glede nudenja podpore in pomoči rejniškim družinam med procesom rejništva me je zanimalo tudi, koliko podpore dobijo rejniške družine pri sodelovanju z drugimi institucijami. Tu sem dobila odgovor, da strokovne delavke, kadar je treba, določene institucije povabijo v IPS-e. V procesu rejništva je pomembno, da se vključijo vse strokovne delavke, ki so potrebne v izvirnem delovnem projektu pomoči. Pomembna naloga strokovne delavke je, da udeležene povabi v socialnodelovni način dela, ki je za marsikatero strokovno delavko nov način dela. Strokovna delavka na področju rejništva mora znati vzpostaviti in varovati delovni odnos, saj otrok in rejniška družina potrebujeta delež povabljenega sodelavke ter njegov prispevek k soustvarjanju rešitve (Čačinovič Vogrinčič 2008: 103). S strani strokovnih delavk sem dobila različne odgovore glede vključevanja v sodelovanje rejniških družin z drugimi institucijami. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi se veliko vključujeta in sodelujeta s potrebnimi institucijami, prav tako večkrat spremljata rejniške družine pri sodelovanju z določeno institucijo. Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd

podpirata rejniške družine predvsem kot posrednici, saj pomagata navezati stik z določeno institucijo. Hkrati pa rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd menita, da strokovni delavki premalo sodelujeta z drugimi institucijami, in v večini sami navežeta stike z institucijami. Pri tem ne dobita potrebne podpore in pomoči.

Pri raziskovanju me je zanimalo tudi, koliko podpore in pomoči nudijo strokovne delavke pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov otrok v rejništvu s preostalimi člani rejniške družine, saj se mi zdi pomembno, da strokovni delavki raziskujeta odnose med otrokom v rejništvu in člani celotne rejniške družine in nudita pomoč ter podporo pri težavah v odnosih. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi se v odnose veliko vključujeta, se tudi veliko pogovarjata z vsemi člani rejniške skupine in skrbita, da rejniška družina otroke v rejništvu sprejme enakovredno ostalim družinskim članom. Tudi od rejnic zahtevata, da raziščeta odnose znotraj družine in otroke v rejništvu podpreta, medtem ko strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec meni, da vključitev v otrokove odnose s preostalimi družinskimi člani ni potrebna, saj so pri njih vse rejniške družine sorodnice otrok in se med seboj poznajo. Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, sta morali sami poskrbeti za odnose med otroki v rejništvu in preostalimi člani rejniške družine. Nad temi odgovori sem bila presenečena, saj je pomembna odgovornost strokovne delavke ta, da otroku najde družino, v kateri bo otrok pridobil pozitivno družinsko izkušnjo (Rakar *et al.* 2010: 6). Prav zato mora strokovna delavka raziskati odnose znotraj rejniške družine, hkrati pa tudi otrok potrebuje veliko raziskovalnih pogovorov za življenje z rejniško družino, da bi mu družina postala dovolj razvidna in bi se lahko v njej znašel.

V procesu rejništva je sodelovanje rejniške in matične družine za otroka zelo pomembno, saj mu obe družini predstavljata pomemben sistem, v katerem otrok, ki je v stiski in ima težave išče podporo in pomoč. Dragocena naloga strokovne delavke je varovati in krepiti otroka v položaju z in med dvema družinama. To pomeni, da je delo v rejništvu delo s sistemom, ki zajame vse udeležene v projektu rejništva: matično družino, rejniško družino in strokovno delavko, ki je odgovorna za varovanje rejniškega projekta za vsakega otroka (Rakar *et al.* 2010: 64). Iz tega razloga sem raziskovala tudi, kako strokovne delavke podpirajo sodelovanje rejniške družine z matično družino. Ugotovila sem, da jih podpirajo znotraj IPS-ov, kjer se dogovarjajo glede stikov in odnosov z matičnimi družinami.

V sodelovanje v IPS-e strokovne delavke vedno povabijo tudi matične družine. Strokovne delavke podpirajo rejniško in matično družino pri medsebojnem sodelovanju in dogovarjanju, če družini to zmoreta. Zdi se mi pomembno, da se strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem

in CSD Radlje ob Dravi veliko vključujeta v sodelovanje med matičnimi in rejniškimi družinami in sta pri iskanju povabil matičnih družin k sodelovanju zelo vztrajni ter si prizadevata za spoštljiv odnos med matičnimi in rejniškimi družinami. Strokovni delavki tudi povabita matične družine na usposabljanja in razna neformalna druženja. Vključevanje matične družine v sodelovanje in skrb za sodelovanje med matično in rejniško družino se mi zdita pomembna, saj je treba vzpostaviti sodelovanje med vsemi udeleženi v rejniškem sistemu na način delovnega odnosa, ki omogoča soustvarjanje sprememb in podpore otroku, tako da vsi prispevajo svoj delež in s tem soustvarjajo boljše pogoje za sodelovanje in življenje (Čačinovič Vogrinčič 2005). Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd pa se v sodelovanje med rejniško in matično družino manj vključujeta. Iz odgovorov rejnic, ki spadata pod pristojnost teh dveh centrov, sem razbrala, da rejnici dobijo podporo in pomoč strokovnih delavk le pri dogovarjanju glede stikov znotraj IPS-ov, kjer se soustvarjajo rešitve v korist otrok in upoštevajo želje matične družine. Menim, da bi strokovni delavki morali bolj raziskovati odnose med matičnimi in rejniškimi družinami ter podpirati medsebojno sodelovanje, saj je za otroke pomembno, da rejniške družine dojemajo kot komplementarne matičnim družinam. Spoštovati morajo izvor otrok, njihovo preteklost, njihove odnose do matičnih družin in jim dati možnost, da o matičnih družinah spregovorijo, saj preteklih izkušenj otrok ni mogoče izbrisati (Cvetko *et al.* 2011: 254).

Zanimalo me je tudi, koliko podpore in pomoči dobijo rejniške družine ob zaključevanju rejništva, saj se mora zaključek rejništva izvesti na način, da bo otrok odšel z dobrimi občutki, brez strahu in v dobrih odnosih z rejniško družino (Mali 2012). Presenečena sem bila nad odgovori strokovne delavke s CSD Slovenj Gradec, ko je povedala, da ob zaključevanju rejništva ne nudi posebne podpore in pomoči otrokom in rejniškim družinam, saj so pri njih vse rejniške družine sorodnice otrok in se rejniške družine tudi po zaključenem rejništvu vključujejo v vzgojo in varstvo. Menim namreč, da tako rejniška družina kot tudi otrok na poti osamosvajanja ali vrnitve nazaj v matično družino potrebuje veliko podpore in pomoči in to je treba zastaviti kot delovni projekt pomoči. Ostale tri strokovne delavke poskrbijo za korekten, primeren zaključek, kjer dajo rejniškim družinam vedeti, da se lahko nanje kadar koli obrnejo po potrebno pomoč ali podporo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi nudijo rejniškim družinam in otrokom predvsem čustveno podporo in pomoč pri nadaljnjem življenju. Pomembno se mi zdi, da strokovni delavki podpirata tudi nadaljnje stike med rejniškimi družinami in otroki ter otrokom pomagata pri nadaljnjem življenju.

Strokovne delavke se po zaključenih rejništvih z rejniškimi družinami uradno na centru ne srečujejo več. Vse strokovne delavke ob zaključevanju rejništva obvestijo rejniške družine in otroke, da lahko kadar koli poiščejo potrebno pomoč ali podporo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi imata z rejniškimi družinami, ki so opravljale rejniško dejavnost, in z otroki, ki so bili v rejništvu, več stikov kot strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd. Menim, da bi rejniške družine in otroci po zaključenem rejništvu potrebovali več podpore in pomoči s strani strokovnih delavk. Dostopne bi morale biti določene oblike pomoči za otroke, ki so s polnoletnostjo oziroma s končanim šolanjem zaključili rejništvo. Za te otroke se v praksi premalokrat ustrezno poskrbi, pogosto so prepuščeni sami sebi, brez ustrezne podpore in pomoči. Vstop v odraslost je še posebej težaven za otroka v rejništvu, saj je njegova prihodnost negotova. Veliko mladostnikov ob zaključevanju rejništva nima urejenega bivališča in prihodka. Nekateri mladostniki zaradi travmatičnih doživetij v otroštvu in čustvene prizadetosti niso sposobni samostojno zaživeti. Za mladostnike, ki po končanem rejništvu nimajo na razpolago nobene pomoči, postane življenje naenkrat veliko težje (Mali 2012: 142). Prav zato ti mladostniki potrebujejo več podpore in pomoči ter usmerjanja v nadaljnjem življenju.

Drugo raziskovalno vprašanje se je navezovalo predvsem na IPS-e. Ker je IPS sistem, ki omogoči celostno socialno delo na področju rejništva, kjer strokovne delavke soustvarjajo delovni odnos z vsemi udeleženi v rejništvu – z matično družino, rejniško družino in otrokom, hkrati pa je IPS tudi prostor sodelovanja, raziskovanja, dogovarjanja in iskanja skupnih rešitev, sem raziskovala, **kje strokovne delavke in rejniške družine vidijo prednosti in s katerimi težavami oziroma ovirami se srečujejo v IPS-ih.** Pri tem raziskovalnem vprašanju so si bili odgovori sogovornic podobni, saj vse strokovne delavke in rejnice vidijo prednosti IPS-ov v tem, da se srečajo in sodelujejo vse pomembne osebe za otroka. IPS-e vidijo kot odprt prostor za pogovor, kjer lahko izpostavijo probleme, stiske, mnenja, dileme in se med seboj informirajo. Prednost vidijo tudi v sprotne in hitrem reševanju problemov. Znotraj IPS-ov se vedno soustvarjajo rešitve, ki so v korist otroka. Strokovne delavke ustvarijo prostor za sodelovanje, kjer imajo rejniške družine občutek varnosti in občutek, da so sodelavke strokovnih delavk v procesu rejništva. Glede na odgovore rejnic in strokovnih delavk sem razbrala, da IPS-i udeleženi v procesu rejništva resnično omogočajo odprt, varen prostor, kjer se soustvarjajo izvirni delovni projekti pomoči.

Kot pomembno težavo, s katerimi se v IPS-ih srečuje večina sogovornic, bi izpostavila predvsem oddaljenost matične družine, saj se posledično matične družine ne odzovejo oziroma

ne udeležijo IPS-ov. Iz odgovorov strokovnih delavk s CSD Slovenj Gradec in CSD Ravne na Koroškem je bilo možno razbrati, da jima veliko težavo predstavlja sprotno zapisovanje zapisnika, saj tako težje sledita pogovoru. Prav tako sem iz odgovorov vseh strokovnih delavk razbrala, da so pri svojem delu preobremenjene in potrebujejo več časa za delo z ljudmi. Menim, da bi na občutljivih področjih socialnega dela, kot je rejništvo, bilo treba delati v paru. Tako bi bile strokovne delavke manj obremenjene in bi lahko nudile kakovostnejše procese podpore in pomoči.

Ker je pomembno, da imajo rejniške družine stalno podporo, možnost stalnega izobraževanja in samoizobraževanja ter jim IPS-i predstavlja tudi pomembno obliko pomoči in podpore, sem raziskovala tudi, kako poteka socialno delo znotraj IPS-ov. IPS-i namreč v sistemu rejništva predstavljajo tudi pomembno obliko pomoči, kjer imajo rejniške družine stalno podporo, ustrezno strokovno znanje in možnost stalnega izobraževanja ter samoizobraževanja. Rejniška družina dobi znotraj IPS-ov sogovornike za podporo in pomoč otroku, pridobi nova znanja za reševanje otrokovih stisk in varen prostor za sodelovanje (Škerlj 2012: 127). Iz odgovorov rejnic sem razbrala, da dobijo podporo na IPS-ih s strani strokovne delavke tako, da se strokovna delavka zanima za njihove želje, mnenja, informacije, napredek pa tudi težave in dileme. To se mi zdi pomembno, saj rejniške družine morajo pridobiti dodatna znanja, podporo in spodbude v svojih prizadevanjih, da bi čim uspešneje lahko pomagale otrokom pri zadovoljevanju njihovih potreb. Rejnice vidijo IPS-e kot odprt prostor, kjer se sliši in upošteva glas rejniških družin. Strokovne delavke vidijo svojo pomembno odgovornost v osebнем vodenju pogovora v smeri rešitev in v povezovanju vseh udeležениh v procesu rejništva. Strokovne delavke v IPS-ih predvsem nudijo podporo pri dogovorih glede stikov in sodelovanja med matično in rejniško družino. Menim, da je zelo pomembno, da se znotraj sodelovanja v IPS-ih sliši glas vseh udeležениh. Strokovna delavka to omogoči predvsem skozi osebno vodenje pogovora, kjer uporablja jezik socialnega dela. Jezik socialnega dela je pozitiven, spoštljiv, varuje enkratnost in dostojanstvo človeka. Ne ocenjuje, ne stigmatizira, ne obsoja, ne poučuje, ne razvrednoti. V jeziku, ki omogoči in varuje soustvarjanje, je uporabnik ekspert iz izkušenj, udeležen v problemu in rešitvi, sogovornik, sopotnik, sodelavec (Čačinovič Vogrinčič 2003: 243). V procesu rejništva je pomembno, da se skozi procese podpore in pomoči sodeluje tudi z rejniškimi družinami.

Pri raziskovalnem vprašanju, kje rejniške družine potrebujejo s strani strokovne delavke in drugih strokovnih delavk več pomoči, sem dobila zelo različne odgovore. Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec meni, da rejniške družine ne potrebujejo več podpore in pomoči.

Povedala je tudi, da se v sodelovanje vključijo vse druge pomembne strokovne delavke iz različnih institucij. Omenila je, da je le ena rejnica izrazila potrebo po pogostejših usposabljanjih, a žal ji pri tem ni zmogla pomagati. Nad tem odgovorom strokovne delavke sem bila presenečena, saj menim, da bi strokovna delavka morala poiskati ustrezno izobraževanje za rejnico. Mogoče bi jo lahko vključila tudi na izobraževanja, ki jih organizira strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem. S strani rejnice, ki spada pod pristojnost CSD Slovenj Gradec, sem dobila drugačne odgovore, kot jih je podala strokovna delavka s tega CSD-ja. Iz odgovorov rejnice sem razbrala, da potrebuje s strani strokovne delavke na centru veliko pomoči in podpore, predvsem več informiranja in usmerjanja glede pomoči za otroke pri vedenjskih težavah. Prav tako potrebuje tudi več usposabljanja. Rejnica si želi s strani strokovne delavke bolj spoštljivega odnosa in več razumevanja. Želi si tudi srečanja rejniških družin, kjer bi se lahko povezala z drugimi rejniškimi družinami, med seboj bi si izmenjale svoje izkušnje in se tako izkustveno učile. Rejnica potrebuje več podpore in strokovne pomoči tudi s strani drugih strokovnih delavk.

Strokovne delavke menijo, da rejniške družine potrebujejo predvsem več usposabljanj in izobraževanj. Menim, da bi bilo treba zakonsko določiti obvezna izobraževanja najmanj enkrat letno, kjer bi bila na voljo širša izbira vsebin, ki bi izhajale iz potreb in želja rejniških družin. Prav tako strokovne delavke menijo, da bi rejniške družine potrebovale več srečanj s strokovnimi delavkami, saj bi to pozitivno vplivalo na njihov odnos in bi dobile podporo tudi takrat, kadar ne bi bilo težav. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je povedala, da bi bilo dobro, če bi se tudi otroci v rejništvu med seboj več srečavali in se povezovali. Menim, da bi bila skupna izobraževanja za vse vključene v rejniškem sistemu pomembna oblika pomoči. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je omenila, da bi v procesih podpore in pomoči rejniškim družinam moral obstajati strokovni tim, kjer bi bile vključene strokovne delavke, ki so pomembne v procesu rejništva (pedopsihiatrinje, psihoterapevtke, psihologinje itd.). Tako bi rejniška družina dobila pomoč na enem mestu in bi se razvila celostni pogled ter celostno iskanje rešitev na področju rejništva. Osebnostno se strinjam s predlogom strokovne delavke, saj se v praksi prevečkrat zgodi, da rejniškim družinam pomaga več strokovnih delavk, kjer vsaka pomaga tako kot zna in zmora, primanjkuje pa celosten pogled na problem in iskanje najboljših možnih rešitev.

Treba bi bilo tudi bolj podpirati skupine rejnikov in rejnic, saj nekateri centri te skupine imajo, medtem ko drugi ne. Z vključenostjo vseh rejniških družin v skupine rejnikov in rejnic bi se povečala podpora pri izmenjavi izkušenj, učenju in samoizobraževanju. Menim, da bi se morale

strokovne delavke na področju rejništva v koroški regiji med seboj bolj povezati in sodelovati ter skupaj načrtovati procese podpore in pomoči rejniškim družinam. Tako bi se lahko rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Dravograd in CSD Slovenj Gradec, udeležile izobraževanj znotraj skupine rejnic in rejnikov na CSD Ravne na Koroškem. To bi prispevalo k temu, da bi vse rejniške družine v koroški regiji imele enak dostop do pomoči in podpore.

Tudi sama se pridružujem mnenju strokovnih delavk in rejnic, da bi se v sodelovanju na področju rejništva morale več vključevati strokovne delavke iz vzgojno-izobraževalnih zavodov (predvsem iz šol in vrtcev) ter zdravstvenih ustanov. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem in rejnica ter strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi so izpostavile, da je potrebno več razumevanja in več občutljivosti v odnosih strokovnih delavk do rejniških družin. S tem se strinjam, saj sem skozi študijsko prakso opazila, da imajo določene strokovne delavke (sploh na šolah) premalo razumevanja za rejništvo, otroke v rejništvu in rejniške družine ter premalo znanja, kako pomagati otrokom v rejništvu. Tako pogosto prav strokovne delavke na različnih institucijah pripomorejo k stigmatiziranju otrok v rejništvu in njihovim občutkom manjvrednosti. Ugotovila sem, da v koroški regiji bistveno primanjkuje drugih strokovnih delavk (predvsem pedopsihiatrinj in psihologinj), ki bi lahko nudile kakovostne procese pomoči rejniškim družinam, otrokom v rejništvu in tudi matičnim družinam.

6 SKLEPI

Ključne ugotovitve, pridobljene iz intervjujev s strokovnimi delavkami, so:

- V koroški regiji primanjkuje rejniških družin.
- Strokovne delavke pred namestitvijo otrok v rejniške družine opravijo z družinami pogovore, jih obiščejo na domu in jih opremijo s pomembnimi informacijami o otrocih ter si ogledajo bivalne prostore.
- Strokovne delavke se trudijo, da so ves čas odzivne in na razpolago za pomoč in podporo rejniškim družinam.
- Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi nudita rejniškim družinam več podpore in pomoči pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti te pred namestitvijo otrok. Strokovni delavki iz omenjenih centrov večkrat obiščeta rejniške družine in jih opremita s pomembnimi informacijami o otrocih. Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi podpira rejniške družine tako, da skupaj z njimi izdelata individualne načrte za otroke ter pomaga oblikovati strategije pristopa do otrok. To pripomore k zmanjševanju stiske otroka in rejniške družine ob spoznavanju.
- Strokovne delavke med procesom rejništva kot oblike pomoči nudijo redne IPS-e, obiske na domu, telefonske pogovore, rejniške družine vključijo v osebne socialnovarstvene storitve, jih redno obveščanja in napotujejo na usposabljanja.
- Rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi, dobijo več oblik podpore in pomoči med procesom rejništva kot druge rejniške družine. Strokovni delavki iz omenjenih centrov organizirata številna neformalna srečanja z rejniškimi družinami (pohodi, izleti, športne aktivnosti, igre itd.), kjer skrbita za sproščeno počutje in ustvarjata dobre pogoje za medsebojne izkušnje ter izkustveno učenje. Organizirata tudi tabore, kamor vključita tudi otroke v rejništvu. Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd se srečujeta z rejniškimi družinami predvsem v rednih IPS-ih in preko obiskov na domu.
- Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem vključi rejniške družine v skupino rejnic in rejnikov ter organizira veliko usposabljanj in izobraževanj, kjer kot predavateljke povabi strokovne delavke iz drugih institucij. Strokovna delavka izvaja tudi treninge starševstva, kamor vključi rejniške družine.
- Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi vključi rejniške družine v projekt Krepitev družin, ki traja štirinajst tednov.

- Pogostost srečanj strokovnih delavk z rejniškimi družinami je odvisna od potreb znotraj družine. Če so težave, so srečanja pogostejša. Strokovne delavke obiščejo rejniške družine vsaj enkrat na leto (predvsem pred vstopom otrok v šolo ter ob zaključevanju šolskega leta).
- Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec ne čuti potrebe po pogostejših srečanjih z rejniškimi družinami, kar utemeljuje s tem, da so vse rejniške družine sorodnice otrok, medtem ko strokovne delavke iz preostalih centrov želijo pogostejša srečanja z rejniškimi družinami. Strokovne delavke menijo, da bi s pogostejšimi srečanji dobile rejniške družine podporo tudi takrat, kadar ne bi bilo težav, hkrati pa bi to pozitivno vplivalo na njihov medsebojni odnos.
- Strokovne delavke podpirajo in pomagajo rejniškim družinam na srečanjih tako, da vzpostavijo odkrit in zaupen delovni odnos, kjer se rejniške družine počutijo varno in se zavedajo, da niso same ter se lahko kadar koli obrnejo na center po pomoč. Strokovne delavke na srečanjih ustvarjajo pogoje za sodelovanje in upoštevajo glas rejniške družine. Prav tako ustvarijo odprt prostor za pogovor, kjer lahko rejniške družine izrazijo težave, stiske, dileme, mnenja, napredke itd. Na srečanjih rejniške družine in strokovne delavke soustvarjajo rešitve, ki so v otrokovo korist.
- Strokovne delavke največ sodelujejo z vzgojno-izobraževalnimi zavodi (šole, vrtci), zdravstvenimi ustanovami, kadar je treba, tudi s sodišči, drugimi centri in javnimi zavodi ter psihološkimi posvetovalnicami. Če je treba, strokovne delavke omenjene institucije povabijo k sodelovanju v IPS-e. Strokovne delavke podpirajo rejniške družine pri sodelovanju z omenjenimi institucijami tako, da jim pomagajo navezati stik. Rejniške družine, ki spadajo pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, v večini same navežejo stike z določenimi institucijami. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi rejniške družine bolj podpirata in pomagata pri sodelovanju rejniške družine z določeno institucijo, kot strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd. Če je treba, strokovni delavki večkrat spremljata rejniške družine do določenih institucij.
- Procesi podpore in pomoči s strani strokovnih delavk pri odnosih otrok v rejništvu s preostalimi člani rejniške družine so glede na pristojni center različni. Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec se v odnose otrok v rejništvu s preostalimi člani rejniške družine ne vključuje, saj meni, da njena pomoč ni potrebna, ker so vse rejniške družine sorodnice otrok in se med seboj poznajo. Preostale strokovne delavke že na začetku

rejništva raziskujejo odnose znotraj rejniške družine in družino opremijo z informacijami o otrocih. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi pomagata in podpirata rejniške družine, da so otroci v rejništvu sprejeti enakovredno ostalim družinskim članom. Strokovni delavki od rejnic zahtevata, da raziščeta odnose znotraj družine in otroke v rejništvu podpirata pri sodelovanju s preostalimi družinskimi člani. Pri tem ves čas podpirata jasno komunikacijo znotraj rejniške družine.

- Podporo in pomoč pri sodelovanju z matičnimi družinami dobijo rejniške družine v okviru rednih IPS-ov, kjer se dogovarjajo glede stikov in odnosov z matičnimi družinami. Strokovne delavke k sodelovanju v IPS-e vedno povabijo tudi matične družine in podpirajo sodelovanje ter spoštljiv odnos med matičnimi in rejniškimi družinami. Rejniško in matično družino podpirajo v medsebojnem sodelovanju in dogovarjanju, če družini to zmoreta. O dogovorih sta strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi vedno seznanjeni. Od rejniških družin zahtevata, da so odprte za sodelovanje z matičnimi družinami. Prav tako obe družini ozaveščata, da je sodelovanje v korist otrok.
- Obvezno usposabljanje za rejniške družine poteka vsakih pet let. Pristojni center mora enkrat letno organizirati usposabljanje za rejniške družine. Zaradi težav pri financiranju s strani države se centri v koroški regiji združijo in vsako leto eden izmed centrov organizira usposabljanje, ki se ga udeležijo vse rejniške družine v koroški regiji. Strokovne delavke podpirajo rejniške družine v usposabljanju tako, da jih redno obveščajo in napotijo na usposabljanja.
- Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem organizira za rejniške družine veliko dodatnih usposabljanj znotraj skupine rejnic in rejnikov, kjer povabi kot predavatelje strokovne delavke iz drugih institucij. Prav tako rejniške družine vključi v treninge starševstva. Strokovna delavka organizira tudi neformalna druženja in neformalna izobraževanja, kamor vključi rejniške družine. Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi vključi rejniške družine v projekt Krepitev družin. Tu družine podpira v pogovorih o komunikaciji, postavljanju mej in pravil. Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd za rejniške družine ne organizirata dodatnih usposabljanj.
- Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec rejniškim družinam in otrokom ob zaključevanju rejništva ne nudi podpore in pomoči, kar utemeljuje s tem, da so pri njih vse rejniške družine sorodniki otrok in se po njenem mnenju tudi po zaključenem

rejništvu vključujejo v vzgojo in varstvo. Strokovne delavke iz preostalih centrov poskrbijo za korekten, primeren zaključek, kjer rejniške družine ozavešajo, da se lahko kadar koli obrnejo na center po potrebno pomoč ali podporo. Strokovne delavke že med procesom rejništva otroke in rejniške družine postopoma pripravljajo na zaključevanje rejništva. Strokovna delavka s CSD Dravograd poskrbi, da ob zaključevanju rejništva vsi udeleženi v IPS-ih skupaj povzamejo vse dogodke in napredke, ki so se zgodili v času rejništva. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi nudita rejniški družini in otrokom ob zaključevanju rejništva predvsem čustveno podporo in pomoč pri nadaljnjem življenju rejniški družini in otrokom (pomoč pri iskanju službe, stanovanja itd.). Strokovni delavki podpirata tudi nadaljnje stike med rejniškimi družinami in otroki.

- Strokovne delavke se po zaključenih rejništvih z rejniškimi družinami uradno na centru ne srečujejo več. Rejniške družine lahko na centru kadar koli poiščejo potrebno pomoč ali podporo. Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi imata po končanem rejništvu več stikov z družinami, ki so opravljale rejniško dejavnost, in z otroki, ki so bili v rejništvu.
- Strokovne delavke skličejo IPS-e na pol leta ali vsaj enkrat na leto. Če so prisotne težave, so IPS-i pogostejši. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem izvaja redne IPS-e tudi na šolah, kjer vključi svetovalno delavko in učitelje.
- V IPS-ih se odpirajo predvsem teme o stikih in odnosih z matičnimi družinami, zdravstvenem stanju in počutju otrok, šolskem procesu dela in učnih težavah.
- Znotraj IPS-ov udeleženi sprotno iščejo najboljše možne rešitve za probleme.
- V IPS-ih so prisotni: rejniške družine, matične družine, strokovne delavke za rejništvo, otroci in strokovne delavke iz drugih institucij, če je to potrebno.
- Strokovne delavke vidijo prednosti IPS-ov v srečanju in sodelovanju vseh pomembnih oseb v otrokovem življenju in v odprtem prostoru za pogovor ter izmenjavo mnenj, informacij, problemov, dilem itd. IPS-i omogočajo hitro reševanje problemov in celosten pogled na otroka ter na njegovo življenjsko situacijo.
- Najpogostejše težave oziroma ovire, ki se pojavljajo na IPS-ih, so oddaljenost in neodzivnost matičnih družin ter sprotno zapisovanje zapisnika. Strokovna delavka iz CSD Dravograd ima občutek, da so otroci v IPS-ih bolj zadržani, saj je prisotnih veliko odraslih. Strokovna delavka s CSD Radlje ob Dravi se v IPS-ih sooča s težavo, kadar otrok ob razburjenosti matičnih staršev doživi stisko in ščiti strokovno delavko pred

negativnimi čustvi in odzivi matične družine. Strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem je izpostavila predvsem težavo v IPS-ih v šolah, kjer so rejniške družine ali druge strokovne delavke preveč negativne in izpostavljajo samo negativne stvari o otroku.

- Strokovne delavke vidijo socialno delo znotraj IPS-ov v osebnem vodenju pogovora in povezovanju vseh udeleženi v IPS-ih ter v iskanju najboljše možne rešitve, ki je v otrokovo korist. Skrbijo za sodelovanje in upoštevajo glas vsakega udeleženega. Znotraj IPS-ov udeleženi soustvarjajo rešitve, ki so v korist otroka.
- Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec meni, da rejniške družine ne potrebujejo več podpore in pomoči s strani centra za socialno delo in s strani drugih strokovnih delavk, medtem ko so preostale strokovne delavke izpostavile, da rejniške družine potrebujejo več usposabljanja in izobraževanja.
- Strokovna delavka s CSD Dravograd je povedala, da bi bilo dobro, če bi se lahko rejniške družine vključevale v skupino rejnic in rejnikov.
- Strokovne delavke s CSD Ravne na Koroškem, CSD Dravograd in CD Radlje ob Dravi menijo, da rejniške družine potrebujejo več srečanj s strokovnimi delavkami, saj bi to pozitivno vplivalo na njihov odnos in bi dobile podporo tudi takrat, kadar ne bi bilo težav.
- Moral bi obstajati strokovni tim, v katerem bi bile vključene strokovne delavke (pedopsihiatrinje, psihoterapevtke, psihologinje itd.), ki bi nudile rejniškim družinam pomoč na enem mestu. Tako bi se razvil celostni pogled na rejništvo in iskale bi se rešitve.
- V sodelovanje s strokovnimi delavkami bi se morale več vključevati druge strokovne delavke (predvsem iz vzgojno-izobraževalnih zavodov in zdravstvenih ustanov).
- Strokovne delavke menijo, da je potrebno več razumevanje in občutljivosti pri delu z rejniškimi družinami.

Ključne ugotovitve, pridobljene iz intervjujev z rejnicami, so:

- Rejnice so pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti dobile podporo s strani družine. Podporo s strani strokovnih delavk na centru sta dobili le rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi.

- Pred namestitvijo otroka v rejniške družine je zelo pomembno, da so rejniške družine dobro opremljene z informacijami o otrocih. Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, nista bili dobro opremljeni z informacijami o otrocih, ki sta jih sprejeli v rejništvo. Prav tako nista dobili dovolj podpore in pomoči pred vstopom otrok v družino. Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi, sta dobili s strani strokovnih delavk veliko podpore in pomoči preko telefonskih pogovorov, pogovorov na centru ter obiskov na domu pred namestitvijo otrok.
- Pred namestitvijo otroka v družino je pomembno, da se strokovna delavka pogovori z vsemi člani rejniške družine in pomaga pri vzpostavljanju odnosov med otrokom v rejništvu in preostalimi člani rejniške družine.
- Rejnice dobijo največ podpore v rednih IPS-ih in preko obiskov na domu.
- Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec rejniške družine podpira predvsem v dogovarjanju glede stikov z matičnimi družinami in rednih obveščanjih ter napotitvi na usposabljanja. Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec rejnici ne nudi potrebne podpore in pomoči, kadar rejnica potrebuje strokovno pomoč za otroke z vedenjskimi težavami.
- Rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Dravograd, dobi s strani strokovne delavke med procesom rejništva premalo podpore in pomoči, pomoč poišče pri prijateljih in drugih strokovnih delavkah.
- Strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, ne pomagata in se ne vključujeta pri težavah v odnosih med otroki v rejništvu in rejnicami. Rejnici, za kateri sta pristojna ta dva centra, potrebujeta več informiranja in usmerjanja, kam po potrebno pomoč v določenih situacijah.
- Rejniške družine ne potrebujejo pogostejših srečanj s strokovnimi delavkami.
- Strokovne delavke na srečanjih slišijo in upoštevajo glas rejniških družin.
- Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi bolj pomagata in podpirata sodelovanje rejniških družin z drugimi institucijami, kot strokovni delavki s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd. Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, v večini navezujeta stike z drugimi instituciji sami, brez podpore in pomoči strokovnih delavk.
- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, ne dobita dovolj podpore pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov otrok v rejništvu s preostalimi

člani rejniške družine. Prav tako sta morali rejnici sami poskrbeti za odnose med otroki v rejništvu in ostalimi člani rejniške družine na začetku, ko je otrok prišel v rejniško družino.

- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, ne dobita dovolj podpore in pomoči pri odnosih in sodelovanju z matično družino otrok.
- Strokovni delavki s CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi se bolj vključujeta in podpirata sodelovanje med matično in rejniško družino.
- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi, sta deležni več usposabljanj in dobita na usposabljanjih več podpore in pomoči kot rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd. Slednjima so omogočena le obvezna usposabljanja.
- Strokovne delavke podpirajo rejniške družine predvsem z rednimi obveščanji in napotitvami na usposabljanja.
- Strokovna delavka s CSD Slovenj Gradec bi morala bolj upoštevati glas otrok in delati v njihovo korist.
- Rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Radlje ob Dravi, je dobila več čustvene podpore, opogumljanja in svetovanja ob zaključevanju rejništva, medtem ko rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Dravograd, ni dobila potrebne podpore in pomoči s strani strokovne delavke.
- Rejnice vidijo prednosti IPS-ov predvsem v sodelovanju vseh pomembnih udeleženihi v procesu rejništva in v dogovarjanju glede stikov z matično družino. IPS je odprt prostor za pogovor, kjer lahko izpostavijo težave, dileme, mnenja, napredke itd.
- Težava oziroma oviro v IPS-ih je oddaljenost in neodzivnost matične družine, v določenih primerih tudi negativen način vedenja matične družine (oče pod vplivom alkohola, starši predčasno zapustijo IPS-e itd.).
- Rejnice dobijo znotraj IPS-ov podporo predvsem tako, da se strokovne delavke zanimajo za njihove želje, mnenja, informacije, napredke pa tudi težave in dileme.
- Strokovne delavke znotraj IPS-ov slišijo in upoštevajo glas rejniške družine.
- Rejniške družine potrebujejo predvsem več izobraževanja in usposabljanja.
- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, si želita, da bi ju strokovni delavki bolj opremili z informacijami o otrocih pred vstopom otrok v rejniško družino.

- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, potrebujeta več podpore in informacij, kam naj se obrneta po strokovno pomoč za otroke z vedenjskimi težavami. Prav tako si želita biti vključeni v skupino rejniških družin, kjer bi se lahko povezali in si izmenjavali izkušnje z drugimi rejniškimi družinami.
- Rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Slovenj Gradec, potrebuje s strani drugih strokovnih delavk krepitev moči in strokovno pomoč za otroke (predvsem psihološko pomoč).
- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi, ne potrebujeta več pomoči in podpore s strani strokovne delavke na centru ali drugih strokovnih delavk.
- Rejnici, ki spadata pod pristojnost CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd, si želita bolj spoštljivega odnosa in več razumevanja s strani strokovne delavke. Prav tako si želita, da bi se bolj upošteval glas rejniške družine.
- Rejnica, ki spada pod pristojnost CSD Dravograd, si želi več informiranja in pomoči na področju zdravstvenega stanja otroka in ob otrokovih stiskah.

7 PREDLOGI

Glede na pridobljene rezultate so moji predlogi naslednji:

- Glede na število rejniških družin in razlik v nujenju procesov podpore in pomoči rejniškim družinam v koroški regiji predlagam boljše sodelovanje med strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva na centrih za socialno delo v koroški regiji. Strokovne delavke je treba ponovno ozavestiti, kako pomembno je medsebojno sodelovanje, saj sem skozi pogovore ugotovila, da nekatere rejniške družine znotraj enega centra dobijo več podpore in pomoči kot rejniške družine znotraj drugega centra. Z boljšim medsebojnim sodelovanjem strokovnih delavk bi vse rejniške družine v koroški regiji imele enako možnost do določenih oblik podpore in pomoči, ki jih potrebujejo. V procesu rejništva je pomembno, da so rejniške družine dragocene sodelavke strokovnih delavk, da imajo občutek varnosti in zaupanja ter enakovreden dostop do oblik podpore in pomoči.
- Hkrati tudi predlagam boljše sodelovanje med strokovnimi delavkami iz različnih institucij. Menim, da je dobro sodelovanje strokovnih delavk iz različnih institucij pogoj, da lahko soustvarjajo rešitve in družinam nudijo ustrezno podporo in pomoč ter zagotovijo razumevanje rejniških družin. Predvsem bi se v sodelovanje morale bolj vključevati strokovne delavke iz vzgojno-izobraževalnih zavodov (šole, vrtci) in zdravstvenih ustanov (pedopsihiatrinje, psihologinje itd.).
- Tako kot strokovna delavka s CSD Ravne na Koroškem tudi jaz predlagam organiziran strokovni tim, v katerem bi sodelovale vse potrebne strokovne delavke, ki bi nudile strokovno pomoč rejniškim družinam in otrokom na enem mestu. Tako bi se razvil celostni pogled na rejništvo in ustvarjanje pomoči, rejniške družine in otroci pa ne bi bili primorani iskati pomoči na različnih institucijah.
- Predlagam več aktivnosti in medsebojnega druženja ter skupnih usposabljanj vseh rejniških družin znotraj koroške regije, saj nekateri centri (CSD Ravne na Koroškem in CSD Radlje ob Dravi) nudijo več srečanj z rejniškimi družinami, več usposabljanj ter več oblik podpore in pomoči kot drugi centri. Glede na število rejniških družin v koroški regiji predlagam več neformalnih srečanj rejniških družin, kjer bi se rejniške družine družile, si izmenjavale izkušnje in se spoznavale v bolj sproščenem okolju. Znotraj teh

srečanj bi bilo možno ustvariti pogoje za medsebojno sodelovanje in skupnostno učenje. Dobro bi bilo v nekatera srečanja oziroma aktivnosti vključiti tudi matične družine, saj bi to pozitivno vplivalo na sodelovanja med rejniško in matično družino.

- Predlagam več informiranja rejniških družin o otrocih pred sprejemom otrok v družino (tudi če je rejnica sorodnica otrok). Hkrati predlagam tudi, da strokovne delavke večkrat pojasnijo namen sistema rejništva (vloge vseh udeležениh, naloge itd.) in povedo, kje lahko rejniške družine dobijo ustrezno podporo in pomoč v odnosih z otroki v rejništvu, če jim strokovna delavka na centru te pomoči ne zmore nuditi. Skozi intervjuje sem ugotovila, da rejnice včasih ne vedo, kam naj se obrnejo po potrebno pomoč.
- Predlagam ozaveščanje strokovnih delavk o tem, kako pomemben je proces zaključevanja rejništva ter kako pomembno je, da strokovne delavke nudijo več podpore in pomoči rejniškim družinam in otrokom ob zaključevanju rejništva in po zaključenem rejništvu. Predlagam skupnostne oblike pomoči (stanovanjske skupine, pomoč pri iskanju službe itd.) za otroke, ki, ko postanejo polnoletni oziroma končajo s šolanjem, niso več vključeni v sistem rejništva. Pomoč je nujna, saj otroci po končanem rejništvu pogosto ostanejo sami, brez potrebne podpore in pomoči na nadaljnji poti v življenju.
- Obvezna izobraževanja za rejniške družine bi morala biti pogostejša in teme bolj raznovrstne. Na izobraževanjih bi moral biti omogočen odprt prostor za pogovor o temah, ki bi jih izpostavile rejniške družine kot pomembne. Prav tako bi bilo treba organizirati več izkustvenega učenja za rejniške družine, kjer bi se rejniške družine med seboj povezovale, si izmenjavale mnenja in učile iz izkušenj.
- Predvsem pa predlagam večje razumevanje rejniških družin in ozaveščanje strokovnih delavk, kako dragoceno je delo rejniških družin. Strokovne delavke (predvsem s CSD Slovenj Gradec in CSD Dravograd) bi po besedah rejnic bolj podprle rejniške družine, če bi imele bolj spoštljiv odnos in pogostejša srečanja/druženja z rejniškimi družinami. Prav tako je potreben bolj spoštljiv odnos do rejniških družin tudi s strani drugih institucij.

8 LITERATURA

Berglez, V., Bevc, V., Dolčič, T., Lah, D., Lampič, D., Markač, N., Munc, M., Muršič, L., Perpar, T., Škerlak, B., Škerlak, M. (2008), *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Maribor: Združenje MOČ za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših.

Berglez, V. (2005), *V rejništvu*. Maribor: Družina Berglez.

Benzies, K., Mychasiuk, R. (2008), *Fostering family resiliency: a review of the key protective factors*. University of Calgary. Dostopno na: https://www.researchgate.net/profile/Karen_Benzies/publication/227604412_Fostering_family_resiliency_A_review_of_the_key_protective_factors/links/0fcfd50ff00b6a6ec6000000.pdf (4. 4. 2017).

Bouwkamp, R. (1995), Osrednji pojmi družinskega sistema in odnosov. V Velikonja, J., Grgurevič & Žemva (ur.), *Izkustvena družinska terapija – teorija in praksa v Sloveniji: zbornik prispevkov*, (str. 17–24). Ljubljana: QUATRO d. o. o.

Bouwkamp, R., Bouwkamp, S. (2014), *Blizu doma: Priročnik za delo z družinami: Ravnanje z interakcijskimi vzorci v družini, pri procesih podpore in pomoči ter na področjih psihosocialnega dela*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Pedagoška fakulteta, Inštitut za družinsko terapijo.

Brown, H. C., Sebba, J., Luke, N. (2014), *The role of the supervising social worker in foster care*. University of Oxford. Dostopno na: http://reescentre.education.ox.ac.uk/wordpress/wp-content/uploads/2014/09/ROLE-OF-THE-SUPERVISING-SOCIAL-WORKER21_08_14-FINAL.pdf (8. 2. 2017).

Bizant, U. (2015), *Izzivi najstništva v rejništvu*. Rejniški glasnik, št. 49, str. 16–27. Ljubljana: CSD Domžale.

Bole Finžgar, M. (2008). *Individualna projektna skupina*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 5, str. 132–136. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Caw, J., Sebba, J. (2014), *Team parenting for children in foster care: A model for integrated therapeutic care*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Cairns, K. (2002), *Making sense. The use of theory and research to support foster care. Adoption and Fostering*, 26(2), str. 6–13.

Constable, R., Lee, D. B. (2004), *Social Work With Families: Content and Process*. Chicago: Illinois Lyceum Books.

Cuddeback, G. S., Buehler, C., Orme, J. G., Le Prohn, N. S. (2007), *Measuring Foster parent potential: Casey foster applicant inventory - Worker Version. Social Work Practice*, 17(1).

Dostopno na:
https://www.researchgate.net/publication/249681447_Measuring_Foster_Parent_Potential_Casey_Foster_Applicant_Inventory-Worker_Version_CFAI-W (7. 5. 2017).

Cheal, D. (2008), *Families in Today's World. A Comparative Approach*. London, New York: Routledge.

Cvetko, E., Ferlin, A., Lah, T., Mikša, L., Pucelj, Š. (2011), *Socialni pedagog in rejništvo. Socialna pedagogika*, 15(3), str. 243–266.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2008), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2016), Socialno delo z družino: soustvarjanje procesov podpore in pomoči. V Mešl, N., Kodele, T. (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti* (str. 21–40). Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Detela, J. (2014), *Otroci v rejništvu potrebujejo več pomoči*. Dostopno na:
<http://www.rejniskodrustvoslovenije.si/index.php/mediji-o-nas/45-otroci-v-%20potrebujejo-vec-pomoci> (31. 1. 2017).

Doel, M., Best, L. (2008), *Experiencing Social Work. Learning from Service Users*. Sage Publications Ltd. London.

Erzar, T., Kompan Erzar, K. (2011), *Teorija navezanosti*. Celje: Društvo Mohorjeva družba.

Erzar Kompan, K., Rožič, T. Simonič, B. (2011), *Vloga in pomen navezanosti pri razvoju otrok v nadomestnih družinah*. Socialno delo, 50 (2), str. 103–111.

Farrell, A. F., Bowen, G. L., & Goodrich, S. A. (2015), Strengthening Family Resilience. V Arditti, J. (ur.), *Family problems: Stress, risk, and resilience* (str. 273–290). The Atrium, Southern Gate, Chichester, West Sussex UK: John Wiley and Sons, Ltd.

Ganong, L., Coleman, M., Beckmeyer, J., Benson, J., Jamison, T., McCaulley, G., Sutton, E. (2012), *Family Processes of Resilience: What helps low-income families thrive in spite of adversity?* University of Missouri.

Gehart, D. (2007), *Collaborative Therapy: Relationships and Conversations that make a Difference*. Routlage. New York.

Giddens, A. (2001), *Sociology*. Cambridge: Plity press.

Gostenčnik, C. (2012), *Govorica telesa v psihoanalizi*. Založba Brat Frančišek.

Groza, V. K., McCreery Bunkers, K., Gamer, G. N. (2011), *Ideal components and current characteristics of alternative care for children outside of parental care in low-resource countries. Children without permanent parents: research, practice and policy*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Juul, J. (2008), *Kompetentni otrok. Družina na poti k novim temeljnim vrednotam*. Radovljica: Didakta.

Jenkole, M. (2008), *Zagovornik – glas otroka. Pilotski projekt*. Socialno delo 47(3/6), str. 373–374.

Jeđud, I., Cajvert, L., Wilhemson, G., Žižak, A. (2010), Supervizija v rejništvu. V Kobolt, A. (ur.), *Supervizija in koučing* (str. 211–230). Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kanduč, Z. (1997), *Nekaj pripomb v zvezi z domnevno krizo družine*. Socialno delo (4), str. 275–287.

Križnik Novšak, A. (2008), *Doživljanje otrok in mladostnikov v rejništvu*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9, str. 18–35. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Kelly, G., Gilligan, R. (2000), *Issues in Foster Care – Policy, Practice and Research*. London and Philadelphia: Edited by Jessica Kingsley Publishers.

Kuzmanič Korva, D. (2008). *S sekretarkine mize*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 5, str. 5–6. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Kufeldt, K. (2003), *Spreading the wings of Foster Care*. XIII IFCO Biennial International Conference Argentina 2003. Fudacion Emmanuel, Argentina.

Mali, M. (2008), *Rejniška družina – družina s posebnimi sposobnostmi*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9, str. 115–131. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Maj, M. (2012), *Delo z matično družino*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11, str. 109–120. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Mešl, N. (2007), *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino. Procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mešl, N. (2013), *Od razumevanja pojava naučene nemoči k razvijanju odpornosti v socialnem*. Socialno delo, 52(6), str. 351–360.

Mešl, N., Kodele, T. (2016), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Mešl, N., Kodele, T. (2016), Sodelovalni procesi socialnega dela z družino v skupnosti: krepitev odpornosti družin s številnimi izzivi. V Mešl, N., Kodele, T. (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Leve, L., Harold, G., Leslie, Chamberlain, P., Landsverk, J., Fisher, P., Vostanis, P. (2012), *Practitioner Review: Children in Foster care – vulnerabilities and evidence-based interventions that promote resilience processes*. Dostopno na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3505234/> (9. 2. 2017).

Pears, K. C., Heywood, C. V., Kim, H. K., Fisher, P. A. (2011), *Prereading deficits in children in foster care*. School Psychology Review, 40, str. 140–148.

Mali, M. (2008), *Rejniška družina – družina s posebnimi sposobnostmi*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9, str. 115–181. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Madsen, W. C. (2007), *Collaborative therapy with multi stressed families*. New York: The Guilford Press.

Moore, C. (2014), *The resilience breakthrough: 27 tools for turning adversity into action*. Austin, Teaxas: Greenleaf Book Groups Press.

McAuley, C. (1996), *Children in Long-term foster care*. Brookfield: Ashgate Publishing Company.

Mesec, B. (2007), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: študijsko gradivo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Perpar, T. (2008), Posvojitev zagotavlja otroku dolgoročno varnost. V Berglez, V. (ur.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi za otroke, ki ne morejo živeti pri starših*. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših.

Perič, M. (2010), *Družina v sodobnem svetu*. Ljubljana: Zavod IRC. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vs/Gradiva_ESS/Impletum/IMPLETUM_271ORGANIZATOR_Druzina_Peric.pdf (31. 1. 2017).

Rakar, T., Čacinovič Vogrinčič, G., Zaviršek D., Boškic R., Sobočan A. M., Urh Š., Dremelj P., Kobal B., Nagode M., Žiberna V., Kovač N. (2010), *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

Rejniško društvo. *Rejniški glasnik*, št. 49, str. 6–27. Dostopno na: <http://www.rejniskodrustvoslovenije.si/images/domov/REJNISKIGLASNIKTISK.pdf> (31. 1. 2017).

Renner, T. (1993), *Politika materinjenja ali father knows best: for Him to Plax, for Her to rest*. Časopis za kritiko znanosti, št. 162–163, str. 15–21.

Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., Urel, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko, Založba Annales.

Repotočnik, B. (2001), *Rejništvo kot projekt za vsakega izmed otrok v rejniški oskrbi*. Rejniški glasnik, 39, str. 3–10.

Repotočnik, B. (2013), *Bi lahko bil moj dom – varno zatočišče otrokom*. Ravenski razgledi. Dostopno na: <https://www.ravne.si/files/2013-07-ravenski-razgledi.pdf> (25. 3. 2017).

Saleebey, D. (1997), *The Strength Perspective in social Work Practice*. New York: Longman

Satir, V. (1995), *Družina za naš čas*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Sitar Surič, S. (2014), *Soskrbnništvo – rejništvo za postmoderno socialno delo*. Socialno delo, 53(2), str. 109–114.

Simms, M., D., Dubowitz, H., Szilagyi, M., A. (2000), *Health Care Needs of Children in the Foster Care System*. American Academy of Pediatrics.

Spray, C., Jowett, B. (2012), *Social Work Practice with Children and Families*. Sage. London.

Škerlj, M. (2008), *Delo centra za socialno delo*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9, str. 121–130. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Švab, A. (2010), *Kdo se boji (raznoverstnosti) družin. Sociološki pogled/i na sodobno družinsko življenje*. Socialno delo, 49(5-6), str. 341–349.

Tomori, M. (1994), *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.

Tomec, M. (2012), *Kratek opis nastanka instituta rejništva*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 9, str. 18–23. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Tomec, T., Hudobivnik, T. (2012), *Priprava otroka in družine, ki izvaja rejništvo, na rejništvo*. Bilten skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11, str. 65–79. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Walsh, F. (2003), *Family resilience: Strengths forged through adversity*. V Walsh, F. (ur.), *Normal family process: growing diversity and complexity* (str. 299–428). New York: The Guilford Press.

Walsh, F. (2006), *Strengthening family resilience (2nd ed.)*. New York: The Guilford Press

Welbourne, P. (2012), *Social work with children and families: developing advanced practice*. Routledge. New York.

Zaviršek, D. (2012), *Od krvi do skrbi*. Maribor: Založba Aristej.

Zaviršek, D. (2012), *Za boljšo prakso na področju rejništva*. Bilten Skupnosti CSD Slovenije Kaljenje, 11, str. 13–17. Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.

Zakšek, A. (2006/2007), *Kvaliteta življenja odraslih oseb z osebno izkušnjo rejništva*. Rejniški glasnik, 45, str. 3–18.

Žmuc Tomori, M. (1989), *Klic po očetu*. Ljubljana: CZ.

ZAKONODAJA

Konvencija o otrokovih pravicah (OZN, 1989). Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/> (13. 2. 2017).

Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti. Uradni list, RS, št. 54/03, 78/08, 18/13. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV4983> (13. 2. 2007).

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti. (2002). Uradni list RS, št. 110/2002. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3400> (13. 2. 2017).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. (2004). Uradni list RS, št. 69/2004. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40> (13. 2. 2017).

9 PRILOGE

9.1 Vprašanja za intervju

9.1.1 Vprašanja za intervju s strokovnimi delavkami

1. Katere metode in načine ravnanja uporabljate pri izbiri rejniške družine, ki je ustrezna za otroka?
2. Kakšen proces podpore in pomoči ter priprav s strani CSD-ja poteka pred vstopom otroka/otrok v rejniške družine?
3. Kakšne oblike pomoči in podpore nudite rejniškim družinam med procesom rejništva?
4. Kako vzpostavljate in vzdržujete delovni odnos in odprt prostor za pogovor z rejniškimi družinami?
5. Kako pogosta so srečanja z rejniškimi družinami? Kako pogosti so obiski v rejniške družine?
6. Ali menite, da bi morala biti srečanja z rejniškimi družinami bolj pogosta? Zakaj?
7. Katere teme se najpogosteje odpirajo na srečanjih z rejniškimi družinami?
8. S katerimi institucijami CSD najpogosteje sodeluje v procesu rejništva? Kako pomagate pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine s preostalimi institucijami?
9. Kako pomagate in podpirate vzpostavljanje in ohranjanje odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine?
10. Kako pomagate in podpirate vzpostavljanje in ohranjanje odnosov med matično družino in otrokom?
11. Kako pomagate in podpirate ohranjanje odnosov med vsemi udeleženi v sistemu rejništva: med matično družino – otrokom – rejniško družino?
12. Kako pogosto se izvajajo usposabljanja za rejnike in kako potekajo?
13. Kako strokovne delavke podprete rejniške družine pri usposabljanjih?
14. Kako podprete družino ob zaključevanju odnosa z otrokom?
15. Kako pogosta so srečanja z družinami po zaključenem rejništvu?
16. Katere so prednosti IPS-ov?
17. Katere so najpogostejše ovire ali težave v IPS-ih?
18. Kako pogosto in na kakšen način potekajo IPS-i?
19. Kako poteka socialno delo v okviru IPS-a?
20. Katere teme se najpogosteje odpirajo v IPS-ih?
21. Katere metode ali načini ravnanja so v pomoč pri delu z rejniškimi družinami?
22. Katere oblike pomoči bi po vašem mnenju rejniške družine še potrebovale? Kaj bi se pri tem spremenilo? K čemu bi to prispevalo?
23. Kateri drugi strokovni delavci /institucije bi se morali vključevati pri podpori in pomoči rejniškim družinam v sistemu rejništva?
24. Katere ideje/spremembe bi po vašem mnenju bile potrebne v zakonodaji na področju rejništva?
25. Kje in na kakšen način bi vi potrebovali več podpore in pomoči pri delu z rejniškimi družinami?

9.1.2 Vprašanja za intervju z rejnicami

1. Kako ste sprejeli odločitev, da se začnete ukvarjati z rejništvom? Kje ste dobili podporo in pomoč pri odločitvi za opravljanje rejniške dejavnosti?
Koliko otrok je trenutno pri vas v rejništvu?
2. Kakšen proces podpore in pomoči ter priprav s strani CSD-ja je potekal pred vstopom otroka v družino?
3. Kakšne oblike pomoči in podpore vam strokovna delavka na CSD nudi med procesom rejništva?
4. Kako pogosta so srečanja rejniške družine s strokovno delavko? Kako pogosti so obiski strokovne delavke v družino?
5. Ali menite, da bi morala biti srečanja bolj pogosti? Zakaj?
6. Kako strokovna delavka na srečanjih vzpostavlja in vzdržuje delovni odnos ter odprt prostor za pogovor?
7. Katere teme se najpogosteje odpirajo na srečanjih s strokovno delavko?
8. Kako CSD pomaga pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine z drugimi institucijami?
9. Kako strokovna delavka pomaga pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov otroka s preostalimi člani rejniške družine?
10. Na kakšen način strokovna delavka pomaga pri sodelovanju in ohranjanju odnosov med matično družino in otrokom?
11. Na kakšen način strokovna delavka pomaga pri sodelovanju in ohranjanju odnosov med vsemi udeleženi v rejniškem sistemu : matično družino – otrokom – rejniško družino?
12. Kdo in na kakšen način vas podpre in pomaga v primeru, da se pojavijo težave v odnosu z otrokom? (vzpostavitev odnosa na začetku/razreševanje konfliktov/določati pravila/vloge /čustva)?
13. Kako pogosta so usposabljanja za rejnike in kako potekajo?
14. Koliko podpore dobite rejniške družine od strokovnih delavk pri usposabljanju za rejnike?
15. Kako vam strokovne delavke pomagajo in vas podprejo pri zaključevanju odnosa z otrokom? Kaj bi tu še potrebovali?
16. Kako in na kakšen način vas strokovne delavke podprejo po zaključenem odnosu z otrokom?
17. Katere so prednosti IPS-ov?
18. Katere so najpogostejše ovire ali težave v IPS-ih?
19. Kako pogosti so IPS-i? Ali menite, da bi morali biti IPS-i bolj pogosti? Zakaj?
20. Kdo vse se vključuje in sodeluje v IPS-ih?
21. Katere teme se najpogosteje odpirajo na IPS-ih?
22. Kako vas strokovna delavka podpre znotraj procesa IPS-a?
23. Kakšne oblike pomoči bi še potrebovali od strokovnih delavcev?
24. Kje bi vas strokovni delavci morali bolj podpreti in kaj bi se s tem spremenilo? K čemu bi to prispevalo?
25. Ali potrebujete več podpore in pomoči s strani drugih strokovnih delavcev/drugih institucij? Kakšno?

9.2 Odprto kodiranje

9.2.1 Odprto kodiranje intervjuja s strokovno delavko

Za boljšo preglednost sem posebej kodirala intervjuje s strokovnimi delavkami in intervjuje z rejniškimi družinami. Intervjuje sem kodirala tako, da sem vsak intervju označila s svojo črko.

A - intervju s strokovno delavko na CSD Slovenj Gradec

B - intervju s strokovno delavko na CSD Dravograd

C - intervju s strokovno delavko na CSD Ravne na Koroškem

D - intervju s strokovno delavko na CSD Radlje ob Dravi

Intervju C

Št. Izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
C1	Trenutno je zaradi medijskih vojn težje pridobiti ustrezne rejniške družine in se pojavi pri tem kar nekaj težav.	Vpliv medijev na težave pri pridobivanju ustreznih rejniških družin	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C2	Ljudje se sicer najprej javijo, vendar na koncu, skozi postopek veliko od njih ne obstane.	Veliko družin se javi, vendar skozi postopek ne obstane	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C3	Najprej opravim razgovore, kjer se pogovarjamo o vseh vprašanih glede vzgoje, o njihovi dolžnosti in tudi o posledicah.	Pogovori o vzgoji in o dolžnostih rejniške družine	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C4	Seznamim jih s tem, koliko je potrebno pri tem sodelovati, saj je to zelo pomembna in težka vloga, zahtevna naloga, ki se je potrebno tako tudi lotiti.	Seznanitev z zahtevnostjo	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C5	Vključim tudi psihologinjo, da imajo sami z njo individualne sestanke, nato vsi skupa sodelujemo.	Individualni in skupinski pogovori s psihologinjo	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C6	Vključimo, da pridejo na rejniško skupino.	Vključitev v skupino rejnic in rejnikov	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C7	Čim bolj približati sliko o vlogi rejniške družine.	Predstaviti realno sliko o opravljanju rejniške dejavnosti	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini

				pred sprejemom otroka
C8	Z individualnimi pogovori.	Individualni pogovori	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C9	Z obiski na domu.	Obiski na domu	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C10	Z vključitvijo v razna usposabljanja in na seminarje.	Vključitev rejniške družine v usposabljanja	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C11	Poskusimo raziskati in ugotoviti kdo je ta človek, kakšna osebnost je, kaj je njegova motivacija za opravljanje rejniške dejavnosti in kako bi se on nosil s to odgovornostjo ter kaj bi za njega to pomenilo.	Spoznavanje rejniške družine in motivacije za opravljanje rejniške dejavnosti	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C12	Zelo pomemben je pogovor z vsemi člani rejniške družine, ki so pri hiši.	Pogovor s celotno rejniško družino	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C13	Pri izbiri sem kar stroga in to jemljem zelo resno.	Seznanitev z zahtevnostjo	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C14	Zelo je težko ugotoviti kaj je najbolj prav, pri tem veliko poslušam svojo intuicijo. Potrebno je imeti občutek, da je družina prava za otroka.	Poslušati svojo intuicijo in občutek	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C15	Pri izbiri je tudi zelo pomemben prvi stik otroka in rejniške družine.	Prvi stik otroka in rejniške družine	Izbira ustrezne rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
C16	Odvisno od situacije v matični družini in kako hitro je potrebno poiskati družino.	Odvisno od situacije v družini	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C17	Veliko se pogovarjamo.	Pogovori	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok

C18	Če imamo več družin na razpolago tudi tehtno razmišljamo, katera je za otroka bolj ustrezna.	Izbira ustrezne rejniške družine	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C19	Veliko obiskov na domu.	Obiski na domu	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C20	Pogovarjamo tudi čisto osnovne stvari o otroku; ali je vse urejeno za otroka., kdo bo z njim spal, kje bo spal, itd.	Pogovor o sprejemu otroka	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C21	Ujamemo in sodelujemo.	Sodelovanje	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C22	Pomembno je, da se poskrbi, da na začetku otrok dobi sprejetosti.	Skrb, da je otrok sprejet	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C23	Včasih gremo skupaj z otrokom pogledat v družine. Povemo mu, da ga ne bomo nikjer pustili, ampak bomo samo pogledali, če bi mu bilo kje všeč.	Obisk rejniške družine skupaj z otrokom	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C24	Jim podam čim več informacij o otroku.	Opremiti družino s pomembnimi informacijami o otroku	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C25	Podprem pri pogovorih o vzgoji, o otroku in njegovih lastnostih, o lastnostih družine, itd.	Opremiti družino s pomembnimi informacijami o otroku	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C26	Povabim v skupino rejnikov, kjer je skupnostno delo, se vsi skupaj pogovarjamo, tudi rejniki izmenjajo svoje izkušnje.	Vključitev v skupino rejnic in rejnikov	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C27	Vključimo v seminarje in usposabljanje, ki ga organiziramo na centru.	Vključitev v usposabljanja	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok

C28	Že pred namestitvijo otroka vse informacije o otroku, njegovih izkušnjah, njegovih odzivih, načinih komuniciranja, načinih obnašanja, itd.	Opremiti družino s pomembnimi informacijami o otroku	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C29	Strokovni delavci med seboj izmenjamo vse informacije o otroku in se stvari ne prekrivajo.	Sodelovanje strokovnih delavcev za pridobitev informacij o otroku	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otrok
C30	V preteklosti smo imeli veliko več oblik pomoči, jaz sem imela samo področje rejništva in posvojitve in sem od jutra do večera to delala. Imeli smo ogromno druženj, taborov, študijske krožke, skupine otrok, itd.	V preteklosti več oblik pomoči za rejniške družine	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C31	Da se rejniške družine dovolj usposobi za njihovo delo, zato mora imeti rejniška družina veliko usposabljanj.	Usposabljanja	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C32	Sama tudi organiziram veliko izobraževanj, kjer povabim tudi druge strokovne delavce iz drugih institucij (razne psihiatre, psihologe, itd.).	Vabljenje drugih strokovnih delavcev na usposabljanja	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C33	Izvajamo tudi trening starševstva.	Trening starševstva	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C34	Za rejniške družine organiziramo razna neformalna druženja (tabori, izleti, predbožični izleti, pohodi, rejnice se dobijo in skupaj hodijo kegljat, naslednjo soboto imamo druženje s konji, prejšnji teden bi morali imeti pohod na Brinjevo goro, pa smo si zaradi slabega vremena skupaj ogledali film Cirkus Metulj, itd).	Organizirana številna neformalna druženja za rejniške družine	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C35	Želim si, da bi hodili tudi skupaj na razne gledališke predstave, balet, opero, itd.	Želja vključiti še več neformalnih druženj	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

C36	Skupino rejnic in rejnikov, kjer se srečujemo na vsake tri tedne.	Skupina rejnic in rejnikov	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C37	Tabor, kjer so se otroci z izkušnjo rejništva družili.	Tabor za otroke	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C38	Redni IPS-i.	IPS	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C39	Na srečanjih na centru.	Srečanja na centru	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C40	Preko telefona.	Telefonski pogovori	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C41	IPS-i na šoli.	IPS na šoli	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C42	Obiski na domu.	Obiski na domu	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C43	Skrbim, da imam z vsako družino iskren odnos.	Skrb za iskren odnos	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C44	Redno slišim in se sproti dogovarjamo.	Sprotna dogovarjanja	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C45	Če stvari gredo v pravo smer in ni določenih težav, potem sem manj prisotna, zaradi drugih obveznosti.	Manj prisotna če ni težav	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C46	Če so težave, pa sem veliko prisotna in skupaj z družino gremo skozi načrte in procese dela, kaj je potrebno urediti, spremeniti.	Skupno načrtovanje in procesi dela ob prisotnosti težave	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C47	Z njimi grem tudi do določenih drugih strokovnih delavcev in institucij.	Vključevanje strokovne delavke pri stiku z institucijami	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C48	Želim si biti veliko prisotna in biti del tega, saj rejniki pogosto nimajo občutka kaj in v kakšni meri je potrebno kaj narediti.	Vključevanje strokovne delavke pri stiku z institucijami	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

C49	Skozi neformalna druženja skrbim, da se vsi skupaj dobro spoznamo in si tako lažje pomagamo in sodelujemo.	Skrb za medsebojno spoznavanje in dobro počutje	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C50	Trudim se, da jih podpiram in sodelujem v skupnem projektu načrtovanja in reševanja problemov.	Podpora v projektu načrtovanja in reševanja problemov	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C51	Skrbim, da vsi skupaj ugotovimo kaj je tisto, kar otrok v določenih trenutkih potrebuje in je v njegovo korist.	Skrb za korist otroka	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C52	Rada sem del vseh sodelovanj, saj so včasih določene psihološke ali psihiatrične obravnave zelo toge in se včasih pomoč za otroka ne najde v pravi smeri.	Skrb za iskanje prave pomoči za otroka	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C53	Zelo veliko pomagam pri sodelovanju s šolo in vrtci, tudi na šolah organiziramo skupne IPS-e, sploh na začetku šolskega leta in ob koncu.	Pomoč pri sodelovanju s šolo in vrtci	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C54	Tako da v takšnih oblikah sodelovanja sem najprej intenzivno prisotna, potem, ko stvar steče pa izstopim.	Intenzivna prisotnost na začetku sodelovanja	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C55	Zaprosim za poročila, mnenja, izvide, itd.	Skrb za poročila, mnenja	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C56	Pomoč družine poskušam zastaviti v smeri, ki jo potrebujejo.	Iskanje prave pomoči za rejniško družino	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C57	Trudim se, da sem v odnosu vztrajna.	Vztrajnost	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C58	In iščem tisto rešitev, ki je za otroka najboljša.	Iskanje najboljše možne rešitve za otroka	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C59	Trudim, da sodelujemo vsi – jaz, otrok, rejniška družina, matična družina in potrebni drugi strokovni delavci.	Skrb za sodelovanje vseh pomembnih v sistemu rejništva	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

C60	Včasih so srečanja na centru in obiski v družine zelo pogosti, vsak teden, dokler se stvar ne umiri. Predvsem, kadar nimam občutka, da stvari tečejo tako, kot bi morale.	Pogosta srečanja, če so težave	Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C61	Včasih se tako pogosto videvamo znotraj skupnih neformalnih druženj, da obiski na domu niso tako pogosti.	Pogosta srečanja na neformalnih druženjih	Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C62	Trudim se, da družino obiščem vsaj nekajkrat na leto.	Obiski na domu	Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C63	Trudim se, da imam z rejniškimi družinami kar veliko srečanj in druženj.	Trud za pogostost srečanj	Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C64	Mislim, da se sama vključujem kolikor se lahko, mislim pa, da bi se morala še več.	Želim si več srečanj	Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C65	Pogosta srečanja pripomorejo k temu, da se bolje spoznamo in drugače gledamo drug na drugega. Tako bi rejniške družine drugače gledale name, saj bi bila več z njimi tudi takrat, kadar ni težav. Z nekaterimi družinami sem veliko v stiku, ampak žal ne z vsemi. Preko pogostih srečanj tudi vidim, da se določene stvari ali težave prej uredijo, če sem prisotna in vključena.	Pogostejša srečanja prispevajo k boljšemu spoznavanju in k hitrejšemu reševanju problemov	Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C66	Najbolj se pogovarjamo o aktualnih stvareh in seveda o težavah.	Sprotne stvari in težave	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C67	Pogovarjamo se o vzgoji.	Vzgoja	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C68	Delamo na osebni rasti, da mi kot ljudje ostajamo bolj odprti, da razumemo, kaj se z otroki dogaja.	Osebna rast	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

C69	O stikih.	Stiki in odnosi z matično družino	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C70	Matični družini.	Stiki in odnosi z matično družino	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C71	O postavljanju mej.	Postavljanje mej	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C72	O usposabljanjih.	Usposabljanja	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C73	O vsem kar je v zvezi z rejništvom.	Teme povezane s področjem rejništva	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C74	O vsakdanjih temah.	Splošne teme	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C75	O željah in talentih rejniških družin.	Želje in talenti rejniške družine	Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C76	Z zdravstvom (osebni zdravniki, pedopsihiatri, zdravstveni domovi).	Zdravstvo	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C77	Z zavodi za šolstvo; s šolami, z vrtci.	Vzgojno izobraževalni zavodi	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C78	Z izobraževalnimi organizacijami.	Organizacije za izobraževanje	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C79	Z raznimi društvi.	Društva	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C80	Z medgeneracijskim centrom.	Medgeneracijski center	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C81	S sodiščem.	Sodišče	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C82	Trudim se, da imam z rejniškimi družinami odkrit odnos in pričakujem, da so tudi družine do mene odkrite.	Skrb za odkrit odnos	Pomoč pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine z institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C83	Sodelovanje z drugimi institucijami so pri nas kar velika težava, zato se mi zdi pomembno, da sem veliko vključena zraven, saj menim, da se	Vključevanje pri sodelovanju z drugimi institucijami	Pomoč pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine z institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

	stvari potem bolje uredijo.			
C84	Skrbim za pozitiven odnos z institucijami, tako se lažje stvari uredijo.	Skrb za pozitiven odnos	Pomoč pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine z institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C85	Včasih grem z družino in otrokom do določene institucije in skupaj sodelujemo (sploh s šolami in zdravstvom), saj se mi zdi, da določene institucije ne razumejo in premalo začitijo otroke in rejniške družine.	Spremljanje družine	Pomoč pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine z institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C86	Glede na izkušnje mislim, da bi se morala še več vključevati.	Želja, da bi se več vključevala pri sodelovanju z drugimi institucijami	Sodelovanje centra z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C87	Zelo je pomembno, da že na začetku raziščemo kakšne odnose imajo člani rejniške družine med seboj.	Raziskovanje odnosov med člani rejniške družine	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C88	Na začetku sem veliko delala na razumevanju, da bi rejniška družina razumela, da so ti otroci enako pomembni, kot njihovi.	Razumevanje družine, da so otroci v rejništvu pomembni	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C89	Od rejnikov zahtevam in jih podprem, da razčistijo te odnose in svojim otrokom razložijo.	Podpora rejniški družini, da skrbi za medsebojne odnose	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C90	Da družine podprem, da sprejmejo otroka kot svojega, še vedno pa je pomembno, da se zavedajo, da morajo kljub temu svoje obveznosti izpolnjevati.	Podpora, da popolnoma sprejmejo otroka in se zavedajo svojih obveznosti	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C91	Preden namestimo otroka v družino, grem vedno v družino in opravi pogovore s čisto vsemi, ki so vključeni v družino (tudi če so sorodniki).	Pogovori z vsemi člani rejniške družine	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C92	Nadzor in vključevanje v družine je pomembno, saj se pogosto zgodi, da se na te otroke še vedno gleda v drugačni luči in	Skrb za sprejetost otroka in ustvarjanje pogojev za razvoj	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

	določeni ljudje (sploh določene institucije, kot je šola) ne razumejo, da so ti otroci isto sposobni, kot ostali in jim je potrebno urediti pogoje in možnosti, da se izražajo, se počutijo sprejete.			
C93	Matične starše ves čas vabimo na IPS-e in razna neformalna druženja.	Reden poziv matične družine na IPS in na neformalna srečanja	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C94	Ves čas skrbim, da dam možnost, da smo vsi skupaj in sodelujemo.	Skrb za sodelovanje	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C95	Poskušam na različne načine privabiti matične starše na sodelovanje.	Skrb za sodelovanje	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C96	Pogosto sem prisotna na stikih, včasih tudi sama peljem starše ali otroke, da so lahko v stiku, itd.	Prisotnost na stikih	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C97	Rejniško družino opremimo in podpremo, da je odprta za sodelovanje in se zaveda, kako pomemben je odnos otroka in njegove matične družine.	Podpora rejniški družini, da je odprta za sodelovanje	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C98	Pri tem je potrebno podpreti tako otroka kot tudi starša.	Podpora matičnih staršev in otroka pri sodelovanju	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C99	Si prizadevam za sodelujoč odnos med matično in rejniško družino.	Skrb za sodelovanje	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C100	Rejniške družine veliko usmerjam, da razumejo matične starše, jih na nek način spoštujejo.	Usmerjanje rejniške družin v spoštovanje in razumevanje matičnih družin	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C101	Danes je malo drugače, rejniške družine veliko usposabljam in skrbimo, da so odprti za sodelovanje, da se zavedajo svoje odgovornosti in svojih obveznosti.	Podpora rejniški družini, da je odprta za sodelovanje	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C102	Potrebno je podpreti matično in rejniško družino v smeri, da vse delamo v otrokovo korist	Sodelovanje v otrokovo korist	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

	in da je sodelovanje pomembno za otroka.			
C103	Skrbim, da v razna usposabljanja (npr. Neverjetna leta) vključimo matično in rejniško družino.	Vključevanje matične družine v usposabljanja	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C104	Obe družini je potrebno skozi pogovore in pozitiven odnos podpreti, da so spremembe potrebne za otroka.	Pozitiven odnos in podpora obeh družin	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C105	To je pogosto zelo težko, včasih gredo stvari v napačno smer, zato se je potrebno zavedati, da je to proces, ki traja in je potrebno biti vztrajen.	Vztrajnost v procesu, ki traja	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C106	Mi organiziramo v okviru skupine rejnic in rejnikov kar nekaj usposabljanj za rejniške družine, vendar bi po mojem moralo biti tega še več. Mislim da vsak mesec.	Usposabljanja znotraj skupine rejnic in rejnikov	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C107	Večkrat povabimo psihologinjo in druge strokovne delavce iz različnih institucij.	Vabljenje drugih strokovnih delavcev	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C108	Drugače pa mora center vsako leto organizirati sklop usposabljanj.	Enkrat letno usposabljanje organizirano s strani CSD	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C109	Vsaki pet let pa je skupno usposabljanje preko Skupnosti centrov.	Trije sklopi usposabljanj v petih letih	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C110	Naše družine redno hodijo na vsa usposabljanja, ker jaz tukaj ne popustim. Resnično se trudim, da se moje družine vključujejo čim več, na vse, kolikor je možno.	Skrb za redno udeležitev družin na izobraževanjih	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C111	Trudim se, da jim je zanimivo, da so navdušeni, ves čas skrbim, da jih motiviram.	Trud za motiviranje	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C112	Vedno jih pokličem in povabim.	Informiranje in napotitev na obvezna usposabljanja	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

C113	Na skupini se dogovarjamo in pogovarjamo, skupaj načrtujemo.	Skupno dogovarjanje in načrtovanje	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C114	Z njimi sem tudi ves čas prisotna na izobraževanjih.	Prisotnost strokovne delavke	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
C115	Za zaključevanje odnosa so potrebne priprave, o tem se je potrebno več časa dogovarjat in pripravljat.	Ves čas pripravljamo rejniško družino na zaključevanje	Ves čas pripravljamo rejniško družino na zaključevanje	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C116	Nekatere rejniške družine takrat same prenehajo z rejništvom, tako otroci ostanejo brez kakršnekoli podpore. To je za njih zelo težko. Takrat se potem trudim, da mu najdem neko ustrezno bivalno enoto, mu nudim čustveno podporo in mu pomagam.	Pomoč in podpora otroku za nadaljnje življenje	Pomoč in podpora otroku za nadaljnje življenje	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C117	Za rejniško družino je pomembna predvsem čustvena podpora in usmerjanje družine kako naprej.	Čustvena podpora in usmerjanje za naprej	Čustvena podpora in usmerjanje za naprej	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C118	Družino podprem tudi pri nadaljnjih stikih z otrokom in sem ji vedno na razpolago, če kaj potrebuje.	Povemo, da smo na razpolago za pomoč	Povemo, da smo na razpolago za pomoč	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C119	Po zaključenem rejništvu v večini več nimamo stikov na način, da bi se redno dobivali na centru.	Po zaključenem rejništvu ni srečanj z rejniškimi družinami	Po zaključenem rejništvu ni srečanj z rejniškimi družinami	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C120	Preko telefona.	Pogovori preko telefona	Pogovori preko telefona	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C121	Povabim na kakšna srečanja ali v skupino, nekatere obiščem tudi na domu . Še vedno obstaja nekakšna vez, pogosto me obiščejo ali pokličejo, ko potrebujejo pomoč.	Neformalna srečanja po zaključenem rejništvu	Neformalna srečanja po zaključenem rejništvu	Podpora in pomoč rejniški pri zaključevanju odnosa z otrokom
C122	Možnost skupnega sodelovanja.	Možnost skupnega sodelovanja	Prednosti	IPS

C123	Povezovanje vseh akterjev, ki so pomembni za otroka v rejniški oskrbi.	Srečanje vseh udeležениh v procesu rejništva	Prednosti	IPS
C124	Otrok ima takrat vse okoli sebe.	Otrok ima vse pomembne ljudi okoli sebe	Prednosti	IPS
C125	Skupaj pregledamo stvari, skupaj načrtujemo, se dogovarjamo.	Skupen pregled, dogovarjanje, načrtovanje	Prednosti	IPS
C126	Dogovorimo se za kakršnokoli pomoč, če jo otrok potrebuje in kako lahko pri tem pomagamo.	Dogovarjanje in skupno iskanje rešitve za otroka	Prednosti	IPS
C127	Tu je težava, da se ene stvari lahko pomenimo na šoli, drugih ne.	Nekatere stvari se da rešiti, drugih ne	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
C128	Včasih so učitelji tudi preveč negativni, izpostavljajo samo negativne stvari. Tega ne dovolim.	Negativnost učiteljev	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
C129	Sploh so rejniki včasih preveč negativni in od otroka veliko, včasih celo preveč zahtevajo od otroka.	Negativno razmišljanje rejniških družin	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
C130	Pogosto je težava tudi razdalja, da je matična družina čisto na drugem koncu Slovenije in nesodelovanje matičnih družin.	Razdalja matične ali rejniške družine	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
C131	Sem sama in moram tudi vse stvari zapisati.	Sprotno zapisovanje	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
C132	Če so težave se vidvamo tudi vsak teden, dokler se stvar kolikor toliko uredi.	Pogosti IPS, če so težave	Pogostost	IPS
C133	Sama imam veliko srečanj z družinami tudi skozi neformalna druženja.	Pogosta srečanja na neformalnih druženjih	Pogostost	IPS
C134	IPS-i so včasih na centru.	Na CSD	Pogostost	IPS
C135	Včasih pri rejnikih doma.	Pri rejniški družini	Pogostost	IPS
C136	Matičnih družinah.	Pri matični družini	Pogostost	IPS

C137	Tudi na šolah, sploh jeseni pred vstopom in spomladi pri zaključevanju. Pa tudi vmes kadar so težave.	IPS na šoli – spomladi in jeseni	Pogostost	IPS
C138	Jaz sem tista, ki vse to vodim in povezujem.	Povezujem in vodim pogovor	Socialno delo	IPS
C139	Skrbim, da imajo vsi besedo, se slišijo in vidijo med sabo.	Skrb, da se vsi slišijo med sabo	Socialno delo	IPS
C140	Pomembno je, da popolnoma podprem in zaščitim otroka, saj se včasih zgodi, da rejniki in starši niso preveč pozitivni in ga ne znajo v tisti trenutek popolnoma zaščititi.	Podpora in zaščita otroku	Socialno delo	IPS
C141	Otroka pomirjam, večinoma sedim ob njem, da otrok čuti, da sem z njim.	Podpora in zaščita otroku	Socialno delo	IPS
C142	Ves čas se trudim, da se dogovarjamo in pogovarjamo vedno v korist otroka, kar je zanj pomembno.	Delo v otrokovo korist	Socialno delo	IPS
C143	Trudim se za sodelovanje med matično in rejniško družino.	Skrb za sodelovanje med matično in rejniško družino	Socialno delo	IPS
C144	Pomoč nudim tudi staršem.	Pomoč matičnim staršem	Socialno delo	IPS
C145	Skrbim za odprt odnos, iskreno komunikacijo.	Skrb za odprt odnos in iskreno komunikacijo	Socialno delo	IPS
C146	Skrb za medsebojno zaupanje in spoštovanje je zelo pomembna.	Skrb za medsebojno zaupanje in spoštovanje	Socialno delo	IPS
C147	Veliko se pogovarjamo o matičnih starših, stikih in odnosu.	Pogovor o matičnih starših, odnosu in stikih	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
C148	O šoli.	Šolski proces	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
C149	O vsem v zvezi z otrokom.	Kakšno pomoč otrok potrebuje in kako mu lahko pomagamo	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
C150	Dogovarjamo se, kakšno pomoč otrok potrebuje in kako lahko pri tem vsi mi pomagamo.	Kakšno pomoč otrok potrebuje in kako mu lahko pomagamo	Najpogostejše teme za pogovor	IPS

C151	Včasih se pogovarjamo in načrtujemo kje bo otrok čez praznike, v prostem času.	Prosti čas in preživljanje praznikov otroka	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
C152	Včasih se pogovarjamo tudi čisto vsakodnevne stvari.	Pogovor o splošnih stvareh	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
C153	Večina se pogovarjamo o sprotnih stvareh in sprotno razrešujemo težave.	Reševanje težav	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
C154	Trenutno mi je v pomoč to, da je pri meni študentka na praksi, ki mi pomaga urejevati stvari, jih zapisovati.	Pomoč študentke pri delu	Načini ravnanja, ki so v pomoč pri delu	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C155	Skupinsko delo z rejniškimi družinami.	Skupinsko delo z rejniškimi družinami	Načini ravnanja, ki so v pomoč pri delu	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C156	Tudi IPS-i na šolah so mi v pomoč.	IPS na šoli	Načini ravnanja, ki so v pomoč pri delu	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C157	Vsekakor to, da bi bila pomoč za otroka in rejniško družino na enem mestu.	Pomoč otroka in rejniške družine na enem mestu	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C158	Strokovni tim, v katerem bi bili potrebni strokovni delavci (primer psiholog, pedopsihiater, socialni delavec, itd), ki bi nudil skupnostno pomoč.	Strokovni tim	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C159	Potreben in pomemben celosten pogled na rejništvo.	Potreben celosten pogled na rejništvo	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C160	Vsekakor rejniške družine potrebujejo tudi veliko več usposabljanja in izobraževanj.	Več usposabljanja	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C161	Čeprav se še zdaj z rejniškimi družinami veliko srečujemo, sem mnenja, da bi se morali še več. Mogoče bi bilo potrebno še več neformalnih srečanj in druženj, saj sem mnenja, da je še vedno premalo. Tako se jim približaš na drugačen način, si	Več neformalnih srečanj	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke

	enakovreden del njihove skupine in se odnos bolj zbliža. Med seboj se bolj povežemo.			
C162	In seveda je potem potrebno ločit mejo, kdaj je potrebno imeti resen odnos in kdaj se lahko zabavamo in uživamo.	Več neformalnih srečanj	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C163	Tudi več srečanj in druženj mladostnikov in otrok med seboj je potrebno. Z otrokom zelo težko najdeš stik, zato so ta druženja še toliko bolj pomembna.	Več srečanj in druženj otrok in mladostnikov	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C164	Vsa druženja so izjemno potrebna, več kot jih je, se ljudje bolj povežejo in so si v pomoč.	Več neformalnih srečanj	Potrebne oblike pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C165	Obstajati bi moral strokovni tim, ki bi imel pedopsihiatra, logopeda, specialnega psihologa in druge strokovne delavce, ki bi jih uporabnik potreboval.	Strokovni tim	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C166	Tudi do teh informacij prideš težko, saj določeni strokovni delavci niti nočejo podeliti svojega dela z otroci. To je njihovo delo in ne pustijo, da se v to kdo vtika.	Več sodelovanja med institucijami	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C167	Te rejniške družine resnično potrebujejo spoštljiv odnos in ogromno pomoči in podpore.	Potreba po spoštljivem odnosu in podpori drugih institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C168	Več vključevala zdravstvena služba.	Več sodelovanja z zdravstvom	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C169	Še bolj svetovalni delavci na šolah.	Več sodelovanja s svetovalnimi delavci na šolah	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke

C170	Nujno potreben je bolj spoštljiv odnos do rejniških družin in tudi do otrok, ki so v rejništvu.	Potreba po spoštljivem odnosu in podpori drugih institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C171	Menim, da je trenutno marsikaj boljše, vendar sem mnenja, da se rejništvo trenutno še vedno ne gleda kot celota.	Gledati na rejništvo kot na celoto	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C172	Premalo razumevanja rejniških družin, sploh iz strani države.	Več razumevanja rejniških družin	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C173	Mislim, da bi se moralo veliko spremeniti tudi pri odnosu z rejniškimi družinami. Na njih bi se moralo bolj s spoštljivim odnosom gledati. Država sama nima pravega odnosa, to pa bi bilo treba spremeniti.	Boljši odnos do rejniških družin	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C174	Je potrebno veliko več usposabljanj in izobraževanj.	Več usposabljanj	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C175	To mora biti dobro predstavljeno, mogoče pri tem več vključiti rejniške družine, da izpostavijo svoje primere in izkušnje.	Vključevanje predlogov rejniških družin v zakonodajo	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C176	Potrebno je izkustveno učenje.	Izkustveno učenje	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C177	Potrebno se je več osredotočiti v prakso, ceniti njihovo delo.	Bolj ceniti delo rejniških družin	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C178	Tudi spremembo, da bi se na področju socialnega dela v rejništvu zaposlil tudi moški in bi bila možnost zagotavljanja pomoči iz obeh smeri spolov.	Zaposliti tudi moške na področju rejništva	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C179	Zelo nujno je potrebna pomoč otrokom, ki postanejo polnoletni in zaključijo rejništvo, ti	Pomoč otrokom po polnoletnosti, oziroma po končanem rejništvu	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in

	otroci pogosto ostanejo sami, brez kakršnekoli pomoči in podpore. Država za njih ne poskrbi. Ostanajo na cesti. Potrebno je, da se stvari na tem področju nujno spremenijo.			podpore s strani strokovne delavke
C180	Na ministrstvu bi morali biti zaposleni pravi ljudje, ki bi razumeli rejništvo.	Razumevanje rejništva	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C181	Potreben je tudi drugačen pogled na centre, saj imajo še zdaj določene institucije precej negativen odnos tudi na nas, ko skupaj z rejniškimi družinami iščemo sodelovanja pri določenih institucijah (sploh pedopsihiatrija).	Drugačno razumevanje centrov	Ideje / spremembe v zakonodaji	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
C182	Kot sem že omenila, da bi delali v paru in bi imela pri tem več pomoči.	Delo v paru	Delo v paru	Kje strokovna delavka pri svojem delu potrebuje več podpore in pomoči
C183	Tudi več izobraževanja, skupaj z rejniškimi družinami.	Več izobraževanj in usposabljanj	Več izobraževanj in usposabljanj	Kje strokovna delavka pri svojem delu potrebuje več podpore in pomoči
C184	Potrebujem več časa za delo z ljudmi.	Več časa za delo z ljudmi	Več časa za delo z ljudmi	Kje strokovna delavka pri svojem delu potrebuje več podpore in pomoči
C185	Potrebujem več timskega dela, kjer se bodo v delo vključevali tudi drugi strokovnjaki.	Več timskega dela	Več timskega dela	Kje strokovna delavka pri svojem delu potrebuje več podpore in pomoči

Tabela 2 Odprto kodiranje intervjuja s strokovno delavko

9.2.2 Odpro kodiranje intervjuja z rejnico

Intervjuje sem označila z naslednjimi črkami:

- E- intervju z rejnico, ki spada pod pristojnost CSD Slovenj Gradec
- F- intervju z rejnico, ki spada pod pristojnost CSD Dravograd
- G- intervju z rejnico, ki spada pod pristojnost CSD Ravne na Koroškem
- H- intervju z rejnico, ki spada pod pristojnost CSD Radlje ob Dravi

Intervju G

Št. Izjave	izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija
G1	Sama sem veliko brala o rejništvu in zasledila, da je v Sloveniji premalo rejniških družin. Nekaj časa sem sama razmišljala o opravljanju rejniške dejavnosti, nato smo se začeli v družini o tem pogovarjat.	Branje in razmišljanje o opravljanju rejniške dejavnosti	Odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G2	Bila sem brez službe, imeli smo veliko hišo, otroke imamo zelo radi, v tistem času so se tudi hčerke odselile od doma in začele živeti svoje življenje. To je najbolj vplivalo na mojo odločitev.	Odselitev hčerk od doma	Odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G3	Družina, mož in moji trije otroci.	Podpora družine	Odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G4	Podporo in pomoč sem imela tudi s strani strokovne delavke.	Podpora strokovne delavke	Odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G5	Najprej je bil odziv socialne delavke na centru kar resen, rejniško dejavnost mi je predstavila kot zelo težko in pomembno nalogo in je predstavila kaj vse lahko pričakujem.	Predstavitve pomembnosti in odgovornosti rejniške dejavnosti	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družino	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G6	Razgovore skupaj s socialno delavko in psihologinjo.	Pogovor na CSD	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družino	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G7	Kasneje je prišla tudi na ogled naših bivalnih prostor in na spoznavanje ter pogovor s celotno družino	Obisk na domu	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družino	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G8	V tem času me je strokovna delavka vključila v skupino rejnikov, na srečanja rejniških družin in na izobraževanja.	Vključitev v skupino rejnic in na izobraževanje	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družino	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G9	Od strokovne delavke sem dobila veliko pomembnih informacij o deklicah in njihovi družini, iskala je informacije na različne načine.	Iskanje informacij in informiranje rejnice o pomembnih informacijah o otroku in njegovi matični družini	Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družino	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka
G10	Če so kakršnekoli težave, se lahko kadarkoli obrnemo po pomoč strokovni delavki.	Časovna razpoložljivost	Vzpostavljanje i vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

G11	V skupini rejnic in rejnikov se dobimo vsake tri tedne. Tu se sprotno pogovarjamo o različnih temah, pogosto strokovna delavka organizira razne seminarje, kjer povabi različne strokovne delavce.	Skupina rejnic in rejnikov	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G12	Socialna delavka se ves čas vključuje in je seznanjena s sprotnimi dogajanjem, težavami, učnimi težavami, itd.	Sprotna vključenost in seznanjenost strokovne delavke	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G13	Hodila na pomoč v šolo in delala z otroki.	Pomoč strokovne delavke v šoli	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G14	Tudi na dom je hodila pomagat.	Pomoč strokovne delavke na domu	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G15	Na začetku se je veliko vključevala in pomagala pri stikih z matično družino. Socialna delavka se je veliko vključevala pri težavah z mamo in šla zraven na stike z mamo	Vključevanje pri stikih z matično družino	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G16	Imamo tudi veliko skupnih srečanj, izletov, pohodov, druženja, iger, tudi taborov in se tako družimo, si pomagamo	Številna neformalna druženja rejniških družin in strokovne delavke	Oblike pomoči in podpore	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G17	Na tri tedne znotraj skupine.	Skupina rejnic in rejnikov	Srečanja rejniške družine s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G18	Obiski v družino so na začetku bili bolj pogosti, zdaj enkrat na leto, mogoče tudi večkrat.	Obiski v družino	Srečanja rejniške družine s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G19	Naša srečanja so na raznih neformalnih druženjih zelo pogosta, tudi z otroki. Skupaj hodimo tudi kegljat, na določene izlete, za novo leto smo šli na izlet v Maribor. Oktobra smo imeli tabor, to je bilo super, saj so se vsi otroci, ki so bili ali so še v rejništvu zelo povezali in uživali.	Številna neformalna druženja	Srečanja rejniške družine s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G20	Menim, da ne, je čisto dovolj.	Zadovoljstvo s pogostostjo srečanj	Srečanja rejniške družine s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G21	V vseh teh letih skrbi za zelo zaupen odnos.	Zaupen odnos	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G22	Skrbi, da se med seboj dobro spoznamo in si zaupamo.	Skrb za medsebojno spoznanje in zaupanje	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G23	Strokovna delavka skrbi, da lahko povemo vsa mnenja, težave, dileme, skratka vse.	Skrb, da se sliši glas vseh udeležencev	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

G24	Dogovorili, da vse kar povemo tudi ostane znotraj skupine	Zaupen odnos	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G25	Imamo veliko podpore s strani strokovne delavke.	Podpora strokovne delavke	Vzpostavljanje in vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G26	O počutju otrok.	Počutje otrok	Teme za pogovor na srečanjih s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G27	Kako jim gre v šoli.	Šolski proces otrok	Teme za pogovor na srečanjih s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G28	Kako potekajo stiki z matično družino.	Stiki z matično družino	Teme za pogovor na srečanjih s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G29	Sprotne stvari.	Sprotne stvari in težave	Teme za pogovor na srečanjih s strokovno delavko	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G30	Pri navezovanju stikov in sodelovanju z drugimi institucijami se vedno vključuje.	Vključevanje strokovne delavke pri stikih in sodelovanju	Sodelovanje rejniške družine z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G31	Najbolj sodeluje s šolo, kjer so težave tudi hodi zraven na sestanke v šolo. Sedaj izvajamo tudi IPS na šoli.	Vključevanje strokovne delavke pri sodelovanju s šolo	Sodelovanje rejniške družine z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G32	Pomaga tudi pri izobraževanju.	Vključevanje strokovne delavke pri stikih in sodelovanju	Sodelovanje rejniške družine z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G33	Strokovna delavka v rejniške skupine pogosto vabi tudi druge strokovnjake (psihologe, pedagoge, itd.), ki se vključujejo, nas izobražujejo in pomagajo.	Vključevanje drugih strokovnih delavcev v skupino rejnic in rejnikov	Sodelovanje rejniške družine z drugimi institucijami	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G34	Na začetku se je veliko vključevala, prišla je k nam domov in se pogovorila tudi z mojimi hčerkami.	Vključevanje strokovne delavke in pogovor s preostalimi člani	Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G35	Mož je skupaj z mano hodil na center na srečanja.	Vključevanje moža pri pogovorih na CSD	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G36	Na začetku je strokovna delavka pogosto starše pripeljala na obisk in bila prisotna na stikih.	Strokovna delavka pripelje starše na stike	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G37	Preko nje smo se tudi dogovarjali glede stikov	Dogovarjanje glede stikov	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G38	Kasneje so stiki z očetom lepo stekli, zato se je tudi odmaknila.	Prepuščanje dogovorov matični in rejniški družini glede stikov, kadar ni težav	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G39	Pogosto je šla strokovna delavka tudi zraven na stike z mamo v Celje.	Prisotnost strokovne delavke na stikih	Odnos med otrokom in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

G40	Na začetku smo se veliko pogovarjali o odnosih, imeli smo zelo pogoste IPS-e.	Dogovori o stikih na IPS	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G41	Pri odnosu z mamo se je ves čas trudila in iskala različne načine kako bi potekali stiki in vztrajala na stikih z mamo, vendar nikoli ni šlo.	Iskanje različnih načinov za stike z mamo	Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G42	Strokovna delavka znotraj IPS-a.	IPS	Podpora in pomoč pri težavah v odnosu rejniške družine z otrokom	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G43	Organizirala tudi učno pomoč.	Strokovna delavka organizirala učno pomoč za otroka	Podpora in pomoč pri težavah v odnosu rejniške družine z otrokom	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G44	Pri določenih težavah v skupino povabi tudi druge strokovne delavce, ki nam pomagajo.	Povabilo drugih strokovnih delavk v skupino rejnic in rejnikov	Podpora in pomoč pri težavah v odnosu rejniške družine z otrokom	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G45	Tudi s strani šole sem imela vedno veliko podpore, predvsem v nujenju dodatne pomoči, dobivali smo se tudi na evalvacijskih sestankih.	Strokovna delavka na šoli	Podpora in pomoč pri težavah v odnosu rejniške družine z otrokom	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G46	Na začetku, pred vstopom deklc v družino je bilo kar nekaj usposabljanj.	Usposabljanja pred opravljanjem rejniške dejavnosti	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka v družino
G47	S strani ministrstva so vsako peto leto usposabljanja na določene teme.	Trije sklopi usposabljanj v petih letih	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G48	Veliko usposabljanj pa je na centru, kjer pridejo drugi strokovni delavci in predavajo o določenih temah (odnosi, komunikacije, učne težave, itd).	Izobraževanje povabljenih drugih strokovnih delavcev na CSD	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G49	Veliko podpore.	Podpora strokovne delavke	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G50	Strokovna delavka nas sprotno obvesti in povabi na usposabljanja, nas prijavi.	Informiranje in napotitev na obvezna usposabljanja	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G51	Veliko nas kliče in informira.	Informiranje in napotitev na obvezna usposabljanja	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G52	Na centru zelo pogosto strokovna delavka organizira usposabljanja.	Strokovna delavka pogosto organizira usposabljanja na CSD	Usposabljanja	Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva
G53	Nisem še zaključila odnosa.	Rejniška družina še ni zaključila odnosa	Rejniška družina še ni zaključila odnosa	Podpora in pomoč rejniški družini pri zaključevanju odnosa z otrokom
G54	Skupno srečanje in sodelovanje z matičnimi starši, otroki in strokovno delavko.	Sodelovanje in sprotno reševanje težav	Prednosti	IPS

G55	Sprotno reševanje težav.	Sodelovanje in sprotno reševanje težav	Prednosti	IPS
G56	Stiki s starši, predvsem to, da se starši, sploh mama, ne udeležita IPS-ov.	Odsotnost mame	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
G57	Na IPS-ih je bila mama pogosto zelo razburjena in povzročala težave.	Razburjenost mame	Pomanjkljivosti in ovire	IPS
G58	Na začetku bolj pogosti, zdaj enkrat letno, oziroma po potrebi.	Enkrat na leto, po potrebi prej	Pogostost	IPS
G59	Je dovolj, saj se starši ne udeležijo IPS-ov, mi pa redno sodelujemo s strokovno delavko.	Ni potrebe po bolj rednih IPS	Pogostost	IPS
G60	Strokovna delavka	Strokovna delavka za rejništvo	Udeleženi v IPS	IPS
G61	Otroci.	Otroci	Udeleženi v IPS	IPS
G62	Jaz.	Rejnika družina	Udeleženi v IPS	IPS
G63	Druga rejniška družina (rejnica fanta).	Druga rejniška družina (rejnica fanta)	Udeleženi v IPS	IPS
G64	Včasih oče.	Oče	Udeleženi v IPS	IPS
G65	Po potrebi svetovalna delavka iz šole.	Svetovalna delavka iz šole	Udeleženi v IPS	IPS
G66	Stiki.	Stiki z matično družino	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
G67	Počutje otrok.	Počutje otrok	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
G68	Sprotno reševanje problemov	Sprotno reševanje problemov	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
G69	Šolski uspeh in dogovori glede učenja	Šolski uspeh in dogovori glede učenja	Najpogostejše teme za pogovor	IPS
G70	Veliko pohvali moje delo, pove napredek.	Pohvala	Podpora rejniške družine znotraj IPS	IPS
G71	Starša vpraša, če so zadovoljni z napredkom in vzgojo otrok. Pri tem upošteva tudi njihova mnenja.	Upoštevanje glasu vseh udeleženi v IPS	Podpora rejniške družine znotraj IPS	IPS
G72	Skrbi, da lahko vedno izpostavim kakršnekoli težave in dileme.	Upoštevanje glasu rejniške družine	Podpora rejniške družine znotraj IPS	IPS
G73	Trenutno imam veliko pomoči in ne potrebujem dodatne pomoči.	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke
G74	Trenutno ne potrebujem.	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči	Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij

Tabela 3 Odprto kodiranje intervjuja z rejnico

9.3 Oso kodiranje

9.3.1 Oso kodiranje intervjujev s strokovnimi delavkami

Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka

- Izbira ustrezne rejniške družine
 - Smernice iz Kaljenja (št.11) (A1)
 - Razgovori (A2)
 - Obiski na domu (A3, B6, C9)
 - Opremiti družino s pomembnimi informacijami o otroku (A4)
 - Časovna razpoložljivost (A8)
 - Poiskati prosto rejniško družino (B1)
 - Predstavitel otroka in družinske situacije skozi pogovor (B2)
 - Predstavitel rejniške družine (B3)
 - Primanjkovanje rejniških družin na Koroškem (A2, B4, C3, D3)
 - Spoznavanje rejniške družine preko pogovora (B5)
 - Vpliv medijev na težave pri pridobivanju ustreznih rejniških družin (C1)
 - Veliko družin se javi, vendar skozi postopek ne obstane (C2)
 - Pogovori o vzgoji in o dolžnostih rejniške družine (C3)
 - Seznanitev z zahtevnostjo (C4, C13)
 - Individualni in skupinski pogovori s psihologinjo (C5)
 - Vključitev rejniške družine v Skupino rejnic in rejnikov (C6)
 - Predstaviti realno sliko o opravljanju rejniške dejavnosti (C7)
 - Individualni pogovori (C8)
 - Vključitev rejniške družine v usposabljanja (C10)
 - Spoznavanje rejniške družine in motivacije za opravljanje rejniške dejavnosti (C11)
 - Pogovor s celotno rejniško družino (C12, D1)
 - Poslušati svojo intuicijo in občutek (C14)
 - Prvi stik otroka in rejniške družine (C15)
 - Raziskovanje motiva za opravljanje rejniške dolžnosti (D2)
 - Raziskovanje izkušenj v opravljanju rejniške dejavnosti v preteklosti (D3)
 - Upoštevanje okolja / bližine (D4)
 - Občutek, da se otrok ujame z družino in se bo tam dobro počutil (D5)
 - Otrok spozna rejniško družino (D6)
 - Razlaga otroku zakaj vidimo določeno družino kot ustrezno zanj (D7)
- Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družin
 - Odvisno od potreb v družini (C16)
 - Informiranje o opravljanju rejniške dejavnosti (A5)
 - Postopna priprava otroka v institucijah (A6)
 - Opremiti družino s pomembnimi informacijami o otroku (A7, B9, C24, C25, C27, D10, D13)
 - Pogovori (B7, C17)
 - Obiski na domu (B8, C19, D9)
 - Izbira ustrezne rejniške družine (C17)
 - Pogovor o sprejemu otroka (C20)
 - Sodelovanje (C21)
 - Skrb, da je otrok sprejet (C22)
 - Obisk rejniške družine skupaj z otrokom (C23)
 - Vključitev v skupino rejnic in rejnikov (C26)
 - Vključitev v usposabljanja (C27)
 - Sodelovanje strokovnih delavcev za pridobitev informacij o otroku (C29)
 - Raziskovanje odnosov med člani rejniške družine pred sprejemom otroka (C87)
 - Pogovori z vsemi člani rejniške družine (D8)
 - Oblikovanje individualnega načrta za otroka (D11)
 - Izoblikovanje strategije pristopa do otroka (D12)

Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva

- Oblike pomoči in podpore
 - IPS (A9, C38, D14)
 - Časovna razpoložljivost (A10, B15, D22)
 - Telefonski pogovori (A11, B13, C40)
 - Obiski na domu (A12, B11, C42, D15)
 - Sodelovanje v timih s strokovnimi delavci iz drugih institucij (A13)
 - Sodelovanje s šolo – pomoč otroku pri šolskem delu (D16)
 - Vključitev družine v osebne socialnovarstvene storitve (osebna pomoč rejniški družini) (A14, D21, D23)
 - Napotitev na usposabljanja (A15, B14)
 - Načrt za otroka (B10)
 - Pogovori na centru (B12)
 - Vzpostavljane medsebojnega sodelovanja in zaupanja (B17)
 - V preteklosti več oblik pomoči za rejniške družine (C30)
 - Usposabljanja (C31)
 - Vabljenje drugih strokovnih delavcev na usposabljanja (C32)
 - Trening starševstva (C33)
 - Organizirana številna neformalna druženja za rejniške družine (C34)
 - Želja vključiti še več neformalnih druženj (C35)
 - Skupina rejnic in rejnikov (C36)
 - Tabor za otroke (C37, D17)
 - Srečanja na centru (C39)
 - IPS na šoli (C41, D25)
 - Delo na izražanju čustev, samopodobi in počutju otrok (D18)
 - Druženje otrok med počitnicami (D19)
 - Individualni pogovori (D20)
 - Projekt Krepitev družine (D24)
- Vzpostavljane in vzdrževanje delovnega odnosa
 - Vzpostavitev odkritega, zaupnega, varnega odnosa (A16)
 - Občutek, da se lahko kadarkoli obrnejo na nas (A17, D29)
 - Občutek, da smo sodelavci (A18, D28)
 - Vzpostavljane socialnodelavnega odnosa (B16)
 - Vzpostavljane medsebojnega sodelovanja in zaupanja (B17, D26)
 - Vzpostavljane odprtega odnosa (B18)
 - Sodelovanje pomembno za otrokovo dobro (B19)
 - Skrb za iskren odnos (C43)
 - Sprotna dogovarjanja (C44)
 - Manj prisotna, če ni težav (C45)
 - Skupno načrtovanje in procesi dela ob prisotnosti težav (C46)
 - Vključevanje strokovne delavke pri stiku z institucijami (C47, C48)
 - Skrb za medsebojno spoznavanje in dobro počutje (C49)
 - Podpora v projektu načrtovanja in reševanja problemov (C50)
 - Skrb za korist otroka (C51)
 - Skrb za iskanje prave pomoči za otroka (C52)
 - Pomoč pri sodelovanju s šolo in vrtci (C53)
 - Intenzivna prisotnost na začetku sodelovanja (C54)
 - Skrb za poročila, mnenja (C55)
 - Iskanje prave pomoči za rejniško družino (C56)
 - Vztrajnost (C57)
 - Skrb za občutek varnost (D27)
 - Skrb za jasno komunikacija (D30)
 - Skrb za odkrite odnose in razbremenjeno odgovornost (D31)
 - Iskanje najboljše možne rešitve za otroka (C58)
 - Skrb za sodelovanje vseh pomembnih v sistemu rejništva (C59)
- Srečanja strokovne delavke z rejniškimi družinami
 - Pogosta srečanja, če so težave (A19, C60, D32)
 - Srečanja vsake 3 mesece ali vsakih 6 mesecev (A20)

- Obiski na domu (A21, B21, C62, D33)
- IPS enkrat na leto, po potrebi večkrat (B20)
- Obiski pred in po namestitvi (B21)
- Dovolj pogosta srečanja, saj so rejniki sorodniki (A22)
- Želim si več srečanj (A23, C64)
- Pogosta srečanja na neformalnih druženjih (C61, C133)
- Trud za pogostost srečanj (C63)
- Pogostejša srečanja prispevajo k boljšemu spoznavanju in k hitrejšemu reševanju problemov (C65)
- Pogostejša srečanja prispevajo k temu, da rejniško družino podpremo tudi kadar ni težav (D34)
- Teme za pogovor na srečanjih z rejniško družino
 - Najstniške težave pri najstniških otrocih (uporništvu, težave z učnimi navadami, šolski uspeh, itd.). (A23)
 - Vzgojne težave pri mlajših otrocih (meje, red, disciplina, spoštovanje drug drugega, zdravstvene težave, itd.) (A24)
 - Šolski proces (B25, D35)
 - Odraščanje (B26)
 - Stiki in odnosi z matično družino (B27, C69, C70, D37)
 - Finančne težave (B28)
 - Teme odvisne od potreb v družini (B29)
 - Sprotne stvari in težave (C66)
 - Vzgoja (C67)
 - Osebna rast (C68)
 - Postavljanje mej (C71)
 - Usposabljanja (C72)
 - Teme povezane s področjem rejništva (C73)
 - Splošne teme (C74)
 - Želje in talenti rejniške družine (C75)
 - Zdravstveno stanje (D36)
 - Občutki in počutje otrok (D38)
 - Odprta komunikacija (D39)
 - Odgovornost doroslih, da ustvarijo ustrezne pogoje za otroka (D40)
 - Podpora rejniške družine, da pomaga otroku uresničiti potencialne (D41)
- Sodelovanje centra z drugimi institucijami
 - Vzgojno izobraževalni zavodi (A25, B30, C77, D42)
 - Zdravstvo (A26, C76, D43)
 - Psihologi (B31)
 - Organizacije za izobraževanje (C78)
 - Društva (C79)
 - Medgeneracijski center (C80)
 - Sodišče (C81)
 - Drugi centri (D44)
 - Zavodi (D45)
- Pomoč pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa rejniške družine z institucijami
 - Poziv na IPS (A27, D46)
 - Posredovanje mnenj in poročil o otroku (A28)
 - Posredniki sodelovanja (A29, B33)
 - Rejniške družine same navežejo stik in sodelujejo (A30)
 - Spodbujanje in podpora v okviru pogovora (B31, D47)
 - Skrb za odkrit odnos (C82)
 - Vključevanje pri sodelovanju z drugimi institucijami (C83)
 - Skrb za pozitiven odnos (C84)
 - Spremljanje družine do institucije (C85, D48)
 - Želja, da bi se več vključevala pri sodelovanju z drugimi institucijami (C86)
- Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine

- Rejnice same pripravijo ostale člane na prihod otroka v družino (A31)
- Predstavitev otroka (B35)
- Časovna razpoložljivost (B36)
- Informiranje celotne družine (B37)
- Raziskovanje odnosov med člani rejniške družine pred sprejemom otroka (C87)
- Razumevanje družine, da so otroci v rejništvu pomembni (C88)
- Podpora rejniški družini, da skrbi za medsebojne odnose (C89)
- Podpora, da popolnoma sprejmejo otroka in se zavedajo svojih obveznosti (C90)
- Pogovori z vsemi člani rejniške družine (C91)
- Skrb za sprejetost otroka in ustvarjanje pogojev za razvoj (C92)
- Raziskovanje načina funkcioniranja družine (D49)
- Zagovarjanje jasne in odprte komunikacije (D50)
- Konflikti kot izziv (D51)
- Odnos med otrokom in matično družino
 - Dogovarjanje na IPS (A32, B39)
 - Reden poziv matične družine na IPS (A33, D56)
 - Podpora medsebojnega dogovarjanja in sodelovanja (A34)
 - Poudarjanje, da je sodelovanje pomembno za otroka (B38)
 - Reden poziv matične družine na IPS in na neformalna srečanja (C93)
 - Skrb za sodelovanje (C94, C95, C99)
 - Prisotnost na stikih (C96)
 - Podpora rejniški družini, da je odprta za sodelovanje (C97)
 - Podpora matičnih staršev in otroka pri sodelovanju (C98)
 - Spodbujanje otrokovih korenin (D52)
 - Sporočilo otroku, da ga imata starša rada, vendar ne zmorejo/znajo drugače (D53, D55)
 - Rejniška družina kot nova možnost izkušnje za otroka (D54)
 - Podpora otroku kadar je starš odsoten na IPS (D57)
 - Iskati pravi trenutek za sodelovanje (D58)
- Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino
 - Dogovori o stikih na IPS (A35, B42, D59)
 - Dogovori o stikih na timskih sestankih (A36)
 - Reden poziv matične družine na IPS (A37)
 - Podpora medsebojnega dogovarjanja in sodelovanja (A38, D61)
 - Pomoč pri dogovarjanju glede stikov (B43)
 - poudarjamo pomembnost sodelovanja (B40)
 - Povemo, da je rejništvo kratkotrajen ukrep (B43)
 - Poudarjamo pomembnost stikov z matično družino (B44)
 - Usmerjanje rejniške družine v spoštovanje in razumevanje matične družine (C100)
 - Podpora rejniški družini, da je odprta za sodelovanje (C101, D60)
 - Sodelovanje v otrokovo korist (C102)
 - Vključevanje matične družine v usposabljanja (C103)
 - Pozitiven odnos in podpora obeh družin (C104)
 - Vztrajnost v procesu, ki traja (C105)
 - Podpora stika in odprte komunikacije med matično in rejniško družino (D61)
 - Potrpežljivost (D63)
- Usposabljanje
 - Trije sklopi usposabljanj v petih letih (A39, B46, C109, D64)
 - Enkrat letno usposabljanje organizirano s strani CSD (A40, B45, C108, D65)
 - Informiranje in napotitev na obvezna usposabljanja (A41, B47, B48, C112)
 - Opozarjanje na nujnost usposabljanj za opravljanje rejniške dejavnosti (A42, B49)
 - Usposabljanja znotraj skupine rejnic in rejnikov (C106)
 - Vabljenje drugih strokovnih delavcev (C107)
 - Skrb za redno udeležitev družin na izobraževanjih (C110)
 - Trud za motiviranje (C111)
 - Skupno dogovarjanje in načrtovanje (C113)
 - Prisotnost strokovne delavke (C114, D68)

- Projekt Krepitev družine (D66)
- Učenje sebe in učenje drugih (D67)

Podpora in pomoč rejniški družini pri zaključevanju odnosa z otrokom

- Pri rejnikih sorodnikih ni potrebne posebne podpore (A43, A44)
- Po zaključenem rejništvu ni srečanj z rejniškimi družinami (A45, B54, C119)
- Povemo, da smo na razpolago za pomoč po zaključenem rejništvu (A46, B55, C117)
- Pogovor – preverimo razmere, stiske, dileme (B50)
- (B51, C115)
- Povzetek napredkov (B52)
- Skrb za korekten zaključek (B53)
- Neformalna srečanja po zaključenem rejništvu (B56, C121)
- Pomoč in podpora otroku za nadaljnje življenje (C116)
- Čustvena podpora in usmerjanje za naprej (C117)
- Pogovori preko telefona (C120)
- Družino ves čas pripravljamo, da je zaključevanje pomemben del (D69)
- Čustvena podpora rejniške družine in otroka (D70)
- Poslušati in upoštevati mnenje in želje otroka (D71)
- Sistemske iskanje rešitev za otroka (D72)
- Samoiniciativna uradna srečanja (D73)
- Srečanja, če družine potrebujejo pomoč (D74)
- Otroci strokovno delavko obveščajo o svojih dosežkih v življenju (D75)

IPS

- Prednosti
 - Srečanje vseh udeležencev v procesu rejništva (A47, B57, C123)
 - Sodelovanje vseh udeležencev, ki smo pomembni za otroka (D76)
 - Izmenjava mnenj, informacij, težav, dilem, dogovorov (A48, D78)
 - Odprt prostor za pogovor (A49)
 - Prostor za pogovor in sodelovanje (B58)
 - Celosten pogled (B59)
 - Zakonsko določeno o vključitvi matične družine (B60)
 - Možnost skupnega sodelovanja (C122,)
 - Skupen pregled, dogovarjanje, načrtovanje (C125)
 - Otroci imajo vse pomembne ljudi okoli sebe (C124)
 - Dogovarjanje in skupno iskanje rešitve za otroka (C126)
 - Hitrejše in bolj učinkovito reševanje problema (D77)
 - Spodbuda za otroka (manj možnosti manipulacije, občutka krivde, manj težav v komunikaciji) (D79)
 - Možnost, da vsak izrazi svoje mnenje, vprašanje, razreši problem (D80)
 - Jasno načrtovanje rešitve problema (D81)
- Pomanjkljivosti in ovire
 - Oddaljenost matične ali rejniške družine (A50)
 - Sprotno pisanje zapisnika (A51)
 - Zadržanost otrok (B61)
 - Negativno razmišljanje rejniških družin (C129)
 - Razdalja matične ali rejniške družine (C130)
 - Sprotno zapisovanje (C131)
 - IPS na šoli :
 - Nekatere stvari se da rešiti, drugih ne (C127)
 - Negativno razmišljanje učiteljev (C128)
 - Zaradi ogroženosti se starši ne odzovejo na IPS (D82)
 - Zaradi občutka ogroženosti starši sprožijo stisko pri otroku (D83)

- Pogostost
 - Enkrat na leto ali na pol leta, po potrebi prej (A52)
 - Enkrat na leto, po potrebi več (B62, D84)
 - Na CSD (B63, C134)
 - Pri rejniški družini (B64, C135)
 - Pogosti IPS, če so težave (C132, D87)
 - Pri matični družini (C136)
 - IPS na šoli – spomladi in jeseni (C137)
 - En mesec po vzpostavitvi rejništva (D83)

- Socialno delo
 - Pozdrav, zahvala za prisotnost in povzetek prejšnjega IPS (A53)
 - Vabilo v sodelovanje (A54)
 - Skrb za sodelovanje (A55, D90)
 - Skrb za pristen odnos (A56)
 - Sprotno reševanje težav ali dilem (A57)
 - Zapisovanje ugotovitev, ciljev za naprej, dogovorov (A58)
 - Vzpostavljane socialnodelavnega odnosa (B65)
 - Delo v korist otroka (B66)
 - Vloga mediatorja (B67)
 - Povezujem in vodim pogovor (C124)
 - Skrb, da se vsi slišijo med sabo (C139)
 - Podpora in zaščita otroku (C140, C141)
 - Delo v otrokovo korist (C142)
 - Skrb za sodelovanje med matično in rejniško družino (C143)
 - Pomoč matičnim staršem (C144)
 - Skrb za odprt odnos in iskreno komunikacijo (C145)
 - Skrb za medsebojno zaupanje in spoštovanje (C146)
 - Upoštevanje želje otroka (D85)
 - Povezujem vse člane in vodim pogovor v smeri rešitve (D88)
 - Prepoznam in umestim vlogo vseh udeležencev (D89)
 - Skrb, da so vsi zadovoljni, ker prispevajo svoj delež k rešitvi (D91)

- Najpogostejše teme za pogovor
 - Odvisno od potreb udeležencev (A59)
 - Pogovor o splošnih stvareh (A60, C152)
 - Reševanje težav (A61, C153, D95)
 - Šolski proces (B68, C147, D93)
 - Odraščanje (B69)
 - Stiki in odnosi z matično družino (B70, D92)
 - Finančne težave (B71)
 - Pogovor o matičnih starših, odnosu in stikih (C147)
 - Kakšno pomoč otrok potrebuje in kako mu lahko pomagamo (C149, C150)
 - Prosti čas in preživljanje praznikov otroka (C151)
 - Sodelovanje z različnimi institucijami (D94)
 - Zdravstveno stanje otrok (D96)

Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke

- Načini ravnanja, ki so v pomoč pri delu
 - Literatura na področju rejništva (A62)
 - Seminarji (A63)
 - Intervizijska srečanja (A64)
 - Pomoč in svetovanje delavk med seboj (A65)

- Vzpostavljajte socialno delavnega odnosa (B72)
 - Odkrita komunikacija (B73)
 - Iskren in pošten odnos (B74)
 - Usposabljanja (B75)
 - Veščine, ki sem ji osvojila skozi prakso dela (B76)
 - Pomoč študentke pri delu (C154)
 - Skupinsko delo z rejniškimi družinami (C155)
 - IPS na šoli (C156)
 - Skrb za zaupen odnos in odkrito komunikacijo z rejniškimi družinami (D97)
 - Zavedanje vlog in nalog odraslih (D98)
 - Izkušveno učenje (D99)
 - Skrb za sproščanje (D100)
 - Neformalna druženja z rejniškimi družinami (D101)
 - Osebnost in osebni stik z uporabnikom (D102)
 - Strmim k temu, kaj lahko dam še več od sebe (D103)
- Potrebne oblike pomoči
 - Rejniške družine ne potrebujejo dodatne pomoči (A66)
 - Nemoč centra pri potrebi rejnice po dodatnem izobraževanju (A67)
 - Več izobraževanja (B77)
 - Skupina rejniških družin (B78)
 - Več vključevanja drugih strokovnih delavcev (B79)
 - Pomoč otroka in rejniške družine na enem mescu (C157)
 - Strokovni tim (C158)
 - Biti več časa z rejniškimi družinami (D104)
 - Rejniške družine podpreti kadar ni težav, pri dobrih stvareh (D105)
 - Potreben celosten pogled na rejništvo (C159)
 - Več usposabljanja (C160)
 - Več neformalnih srečanj (C161, C162, C163, C164)
 - Več srečanj in druženj otrok in mladostnikov (C163)
 -

Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij

- V praksi se v sodelovanje vključijo vse potrebne institucije (A68)
- Rejniške družine nimajo težav pri sodelovanju z drugimi institucijami (A69)
- Potreba po strokovnem timu (C165)
- Več sodelovanja z institucijami (C166)
- Potreba po spoštljivem odnosu in podpori drugih institucij (C167, C170)
- Več sodelovanja z zdravstvom (C168)
- Več sodelovanja s svetovalnimi delavci na šolah (C169)
- Večja občutljivost šole in zdravstva (D106)

Ideje/spremembe v zakonodaji

- Zakonodaja je togo napisana (A70)
- Potreba po bolj obširni in natančni zakonodaji (A71)
- Bolj jasna in natančna določila glede obveznosti rejniških družin (B80)
- Več usposabljanj (B81, C174, D109)
- Urejeno financiranje (B82)
- Gledati na rejništvo kot na celoto (C171)
- Več razumevanja rejniških družin (C172)
- Boljši odnos do rejniških družin (C173)
- Vključevanje predlogov rejniških družin v zakonodajo (C175)
- Izkušveno učenje (C176)
- Bolj ceniti delo rejniških družin (C177)
- Zaposeliti tudi moške na področju rejništva (C178)
- Pomoč otrokom po polnoletnosti, oziroma po končanem rejništvu (C179)

- Razumevanje rejništva (C180)
- Drugačno razumevanje centrov (C181)
- Urediti enako dostopnost do pomoči uporabnikom v celotni državi (D107)
- Potreba po več pomoči rejniškim družinam (D108)

Kje strokovna delavka pri svojem delu potrebuje več podpore in pomoči

- Ne potrebujem več podpore in pomoči (A72)
- Izobraževanje (B85)
- Supervizija (B84)
- Potrebujem več časa (B83)
- Delo v paru (C182)
- Več izobraževanj in usposabljanj (C183)
- Več časa za delo z ljudmi (C184, D111)
- Več časa za bolj osebni odnos in za podporo pri pozitivnih stvareh (D112)
- Več timskega dela (C185)
- Več podpore in pomoči drugih strokovnih delavcev (D110)
-

9.3.2 Osno kodiranje intervjujev z rejnicami

Podpora in pomoč rejniški družini pred sprejemom otroka

- Odločitev za opravljanje rejniške dejavnosti
 - Odvzem nečakov (E1, E2)
 - Soočanje z osamljenostjo in izgubo moža (F1)
 - Branje in razmišljanje o opravljanju rejniške dejavnosti (G1)
 - Odselitev hčerk od doma (G2)
 - Klic strokovne delavke in občutek, da moram fantu pomagati (F2)
 - Želja po vzgajanju punce (H1)
 - Pogovor doma (H2)
 - Podpora družine (E3, F4, G3)
 - Podpora strokovne delavke (F3, G4, H3)
 - Podpora razrednika in strokovne delavke na šoli (F5, H4)
- Nudenje podpore in pomoči ter priprava rejniške družine pred vstopom otroka v družino s strani strokovne delavke na centru
 - Pogovor na CSD (E5, G6)
 - Obisk na domu (E9, G7, H7)
 - Usmerjanje na izobraževanje (F6)
 - Predstavitev pomembnosti in odgovornosti rejniške dejavnosti (G5, H5)
 - Seznanitev s pogoji in dolžnosti rejniške družine (H6)
 - Vključitev rejniške družine v skupino rejnikov in rejnic ter na izobraževanje (G8)
 - Iskanje informacij in informiranje rejnice o pomembnih informacijah o otroku in njegovi matični (G9, H8)
 - Skupno raziskovanje informacij o otroku družini (H9)
 - Usposabljanja pred opravljanjem rejniške dejavnosti (G46)
 - Podpora strokovne delavke (H10)
 - Pomanjkanje informiranja in ustrezne podpore (E4, E6, E8, F7)
 - Negativen odziv CSD (E7)
 - Premalo pomembnih informacij o otroku (F8, F9, F10)
 - Premalo pomoči in podpore pri vzgoji otroka (F11)

Podpora in pomoč rejniški družini v procesu rejništva s strani strokovne delavke na centru

- Oblike pomoči in podpore
 - IPS (E10, F17, H11)

- Upoštevanje glasu rejniške družine (E11)
 - Povabilo in usmerjanje na obvezna izobraževanja (F15)
 - Izobraževanje v sklopu centrov v Koroški regiji (F16, H13)
 - Pogovori preko telefona (H11)
 - Svetovanje (H12)
 - Podpora in pomoč s strani Doma Antona Skale (F82)
 - Skupina rejnic in rejnikov (G11)
 - Sprotna vključenost in seznanjenost strokovne delavke (G12)
 - Pomoč strokovne delavke pri delu na šoli (G13)
 - Pomoč strokovne delavke na domu (G14)
 - Vključevanje strokovne delavke pri stikih z matično družino (G15)
 - Številna neformalna druženja (G16)
 - Časovna razpoložljivost (H13)
 - Skupina krepitev družine (H16)
 - Tabori za otroke (H17)
 - Premalo podpore strokovne delavke pri iskanju ustrezne oblike pomoči za otroka (E12, F12, F14)
 - Premalo pomoči pri iskanju ustreznega varstva otroka v rejništvu v času rejničine odsotnosti zaradi bolezni (F13)
 - Rejnica se sama vključi v društva (F83)
- Srečanja rejniške družine s strokovno delavko
 - IPS (E13, F18, H19)
 - Obiski v družino (E14, F19, G18, H21)
 - Skupina rejnic in rejnikov (G17)
 - Številna neformalna druženja (G19)
 - Pogosta srečanja (H18, H20)
 - Zadovoljstvo s pogostostjo srečanj (E15, F20, G20, H22)
- Vzpostavljane in vzdrževanje delovnega odnosa z rejniško družino
 - Strokovna delavka prisluhne in je odprta za pogovor (E16, F22)
 - Sodelovanje v korist otroka (E17)
 - Spoštljiv in odkrit odnos (F21)
 - Informativni in spremljajoči sestanki (F23)
 - Razumevajoč odnos (F24)
 - Časovna razpoložljivost (F25, G10)
 - Sprotno informiranje o usposabljanjih (F26)
 - Zaupen odnos (G21, G24)
 - Skrb za medsebojno spoznanje in zaupanje (G22)
 - Skrb, da se sliši glas vseh udeleženi (G23)
 - Skrb za lep odnos (H23)
 - Podpora strokovne delavke (G25, H24)
 - Pomoč pri težavah (H25)
 - Negativen pristop (E18)
- Teme za pogovor na srečanjih s strokovno delavko
 - Stiki z matično družino (E19, F27, G28)
 - Zdravstveno stanje otrok (E20)
 - Usmerjanje očeta na zdravljenje odvisnosti od alkohola (E21)
 - Pregled poteka rejništva (F27)
 - Počutje otrok (G26)
 - Vedenje otrok (H27)
 - Šolski proces otrok – šolski uspeh (G27, H26)
 - Sprotni stvari in težave (G29)
 - Splošne stvari (H28, H29)
- Sodelovanje rejniške družine z drugimi institucijami
 - Pomoč Doma Antona Skale pri vzpostavljanju stika z drugimi institucijami (F30)
 - Poziv določene institucije na IPS (po potrebi) (F28, H30)
 - Vključevanje strokovne delavke pri stikih in sodelovanju (G30, G32, H31)

- Prisotnost strokovne delavke (H33)
- Vključevanje strokovne delavke pri sodelovanju s šolo (G31, H32)
- Vključevanje drugih strokovnih delavcev v skupino rejnic in rejnikov (G33)
- Vzpostavljane stika brez pomoči centra (E22)
- Premalo pomoči pri vzpostavljanju stika (F29)
- Odnos med otrokom in preostalimi člani rejniške družine
 - Rejnica živi sama (F31)
 - Vključevanje strokovne delavke in pogovori s preostalimi člani (G34, H34, H37)
 - Vključevanje moža pri pogovorih na CSD (G35)
 - Skrb za skupni odnos (H35, H36)
 - Premalo pomoči pri vzpostavljanju in vzdrževanju odnosa (E23, E24, E25, F32)
- Odnos med otrokom in matično družino
 - Prisotnost strokovne delavke na stikih (E26, G39)
 - Dogovarjanje glede stikov (E27, E28, F33, G37)
 - Reden poziv obeh matičnih staršev na IPS (F34)
 - Skrb za redne stike z očetom (F35, H38)
 - Strokovna delavka pripelje starše na stike (G36)
 - Prepuščanje dogovorov matični in rejniški družini glede stikov, kadar ni težav (G38, H39)
 - Seznanjenost strokovne delavke glede stikov (H40)
- Odnos med otrokom, rejniško družino in matično družino
 - Dogovori o stikih na IPS (F36, G40)
 - Delo na odnosu z očetom (F37)
 - Medsebojno dogovarjanje obeh rejnic za stike med otroci (F38)
 - Iskanje različnih načinov za stike z mamo (G41)
 - Skupni pogovori (H41)
 - Podpora pri stikih (H42)
 - Upoštevanje koristi otrok (H43)
 - Premalo upoštevanja glasu in koristi otroka (E29)
 - Pasivnost centra (E30)
 - Redki telefonski pogovori rejnice in očeta (F39)
 - Premalo vključevanja strokovne delavke v odnos med rejnico in očetom (F40)
- Podpora in pomoč pri težavah v odnosu rejniške družine z otrokom
 - Strokovna delavka na šoli (E31, G45)
 - Psihologinja (E32)
 - Zdravnica (E33)
 - Pogovor rejnice z otrokom (F41, H44)
 - Seznanjenost strokovne delavke (H45)
 - Podpora in pomoč s strani Doma Antona Skale (F42)
 - IPS (F43, G42)
 - Strokovna delavka organizirala učno pomoč za otroka (G43)
 - Povabilo drugih strokovnih delavk v skupino rejnic in rejnikov (G44)
 - Skupno reševanje problemov (H46)
- Usposabljanje
 - Trije sklopi usposabljanj v petih letih (E34, F44, G47, H47)
 - Informiranje in napotitev na obvezna usposabljanja (E37, F47, G50, G51)
 - Enkrat letno usposabljanje organizirano s strani Koroških centrov (F45, H48)
 - Konkretni primeri v praksi in težave (F46)
 - Prireditve na temo rejništva (H49)
 - Izobraževanje povabljenih drugih strokovnih delavcev na CSD (G48)
 - Podpora strokovne delavke (G49, H50, H51)
 - Udeležba strokovne delavke na usposabljanjih (H52)
 - Strokovna delavka pogosto organizira usposabljanja na CSD (G52)
 - 14 tedensko izobraževanje Krepitev družine (H50)

- Premalo informiranja in podpore pri potrebi po dodatnem izobraževanju (E35, E36, E40)
- Potreba po dodatnem izobraževanju (E38, E39)

Podpora in pomoč rejniški družini pri zaključevanju odnosa z otrokom

- Rejniška družina še ni zaključila odnosa (E41, G53)
- Premalo čustvene podpore (F48, F52, F54)
- Nadaljevanje stikov z otrokom (F49)
- Toga formalna prekinitev (F50)
- Premalo podpore in usmerjanja otroku (F51)
- Prekinitev pogodbe (F53)
- Čustvena podpora (H54)
- Opogumljanje (H55)
- Podpora otroku (H56)
- Svetovanje (H57)
- Stik po zaključenem odnosu (H58)
- Podpora po zaključenem odnosu (H59, H60)

IPS

- Prednosti
 - Sodelovanje in sprotno reševanje težav (E42, F57, F58, G54, G55, H61)
 - Sodelovanje vseh pomembnih v sistemu rejništva (F55)
 - Informiranje (F56)
 - Podpora strokovne delavke (H62)
- Pomanjkljivosti in ovire
 - Ni upoštevan glas otroka (E43, E44)
 - Oče pod vplivom alkohola (E45)
 - Razdeljenost in razcepljenost družine (F59)
 - Odsotnost mame (F60, G56, H63)
 - Odsotnost obeh staršev (H64)
 - Oče se ne drži dogovorov glede stikov (F61)
 - Oče zapusti prostor (F62)
 - Razburjenost mame na IPS (G57)
- Pogostost
 - Pol leta, po potrebi prej (E46, F63)
 - Enkrat na leto, po potrebi prej (G59, H65)
 - Ni potrebe po bolj rednih IPS (E47, F64, G60, H66)
- Udeleženi v IPS
 - Strokovna delavka za rejništvo (E48, G60, H70)
 - Oče (E49, F67, G64, H68)
 - Rejniška družina (E50, F68, G52, H67)
 - Strokovna delavka, ki dela z očetom (E51)
 - Drugi strokovni delavci ob sumu spolne zlorabe (E52)
 - Direktorica centra (F65)
 - Psihologinja iz Doma Antona Skale (F66)
 - Otroci (E50, F68, G61, H69)
 - Druga rejniška družina (G63)
 - Svetovalna delavka iz šole (po potrebi)(G65, H71)
- Najpogostejše teme za pogovor
 - Stiki z matično družino (E53, F69, G66, H75)
 - Zdravstveno stanje otrok (E54, F70)
 - Izvenšolske dejavnosti otroka (F71)
 - Počutje otrok (G67)

- Sprotno reševanje problemov (G68, H76)
- Šolski uspeh in dogovori glede učenja (G69, H73)
- Pogled poteka rejništva (H72)
- Vedenje otrok (H74)
- Podpora rejniške družine znotraj IPS
 - Upoštevanje glasu rejniške družine (E55, F73, G74, H77, H78, H79)
 - Upoštevanje glasu vseh udeleženi v IPS (F74, G71)
 - Zainteresiranost za mnenje rejnice (F72)
 - Pohvala (G71)
 -

Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani strokovne delavke

- Več informiranja in usmerjanja po ustrezno pomoč pri težavah (E56, E58, E63, E66, F75)
 - Več informiranja in usmerjanja po ustrezno pomoč na področju zdravstvenih težav otroka (F76)
 - Več informiranja in usmerjanja po ustrezno pomoč na področju vedenjskih težav otroka (F77)
- Želja po bolj spoštljivem odnosu strokovne delavke (E57, F78)
- Več nujenja podpore in pomoči matični družini (E59, F81, F85)
- Potreba po dodatnem izobraževanju (F84)
 - Srečanje rejniških družin (E60)
- Upoštevanje glasu rejniške družine (E61)
- Upoštevanje glasu otroka in sodelovanje v večjo korist otroka (E62)
- Krepitev moči rejnice (E65)
- Več pomoči in podpore pri spoznavanju otroka in reševanja problemov (F79, F85)
- Podpora in pomoč otroku po zaključenem rejništvu (F80)
- Več podpore in pomoči v procesu rejništva (F86)
- Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči (G73, H80, H81, H82)

Potreba po nujenju dodatne pomoči in podpore s strani drugih strokovnih delavk / institucij

- Potreba otrok po terapevtski pomoči (psiholog, psihoterapevt) (E64)
- Ni potrebe po dodatni podpori in pomoči (G74)
- Dovolj podpore in pomoči s strani Doma Antona Skale (F82)
- Boljše razumevanje in sprejemanje otrok v rejništvu v šoli (H83)